

КОДЕКСИ ОИЛАИ ЧУМХУРИИ ТОЧИКИСТОН

(Ахбори Маҷлиси Олии Чумхурии Тоҷикистон, с. 1998, № 22, мод. 303; с. 2006, № 4, мод. 196; с. 2008, № 3, мод. 201; с. 2010, № 7, мод. 546; с. 2011, № 3, мод. 177, № 12, мод. 855; с. 2013, № 3, мод. 195; с. 2015, № 11, мод. 960; с. 2016, № 3, мод. 143, № 11, мод. 881; Конуни ҶТ аз 24.02.2017 с., № 1395)

ФАСЛИ I. ҚОИДАҲОИ УМУМӢ	5
БОБИ 1. ҚОНУНГУЗОРИИ ЧУМХУРИИ ТОЧИКИСТОН ОИД БА ОИЛА	5
Моддаи 1. Заминаҳои асосии қонунгузории Чумхурии Тоҷикистон оид ба оила	5
Моддаи 2. Муносибатҳое, ки бо қонунгузории Чумхурии Тоҷикистон оид ба оила танзим мегарданд	6
Моддаи 3. Қонунгузории Чумхурии Тоҷикистон оид ба оила	6
Моддаи 4. Истифодаи қонунгузории граждани дар муносибатҳои оилавӣ	6
Моддаи 5. Қиёси қонун ва ҳукуқ дар муносибатҳои оилавӣ	6
Моддаи 6. Истифодаи меъёрҳои ҳукуқи байналмилалӣ дар муносибатҳои оилавӣ	7
БОБИ 2. ТАТБИҚ ВА ҲИМОЯИ ҲУҚУҚИ ОИЛАВӢ	7
Моддаи 7. Татбиқи ҳукуқи оилавӣ ва ичрои ӯҳдадориҳои оилавӣ	7
Моддаи 8. Ҳимояи ҳукуқи оилавӣ	7
Моддаи 9. Истифодаи мӯҳлати даъво дар муносибатҳои оилавӣ	7
ФАСЛИ II. АҚДИ НИКОҲ ВА ҚАТЪИ ОН	7
БОБИ 3. ШАРТ ВА ТАРТИБИ БАСТАНИ АҚДИ НИКОҲ	7
Моддаи 10. Ақди никоҳ	7
Моддаи 11. Тартиби бастани ақди никоҳ	7
Моддаи 12. Шартҳои ақди никоҳ	8
Моддаи 13. Синни никоҳӣ	8
Моддаи 14. Ҳолатҳое, ки монеаи бастани ақди никоҳ мегарданд	8
Моддаи 15. Муоинаи тиббии ҳатмии шахсони никоҳшаванд	8
БОБИ 4. АҚДИ ҚАТЪИ НИКОҲ	9
Моддаи 16. Асосҳои қатъи ақди никоҳ	9
Моддаи 17. Маҳдуд кардани ҳукуқи шавҳар оид ба талаби бекор кардани ақди никоҳ	9
Моддаи 18. Тартиби бекор кардани ақди никоҳ	9
Моддаи 19. Бо ҶТ аз 29.04.06с., № 183 хориҷ карда шуд	9
Моддаи 20. Баррасии баҳсҳое, ки дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ҳангоми бекор кардани ақди никоҳ дар байни зану шавҳар ба миён меоянд	9
Моддаи 21. Бекор кардани ақди никоҳ дар суд	9
Моддаи 22. Ба тариқи судӣ бекор кардани ақди никоҳ дар сурати розӣ набудани зан ё шавҳар барои бекор кардани никоҳ	9
Моддаи 23. Бо тартиби судӣ бекор кардани ақди никоҳ ҳангоми розигии зану шавҳар	10
Моддаи 24. Масъалаҳое, ки суд ҳангоми қабули ҳалнома дар бораи бекор кардани ақди никоҳ ҳал менамояд	10
Моддаи 25. Лаҳзай қатъ гардидани ақди никоҳ ҳангоми талоқ	10
Моддаи 26. Барқарор намудани ақди никоҳ дар сурати ҳозиршавии зан ё шавҳаре, ки фавтида эълон шуда ё бедарак ғоибшуда дониста шудааст	10
Моддаи 27. Бо ҶТ аз 29.04.06с., № 183 хориҷ карда шуд	11
БОБИ 5. БЕЭЉТИБОРИИ АҚДИ НИКОҲ	11
Моддаи 28. Беэљтибор донистани ақди никоҳ	11
Моддаи 29. Шахсоне, ки барои талаби беэљтибор донистани ақди никоҳ ҳукуқ доранд	11
Моддаи 30. Эътиборнок донистани ақди никоҳ (санатсияи ақди никоҳ)	11
Моддаи 31. Оқибати ақди никоҳи беэљтибор донисташуда	12
ФАСЛИ III. ҲУҚУҚ ВА ӮҲДАДОРИҲОИ ЗАНУ ШАВҲАР	12
БОБИ 6. ҲУҚУҚ ВА ӮҲДАДОРИҲОИ ШАҲСИИ ЗАНУ ШАВҲАР	12
Моддаи 32. Баробарҳуқуқии зану шавҳар дар оила	12
Моддаи 33. Ҳуқуқи зану шавҳар дар интихоби насаф	12
БОБИ 7. ҲУҚУҚИ МОЛУМУЛКИИ ЗАНУ ШАВҲАР	13
Моддаи 34. Моликияти муштараки зану шавҳар	13

Моддаи 35. Ҳуқуки соҳибӣ, истифода ва ихтиёрдорӣ кардани моликияти муштараки зану шавҳар	13
Моддаи 36. Моликияти ҳар кадоме аз зану шавҳар	13
Моддаи 37. Моликияти муштараки зану шавҳар донистани молу мулки ҳар кадоми онҳо	13
Моддаи 38. Тақсими молу мулкие, ки моликияти муштараки зану шавҳар мебошад	14
Моддаи 39. Муайян намудани ҳисса ҳангоми тақсими молу мулкие, ки моликияти муштараки зану шавҳар мебошад	14
БОБИ 8. АҲДНОМАИ НИКОҲ	14
Моддаи 40. Аҳдномаи никоҳ	14
Моддаи 41. Бастани аҳдномаи ақди никоҳ	14
Моддаи 42. Мундариҷаи аҳдномаи никоҳ	15
Моддаи 43. <i>Тағиیر додан ё бекор кардани аҳдномаи ақди никоҳ</i>	15
Моддаи 44. Беэътибор донистани аҳдномаи ақди никоҳ	15
Моддаи 45. <i>Шартномаҳои дигар доир ба молу мулки</i>	16
БОБИ 9. МАСҶУЛИЯТИ ЗАНУ ШАВҲАР АЗ РӮИ ӮҲДАДОРИҲО	16
Моддаи 46. Ситонидани маблағ аз молу мулки зану шавҳар	16
Моддаи 47. Кафолати ҳуқуки кредиторон ҳангоми бастан, тағиир додан ва бекор кардани аҳдномаи никоҳ	16
ФАСЛИ IV. ҲУҚУҚ ВА ӮҲДАДОРИҲОИ ПАДАРУ МОДАР ВА ФАРЗАНДОН	16
БОБИ 10. МУҚАРРАР НАМУДАНИ АСЛУ НАСАБИ ФАРЗАНДОН	16
Моддаи 48. Асосҳои ба миён омадани ҳуқуқу ӯҳдадориҳои падару модар ва фарзандон	16
Моддаи 49. Муқаррар намудани аслу насаби қӯдак	16
Моддаи 50. Ба тартиби судӣ муқаррар намудани падарӣ	17
Моддаи 51. Аз ҷониби суд муқаррар намудани далели эътирофи падарӣ	17
Моддаи 52. Бо ҚЧТ аз 29.04.06с, №183 хориҷ карда шуд	17
Моддаи 53. Баҳси муайянкуни падарӣ (модарӣ)	17
Моддаи 54. Ҳуқуқу ӯҳдадориҳои фарзандоне, ки аз шахсони бо ҳам никоҳ надошта таваллуд ёфтаанд	18
БОБИ 11. ҲУҚУҚИ ҚӰДАКОНИ НОБОЛИҒ	18
Моддаи 55. Ҳуқуки қӯдак барои зиндагӣ ва тарбия дар оила	18
Моддаи 56. Ҳуқуки қӯдак барои муошират бо падару модар ва дигар хешу акрабо	18
Моддаи 57. Ҳуқуки қӯдак ба ҳимоя	18
Моддаи 57 ¹ . Ҳуқуки қӯдак барои озодона изҳор намудани фикри худ	19
Моддаи 58. Ҳуқуки қӯдак ба доштани насаб, ном ва номи падар	19
Моддаи 59. Бо ҚЧТ аз 29. 04. 06с., №183 хориҷ карда шуд	19
Моддаи 60. Ҳуқуқи молумулкӣ қӯдак	19
БОБИ 12. ҲУҚУҚ ВА ӮҲДАДОРИҲОИ ПАДАРУ МОДАР	19
Моддаи 61. Баробарии ҳуқуқу ӯҳдадориҳои падару модар	19
Моддаи 62. Ҳуқуқи падару модари ноболиг	19
Моддаи 63. Ҳуқуқу ӯҳдадориҳои падару модар дар тарбия ва таълими фарзандон	20
Моддаи 64. Ҳуқуқу ӯҳдадориҳои падару модар ба ҳимояи ҳуқуқу манфиатҳои фарзандон	20
Моддаи 65. Татбики ҳуқуқу ӯҳдадориҳои падару модар	20
Моддаи 66. Татбики ҳуқуқу ӯҳдадориҳои падару модар аз ҷониби падар ё модаре, ки аз фарзандаш чудо зиндагӣ мекунад	21
Моддаи 67. Ҳуқуқи бобо, бибӣ (модаркалон), бародарону хоҳарон ва дигар хешовандон барои муошират бо қӯдак	21
Моддаи 68. Ҳимояи ҳуқуқи падару модар	21
Моддаи 69. Маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ	21
Моддаи 70. Тартиби маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ	22
Моддаи 71. Оқибати маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ	22
Моддаи 72. Барқарор намудани ҳуқуқи падару модарӣ	22
Моддаи 73. Гирифтани қӯдак бе маҳрум кардани падару модар аз ҳуқуқи падару модарӣ	23
Моддаи 74. Оқибати маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модарӣ	23
Моддаи 75. Муоширати қӯдакон бо падару модаре, ки ҳуқуқашонро суд маҳдуд кардааст	23
Моддаи 76. Бекор кардани маҳдудияти ҳуқуқи падару модарӣ	24

Моддаи 77. Гирифтани кӯдак ҳангоми таҳди бевосита ба ҳаёт ё саломатии ӯ	24
Моддаи 78. Иштироки мақомоти васояту парасторӣ ҳангоми дар суд баррасӣ намудани баҳсҳои вобаста ба тарбияи кӯдакон	24
Моддаи 79. Ичрои ҳалномаи суд оид ба парвандаҳои вобаста бо тарбияи кӯдакон	24
ФАСЛИ V. ӮҲДАДОРИҲОИ АЛИМЕНТДИҲИ АҶҖОИ ОИЛА	24
БОБИ 13. ӮҲДАДОРИИ АЛИМЕНТДИҲИ ПАДАРУ МОДАР ВА ФАРЗАНДОН	24
Моддаи 80. Ӯҳдадориҳои алиментдиҳии падару модар барои таъминоти фарзандони ноболиғ ..	24
Моддаи 81. Андозаи алименте, ки барои кӯдакони ноболиғ тибқи тартиби судӣ ситонида мешавад	25
Моддаи 82. Навъҳои музди меҳнат ва дигар даромаде, ки аз онҳо барои кӯдакони ноболиғ алимент ситонида мешавад.....	25
Моддаи 83. Ба маблағи устувор ситонидани алимент барои кӯдакони ноболиғ	25
Моддаи 84. Ситонидан ва истифодаи алимент барои кӯдаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд.....	25
Моддаи 85. Ҳуқуқи фарзандони болиги ғайри қобили меҳнат ба алимент	26
Моддаи 86. Ҳуқуқи фарзандони болиги таҳсилкунанда ба алимент.....	26
Моддаи 87. Иштироки падару модар дар харочоти иловагӣ барои фарзандон.....	26
Моддаи 88. Ӯҳдадории фарзандони болиг барои нигоҳубини падару модар	26
Моддаи 89. Иштироки фарзандони болиг дар пардохтани харочоти иловагӣ барои падару модар	27
БОБИ 14. ӮҲДАДОРИҲОИ АЛИМЕНТДИҲИ ЗАНУ ШАВҲАР ВА ЗАНУ ШАВҲАРИ СОБИҚ	27
Моддаи 90. Вазифаи зану шавҳар дар бобати таъминоти яқдигар	27
Моддаи 91. Ҳуқуқи зан ё шавҳари собиқ барои гирифтани алимент пас аз бекор кардани ақди никоҳ	27
Моддаи 92. Андозаи алименте, ки тибқи тартиби судӣ барои таъминоти зану шавҳар ва зану шавҳари собиқ ситонида мешавад	27
Моддаи 93. Аз ӯҳдадории таъмини ҳамсари худ озод намудани зан (шавҳар) ё маҳдуд кардани мӯҳлати ӯҳдадорӣ	28
Моддаи 94. Қатъ гардидани ҳуқуқи таъминоти ҳамдигарии зан ё шавҳар	28
БОБИ 15. ӮҲДАДОРИҲОИ АЛИМЕНТДИҲИ АҶҖОИ ДИГАРИ ОИЛА	28
Моддаи 95. Ӯҳдадории бародарону хоҳарон оиди таъминоти бародарону хоҳарони ноболиғ ва болиги корношоями худ	28
Моддаи 96. Ӯҳдадории бобою бибӣ (модаркалон) оид ба таъминоти набераҳои худ	28
Моддаи 97. Ӯҳдадориҳои набера оид ба таъминоти бобою бибӣ (модаркалон)	28
Моддаи 98. Ӯҳдадории писарандар ва духтарандар оиди таъминоти падарандар ва модарандар	28
Моддаи 99. Андозаи алименте, ки барои аъзои дигари оила ба тартиби судӣ ситонида мешавад	29
БОБИ 16. Созишномаи пардохти алимент	29
Моддаи 100. Бастани созишномаи пардохти алимент	29
Моддаи 101. Шакли созишномаи пардохти алимент	29
Моддаи 102. Тартиби бастан, ичро намудан, тағиیر додан, бекор кардан ва беэътибор донистани созишномаи пардохти алимент	29
Моддаи 103. Беэътибор донистани созишномаи пардохти алимент, ки манфиатҳои алиментгирандаро поймол мекунад	30
Моддаи 104. Андозаи алименте, ки тибқи созишномаи пардохти алимент пардохта мешавад ..	30
Моддаи 105. Усул ва тартиби пардохти алимент тибқи созишномаи пардохти алимент	30
Моддаи 106. Индексацияи андозаи алимент, ки тибқи созишномаи пардохти алимент сурат мегирад	30
БОБИ 17. ТАРТИБИ ПАРДОХТ ВА СИТОНИДАНИ АЛИМЕНТ	30
Моддаи 107. Бо ҳалномаи суд ситонидани алимент	30
Моддаи 108. Мӯҳлати муроҷиат барои гирифтани алимент	30
Моддаи 109. Мувақаттан ситонидани алимент	31
Моддаи 110. Ӯҳдадории маъмурияти ташкилот дар бораи доштани алимент	31

Моддаи 111. Нигоҳ доштани алимент дар асоси созишномаи пардохти алимент	31
Моддаи 112. ӽҳдадории додани маълумот дар хусуси тафйири чои кори шахси алиментдиҳанда	31
Моддаи 113. Ситонидани маблағ аз ҳисоби молу мулки алиментдиҳанда ҳангоми додани алимент	31
Моддаи 114. Муайян намудани қарзи вобаста ба алимент	32
Моддаи 115. Озод кардан аз додани қарзи алимент	32
Моддаи 116. Масъулият барои сари вақт напардохтани алимент	32
Моддаи 117. Нораво будани ба ҳисоб гирифтани ва пас талаб карда рӯёнидани алимент	32
Моддаи 118. Индексацияи пардохтҳои алимент	33
Моддаи 119. Пардохти алимент дар сурати барои сукунати доимӣ ба давлати дигар рафтани алиментдиҳанда	33
Моддаи 120. Тафйир додани андозаи алименти муқаррарнамудаи суд ва озод кардан аз додани алимент	33
Моддаи 121. Қатъ гардидан ўҳдадориҳои алимент	33
ФАСЛИ VI. ШАКЛҲОИ ТАРБИЯИ КҖДАКОНЕ, КИ БЕ ПАРАСТОРИИ ПАДАРУ МОДАР МОНДААНД	34
БОБИ 18. ОШКОР ВА ЧОБАЧОКУНИИ КҖДАКОНЕ, КИ БЕ ПАРАСТОРИИ ПАДАРУ МОДАР МОНДААНД	34
Моддаи 122. Ҳифзи ҳукуқ ва манфиатҳои кҖдаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд	34
Моддаи 123. Ошкоркунӣ ва баҳисобигирии кҖдакони бе парастории падару модар монда	34
Моддаи 124. Чобачокунии кҖдаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд	35
БОБИ 19. ФАРЗАНДХОНДӢ	35
Моддаи 125. КҖдаконе, ки онҳоро ба фарзандхондӣ қабул кардан мумкин аст	35
Моддаи 126. Тартиби ба фарзандхондӣ қабул кардан	35
Моддаи 126 ¹ . Манъ будани фаъолияти миёнаравӣ дар фарзандхондии кҖдак	36
Моддаи 127. Шахсоне, ки ҳукуки ба фарзандхондӣ қабул карданро доранд	36
Моддаи 128. Фарқияти синну соли шахси ба фарзандхондӣ қабулкунанда ва фарзандхондшаванда	36
Моддаи 129. Розигии падару модар барои фарзандхондии кҖдак	36
Моддаи 130. Фарзандхондии кҖдак бе розигии падару модар	37
Моддаи 131. Розигии васиён (парасторон), роҳбарони муассисаҳое, ки кҖдакони бепарастормонда дар онҷо қарор доранд, барои фарзандхондӣ	37
Моддаи 132. Фикри кҖдаки фарзандхондишуда оиди фарзандхондшавӣ	37
Моддаи 133. Розигии ҳамсари шахсе, ки кҖдакро ба фарзандхондӣ мегирад	37
Моддаи 134. Ном, номи падар ва <i>насаби</i> кҖдаки фарзандхондшуда	37
Моддаи 135. Тафйир додани сана ва маҳали таваллуди кҖдаки фарзандхондшаванда	38
Моддаи 136. Сабти номи шахсони фарзандхондкарда ҳамчун падару модари кҖдаки фарзандхондшуда	38
Моддаи 137. Оқибатҳои ҳукуқии фарзандхондии кҖдак	38
Моддаи 138. Нигоҳ доштани ҳукуқи кҖдаки фарзандхондашуда ба нафақа ва ёрдампулӣ	38
Моддаи 139. <i>Сирри</i> фарзандхондии кҖдак	39
Моддаи 140. Бекор кардани фарзандхондии кҖдак	39
Моддаи 141. Асосҳо бароиbekор кардани фарзандхондии кҖдак	39
Моддаи 142. Шахсоне, ки ҳукуки талаби bekор кардани фарзандхондии кҖдакро доранд	39
Моддаи 143. Оқибати bekор кардани фарзандхондии kҖdak	39
Моддаи 144. Номумкинии bekор кардани фарзандхондӣ баъди ба ба балоғат расидани kҖdaki фарзандхондшуда	39
Моддаи 145. Беэътибор донистани фарзандхондии kҖdak	40
Моддаи 146. Оқибати беэътибор донистани фарзандхондии kҖdak	40
БОБИ 20. ВАСОЯТ ВА ПАРАСТОРИИ НОБОЛИГОН	40
Моддаи 147. Ноболигоне, ки таҳти васояту парасторӣ гирифта мешаванд	40
Моддаи 148. Васиён ва парасторони ноболигон	40
Моддаи 149. Низомнома дар бораи мақомоти васояту парасторӣ	41

Моддаи 150. Маҳалли муқаррар намудани васояту парасторӣ.....	41
Моддаи 151. Интихоби васӣ ва парастор	41
Моддаи 152. Васоят (паасторӣ) нисбат ба қӯдаконе, ки дар муассисаҳои тарбияӣ, муолиҷавӣ ва муассисаҳои хифзи иҷтимоии аҳолӣ қарор доранд	41
Моддаи 152 ¹ . Васоят (паасторӣ) нисбат ба қӯдаконе, ки падару модари онҳо муддати тӯлонӣ гоибанд.....	41
Моддаи 153. Ҳуқуқи қӯдакони таҳти васоят (паасторӣ) қарордошта	41
Моддаи 154. Ҳуқуқи қӯдакони бе паастории падару модар монда, ки дар муассисаҳои тарбияӣ, табобатӣ ва муассисаҳои хифзи иҷтимоии аҳолӣ қарор доранд.....	42
Моддаи 155. Ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои васӣ ва паастори қӯдаки ноболиғ	42
Моддаи 156. Аз вазифа бартараф соҳтани васӣ ва паастор дар сурати номатлуб ичро кардани вазифаашон.....	42
Моддаи 157. Аз паастории шахси болиғ озод кардани паастор бо талаби шахси таҳти паасторӣ қарордошта.....	43
Моддаи 158. Шикоят намудан оид ба қарорҳои мақомоти васояту паасторӣ	43
ФАСЛИ VII. АСНОДИ ҲОЛАТИ ШАҲРВАНДӢ	43
БОБИ 21. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ	43
Моддаҳои 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166 бо ҚҶТ аз 29.04.2006 с., №183 ҳориҷ карда шуданд	43
ФАСЛИ VIII. ИСТИФОДАИ ҚОНУНҲОИ ОИЛА ДАР МУНОСИБАТҲОИ ОИЛАВӢ БО ИШТИРОКИ ШАҲРВАНДОНИ ХОРИЧӢ ВА ШАҲСОНИ БЕШАҲРВАНДӢ	43
БОБИ 22. ИСТИФОДАИ ҚОНУНГУЗОРИИ АҚДИ НИКОҲ ВА ОИЛА НИСБАТ БА ШАҲРВАНДОНИ ХОРИЧӢ ВА ШАҲСОНИ БЕШАҲРВАНДӢ	43
Моддаи 167. Ақди никоҳ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон	43
Моддаи 168. Ақди никоҳ дар намояндагиҳои дипломатӣ ва муассисаҳои консулӣ	43
Моддаи 169. Эътирофи никоҳе, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон баста шудааст	44
Моддаи 170. Беэътибор донистани никоҳ	44
Моддаи 171. Бекор кардани никоҳ	44
Моддаи 172. Ҳуқуқҳои шахсии ғайри молу мулкию молу мулкий ва ўҳдадориҳои зану шавҳар	44
Моддаи 173. Муқаррар намудан ва рад кардани падархондӣ (модархондӣ).....	45
Моддаи 174. Ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои падару модар ва фарзандон	45
Моддаи 175. Ўҳдадориҳои алиментдихии фарзандони болиғ ва аъзои дигари оила	45
Моддаи 176. Муқаррар намудани мазмуни меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҷӣ	45
Моддаи 177. Маҳдудияти истифодаи ҳуқуқи оилавии хориҷӣ	45
Моддаи 177 ¹ . Ҷавобгарӣ барои риоя накардани талаботи Кодекси мазкур	46
Моддаи 178. Аз эътибор соқит донистани баъзе санадҳои қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон, бинобар мавриди амал қарор гирифтани ин Кодекс	46

ФАСЛИ I. ҚОИДАҲОИ УМУМӢ

БОБИ 1. ҚОНУНГУЗОРИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ОИД БА ОИЛА

Моддаи 1. Заминаҳои асосии қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила

1. Оила, ақди никоҳ, модар, падар ва қӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти муҳофизати давлат қарор доранд. (ҚҶТ аз 29.04.2006 № 183)

2. Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила ба зарурати таҳқими оила, ба бунёди муносибатҳои оилавӣ дар заминаи муҳаббату эҳтироми яқдигар, қӯмаки мутақобила ва масъулияти ҳамаи аъзои оила дар назди оила, раво набудани даҳолати беасоси ҳар шаҳс ба корҳои оила, татбиқи бемонеаи ҳуқуқ ва иҷрои ўҳдададориҳои худ аз ҷониби аъзои оила ва имконияти ҳимояи судии онҳо асос меёбад. (ҚҶТ аз 26.12.11г., №791)

3. Танҳо он ақди никохе эътироф карда мешавад, ки дар мақомоти давлатии сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ба ҷо оварда шудааст. Ақди никохе, ки бо расму оини динӣ сурат гирифтааст, эътибори қонунӣ надорад.

4. Танзими муносибатҳои оилавӣ дар асоси принципҳои ихтиёри будани ақди никохи марду зан, баробарии ҳуқуқи зану шавҳар дар оила, ҳалли масъалаҳои доҳилиоилавӣ дар асоси мувофиқаи тарафҳо, афзалияти тарбияи қӯдакон дар оила, ғамхорӣ нисбати некӯаҳволӣ ва рушди камоли онҳо, таъмини бештари ҳифзи ҳуқуқу манғиатҳои аъзои ноболиг ва ғайри қобили меҳнати оила сурат метираад.

5. Ҳангоми никоҳ ва дар муносибатҳои оилавӣ ҳама гуна шаклҳои маҳдуд кардани ҳуқуқи шаҳрвандон аз рӯи мансубияти иҷтимоӣ, најодӣ, миллӣ, забонӣ ё динӣ, инчунин таҳсил ва молумулк манъ аст. (ҚҶТ аз 26.12.11с., №791; ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

6. Ҳуқуқи шаҳрвандон дар оила дар асоси қонунгузорӣ дар бораи оила ва дар ҳадде, ки бо мақсади муҳофизати ҳуқуқ, манғиатҳои қонунӣ, аҳлоқ, саломатии дигар аъзои оила ва шаҳрвандон лозим мебошад, маҳдуд карда мешавад. (ҚҶТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 2. Муносибатҳое, ки бо қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила танзим мегарданд

Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила шарт ва тартиби ақди никоҳ, қатъ ва беэътибор донистани онро муқаррар менамоянд, муносибатҳои шахсии ғайримолумулкӣ ва молумулкиро, ки дар оила миёни зану шавҳар, падару модар фарзандон, дигар аъзои оила ба миён меоянд, муносибатҳое, ки вобаста бо фарзандҳондӣ, васояту парасторӣ, ба тарбия гирифтани қӯдакон ба миён меоянд, тартиби сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ва муносибати дигари оилавиро танзим менамоянд. ((ҚҶТ аз 29.04.2006 № 183); ҚҶТ аз 26.12.11с., №791)

Моддаи 3. Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила

1. Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалие, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф намудааст, иборат мебошад. (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

2. Меъёрҳои ҳуқуқи оилавие, ки дар санадҳои қонунгузорӣ ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ гардидаанд, бояд ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Кодекси мазкур мутобиқ бошанд. (ҚҶТ аз 26.12.11с., №791; ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

3. Бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ» ба амал бароварда мешавад. (ҚҶТ аз 29.04.2006 № 183)

4. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқ дорад, ки тибқи асос ва бо мақсади иҷрои ҳамин Кодекс ва дигар қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба масъалаҳои оилавӣ санадҳои меъёри ҳуқуқӣ қабул намояд. (ҚҶТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 4. Истифодаи қонунгузории гражданий дар муносибатҳои оилавӣ

Қонунгузории гражданий дар танзими муносибатҳои шахсии ғайримолумулкӣ ва молумулкии байни аъзои оила истифода мешаванд, агар ин муносибатҳо бо қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила танзим нагардида бошанд. (ҚҶТ аз 26.12.11с., №791)

Моддаи 5. Қиёси қонун ва ҳуқуқ дар муносибатҳои оилавӣ

(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

Дар ҳолатҳое, ки муносибатҳои байни аъзои оила бо қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила ё созишномаи тарафҳо танзим нагардида бошанд ва дар сурати мавҷуд набудани меъёрҳои ҳуқуқи гражданий, ки бевосита ин муносибатҳоро танзим менамоянд, нисбат ба чунин муносибатҳо, агар ин хилофи моҳияти онҳо набошад, меъёрҳои ҳуқуқи оилавӣ ва (ё) ҳуқуқи гражданий, ки муносибатҳои шабеҳро танзим менамоянд (қиёси қонун), истифода мешаванд. Дар сурати набудани чунин меъёрҳо ҳуқуқу ўҳдадориҳои аъзои оила, бо назардошти асосу принципҳои умумии ҳуқуқи оила ё ҳуқуқи гражданий (қиёси ҳуқуқ), инчунин принципи башардӯстӣ, оқилона ва адолат муайян карда мешаванд. (ҚҶТ аз 26.12.11с., №791; ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

Моддаи 6. Истифодаи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар муносибатҳои оилавӣ

(ҚҶТ аз 29.04.2006 № 183)

Агар дар шартномаи байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба қоидаҳои дар қонунгӯзории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила пешбинигардида қоидаҳои дигар муқаррар гардида бошанд, он гоҳ қоидаҳои шартномаи байналмилалӣ истифода мешаванд. (ҚҶТ аз 29.04.2006 № 183; ҚҶТ аз 26.12.11с., №791)

БОБИ 2. ТАТБИҚ ВА ҲИМОЯИ ҲУҚУҚИ ОИЛАВӢ

Моддаи 7. Татбиқи ҳуқуқи оилавӣ ва ичрои ӯҳдадориҳои оилавӣ

1. Шаҳрвандон ба ҳуқуқҳои ба онҳо тааллуқдошта, ки аз муносибатҳои оилавӣ ва ҳуқуқҳои оилавӣ, аз ҷумла ҳуқуқи ҳифзи онҳо бармеоянӣ, бо салоҳиди худ ихтиёрдорӣ менамоянӣ, агар дар ҳамин Кодекс тартиби дигаре муқаррар нашуда бошад.

Ҳуқуқи худро амалӣ намудани аъзоёни оила ва ичрои ӯҳдадориҳояшон набояд ҳуқуқу озодӣ ва манфиатҳои қонунии аъзоёни дигари оила ва дигар шаҳрвандонро вайрон намояд.

2. Ҳуқуқҳои оилавиро қонун ҳифз мекунад, ба истиснои ҳолатҳое, ки ин ҳуқуқҳо хилоғи таъиноташон ба амал бароварда мешаванд.

Моддаи 8. Ҳимояи ҳуқуқи оилавӣ

1. Ҳуқуқҳои оилавӣ аз тарафи суд, мақомоти васояту парасторӣ, сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ва мақомоти дигари давлатӣ, инчунин дар ҳолатҳои пешбининамудаи қонунгӯзории Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби мақомоти худидоракуни шаҳрак ва дехот ҳимоя карда мешаванд. (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

2. Ҳимояи ҳуқуқҳои оилавӣ бо тартиби пешбининамудаи моддаҳои даҳлдори ҳамин Кодекс сурат мегирад (ҚҶТ аз 26.12.11с., №791)

Моддаи 9. Истифодаи мӯҳлати даъво дар муносибатҳои оилавӣ

Нисбати талаботе, ки аз муносибатҳои оилавӣ бармеоянӣ, ба истиснои ҳолатҳое, ки мӯҳлати ҳифзи ҳуқуқи поймолшударо ҳамин Кодекс муқаррар намудааст, мӯҳлати даъво татбиқ намегардад. Зимни истифодаи меъёрхое, ки мӯҳлати даъворо муқаррар менамоянӣ, суд меъёрҳои даҳлдори дар Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинигардида дастури амал қарор медиҳад.

ФАСЛИ II. АҶДИ НИКОҲ ВА ҚАТЪИ ОН

БОБИ 3. ШАРТ ВА ТАРТИБИ БАСТАНИ АҶДИ НИКОҲ

(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

Моддаи 10. Аҷди никоҳ

1. Аҷди никоҳ дар мақомоти давлатии сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ баста мешавад. (ҚҶТ аз 26.12.11с., №791)

2. Ҳуқуқу ӯҳдадориҳои зану шавҳар аз лаҳзаи дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ба қайди давлатӣ гирифтани аҷди никоҳ ба миён меояд.

3. Аҷди никоҳҳое, ки дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон то 19 декабря соли 1929 мувоғики расму оини динӣ ба ҷо оварда шудаанд, бо аҷди никоҳҳое, ки дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ба қайд гирифта шудаанд, баробар мебошанд. (ҚҶТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 11. Тартиби бастани аҷди никоҳ

(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

1. Қайди бастани аҷди никоҳ бо тартиби муқарраркардаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ» ба ҷо оварда мешавад. (ҚҶТ аз 29.04.2006 № 183); ҚҶТ аз 26.12.11с., №791)

2. Дар сурати аз ҷониби мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ рад кардани бақайдигирии никоҳ шахсоне, ки ҳоҳиши никоҳ кардан доранд (яке аз онҳо), метавонанд ба суд арз намоянд. (ҚҶТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 12. Шартҳои ақди никоҳ

1. *Барои ақди никоҳ розигии ҳамдигарии марду зани никоҳшаванда ва синни никоҳӣ доштани онҳо зарур аст.* (ҚҶТ аз 25.03.11с., №710)

2. Дар сурати мавҷуд будани монеаҳои дар моддаи 14 ҳамин Кодекс зикрёфта ақди никоҳ баста намешавад.

3. Агар яке аз тарафҳои никоҳшаванда шаҳрванди хориҷӣ ё шахси бешаҳрванд бошад, шартҳои иловагии зерин талаб карда мешаванд:

- истиқомат дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон на камтар аз як соли охир;
- бастани аҳдномаи никоҳ ба таври ҳатмӣ. (ҚҶТ аз 25.03.11с. №710)

Моддаи 13. Синни никоҳӣ

1. Синни ақди никоҳӣ аз ҳаждасолагӣ муқаррар карда мешавад. (ҚҶТ аз 21.07.10 с., № 613)

2. Дар ҳолатҳои истиснӣ суд ҳуқӯқ дорад дар асоси ҳоҳиши шахсони никоҳшаванда синни никоҳӣ дар ҳамин модда барои марду зан муқарраршударо ба мӯҳлати на бештар аз як сол кам кунад. (ҚҶТ аз 25.03.11с., №710)

3. Ариза тибқи тартиби пешбуруди алоҳида, дар суди маҳалли истиқомати шахсе, ки синнаш кам карда мешавад, баррасӣ мегардад.

4. Ҳуқӯқи оид ба ҳамин масъала муроҷиат намудан ба суд аз синни 16 солагӣ фаро мерасад.

Моддаи 14. Ҳолатҳое, ки монеаи бастани ақди никоҳ мегарданд

(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

Ақди никоҳ байни шахсони зерин манъ аст:

- байни шахсоне, ки яке аз онҳо дар никоҳӣ дигари ба қайдгирифташуда қарор дошта бошад;
- байни хешовандони наздик (падар ё модар бо фарзанд, бобо ё бибӣ бо набераи худ) (ҚҶТ аз 26.12.11с., №791);
 - байни бародарону ҳоҳарони айнӣ ва ўғай (ки аз як падар ё модаранд);
 - байни фарзандони бародарон, ҳоҳарон, бародару ҳоҳар (ҚҶТ аз 15.03.2016 с., №1290);
 - байни таго ва ҷиян, амак ва бародарзода, ҳола ва ҳоҳарзода, амма ва ҷиян (ҚҶТ аз 15.03.2016 с., №1290);
 - байни шахсоне, ки аз як зан шир макидаанд (ҚҶТ аз 15.03.2016 с., №1290);
 - байни шахсоне, ки аз муоинаи тиббии ҳатмӣ нағузаштаанд (ҚҶТ аз 15.03.2016 с., №1290);
 - байни фарзандҳондагон ва фарзандҳондшудагон;
 - байни шахсоне, ки суд яке аз онҳоро бо сабаби бемории рӯҳӣ ё сустақлиаш (ноқисулақлиаш) гайри қобили амал эътироф кардааст;
 - байни шахсоне, ки суд қобилияти амали яке аз онҳоро бо сабаби суистеъмол намудан аз машруботи спирти, воситаҳои нашъадор, моддаҳои психотропӣ ва прекурсорҳо ё дигар моддаҳои мадҳушкунанда маҳдуд намудааст. (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

Моддаи 15. Муоинаи тиббии ҳатмии шахсони никоҳшаванда

1. Шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳрвандони хориҷӣ ва шахсони бешаҳрванд пеш аз бастани ақди никоҳ мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар муассисаҳои давлатии соҳаи тандурустии маҳалли зист ё истиқомати доимӣ аз муоинаи тиббии ҳатмӣ ба таври ройгон мегузаранд ва онҳо бо натиҷаи муоинаи тиббии ҳамдигар шинос карда мешаванд.

2. Машваратдиҳӣ оид ба тарзи солими ҳаёт, банақшагирии оила ва таъсири бемориҳо ба саломатии насл аз ҷониби муассисаҳои давлатии соҳаи тандурустии маҳалли зист ё истиқомати доимӣ мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида мешавад. (ҚҶТ аз 15.03.2016 с., №1290; ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

БОБИ 4. АҚДИ ҚАТЫИ НИКОХ

Моддаи 16. Асосҳои қатъи ақди никох

1. Ақди никоҳ дар натиҷаи вафот ё яке аз ҳамсаронро фавтида эълон намудани суд қатъ мегардад.
2. Ақди никоҳ бо роҳи бекор кардани он (талоқ) дар асоси аризали зан ё шавҳар ё ҳардуди онҳо, васии зан ё шавҳаре, ки суд ўроғайри қобили амал эътироф намудааст, инчунин прокурор қатъ гардиданаш мумкин аст.

Моддаи 17. Махдуд кардани хуқуқи шавҳар оид ба талаби бекор кардани ақди никоҳ

1. Шавҳар хуқуқ надорад ҳангоми ҳомиладории зан ва дар давоми якуним соли пас аз таваллуди қўдак бе розигии зан ба суд оиди бекор кардани ақди ақди никоҳ даъво пешниҳод намояд. (ҚЧТ аз 14.11.16 с., №1365)
2. *Махдудияти дар қисми 1 моддаи мазкур пешбинигардида нисбат ба шавҳар татбиқ намегардад, агар дар муҳлати зикришуда зан аз тарбияи фарзанд даст кашида, шавҳар бевосита ба тарбияи фарзанд машгул бошад, ё зан ташаббускори бекор кардани ақди никоҳ бошад.* (ҚЧТ аз 14.11.16 с., №1365)

Моддаи 18. Тартиби бекор кардани ақди никоҳ

Ақди никоҳ дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ бо тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Чумхурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдигирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ» ва дар ҳолатҳои пешбининамудаи моддаҳои 21-24 ҳамин Кодекс ба тартиби судӣ бекор карда мешавад. (ҚЧТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 19. Бо ҚЧТ аз 29.04.06с., №183 хориҷ карда шуд.

Моддаи 20. Баррасии баҳсҳое, ки дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ҳангоми бекор кардани ақди никоҳ дар байни зану шавҳар ба миён меоянд

Баҳсҳо дар хусуси тақсими молу мулки муштараки зану шавҳар, пардохти маблағ барои таъминоти зан ё шавҳари эҳтиёҷманди корношоям, инчунин баҳсҳо дар хусуси фарзандон, ки байни зану шавҳар ба миён меоянд ва дар ҳолатҳои пешбининамудаи Қонуни Чумхурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдигирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ», сарфи назар аз бекор кардани ақди никоҳ дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ, ба тариқи судӣ баррасӣ мешаванд. (ҚЧТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 21. Бекор кардани ақди ақди никоҳ дар суд

1. Ақди никоҳ аз тарафи суд дар сурати фарзандони ноболиғ доштани зану шавҳар, ба истиснои ҳолатҳои дар Ҳонуни Ўміурии Тоҷикистон "Дар бораи базайдигирии давлатии асноди юлати шаирвандъ пешбинигардида ё дар сурати ба бекор кардани ақди никоҳ розӣ набудани зан ё шавҳар, бекор карда мешавад. (ҚЧТ аз 29.04.2006 № 183)

2. Ақди никоҳ ба тартиби судӣ, инчунин дар ҳолатҳое, ки зан ё шавҳар бо вуҷуди муҳолиф набуданашон аз бекор кардани ақди никоҳ дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ саркашӣ менамояд (ариза додан намехоҳад ё барои сабти бекор кардани ақди никоҳ ҳозир намешавад ва ғайра), бекор карда мешавад.

Моддаи 22. Ба тариқи судӣ бекор кардани ақди никоҳ дар сурати розӣ набудани зан ё шавҳар барои бекор кардани никоҳ

1. Зимни баррасии парвандаҳо дар бораи бекор кардани ақди никоҳ, дар сурати розӣ набудани зан ё шавҳар барои бекор кардани ақди никоҳ, суд барои оштӣ додани зану шавҳар тадбирҳо меандешад ва хуқуқ дорад, ки баррасии парвандаро мавқуф гузошта, ба зану шавҳар барои оштишавӣ то шаш моҳ мӯҳлат дихад. (ҚЧТ аз 20.03.08с, №382).

2. Агар суд мұқаррар намояд, ки зиндагии минбаъдаи якчояи зану шавхар ва нитох доштани оила имконнапазир гардидаааст ва табириҳои оштій додани зану шавхар натицаи дилхөх надоданд, **ақди** никоҳ бекор карда мешавад.

3. Агар суд даъвои бекор кардани ақди никохро рад кунад, зану шавхар ҳуқүқ доранд, ки баъди гузаштани се моҳи пас аз рад шудани даъво дар хусуси бекор кардани ақди никоҳ тақроран бо аризаи даъво муроциат намоянд.

Моддаи 23. Бо тартиби судī бекор кардани ақди никоҳ ҳангоми розигии зану шавхар

(ҚҰТ аз 14.11.16 с., №1365)

1. Агар зану шавхар барои бекор кардани ақди никоҳ розӣ бошанд, суд ҳуқүқ дорад ақди никохро бекор намояд. Дар ин ҳолат ақди никоҳ дар давоми як моҳи баъди ариза додани зану шавхар бекор карда мешавад.

2. Ба зану шавхари дорои фарзандони ноболиғ, новобаста ба розигии муштараки онҳо барои бекор кардани ақди никоҳ, суд барои оштій додани онҳо табириҳо меандешад ва ҳуқүқ дорад, ки баррасии парвандаро мавқуф гузошта, ба зану шавхар барои оштишиавӣ то шаш моҳ мұхлат дихад. (ҚҰТ аз 14.11.16 с., №1365)

Моддаи 24. Масъалахое, ки суд ҳангоми қабули ҳалнома дар бораи бекор кардани ақди никоҳ ҳал менамояд

1. Ҳангоми ба тариқи судī бекор кардани ақди никоҳ зану шавхар метавонанд созишиномаро дар хусуси бо қадоме аз онҳо зиндагий кардани фарзандони ноболиғ, дар бораи тартиби пардоҳт ва андозаи маблағ барои таъминоти фарзандон ва (ё) зан ва (ё) шавхари гайри қобили меҳнати эҳтиёҷманд, дар хусуси ҳаҷми ин маблағ ё тақсимоти молу мулки зану шавхар барои тасдиқи суд пешниҳод намоянд.

2. Дар сурати набудани созишиномаи байни зану шавхар оид ба масъалаҳои дар қисми 1 ҳамин модда зикръёфта, инчунин агар мұқаррар гардад, ки ин созишинома манфиати фарзандон ва ё зан ва шавхарро поймол мекунад, суд вазифадор аст:

- муайян намояд, ки фарзандони ноболиғ пас аз бекор кардани никоҳ бо қадоме аз падару модар зиндагий мекунанд;

- муайян намояд, ки барои таъминоти фарзандон аз қадом падару модар ва ба қадом андоза алимент ситонида мешавад;

- бо талаби зану шавхар (яке аз онҳо) молу мулки дар таҳти моликияти муштараки онҳо қарордоштаро тақсим намояд;

- бо талаби зан ё шавхаре, ки аз ҳамсари худ ба гирифтани таъминот ҳуқүқ дорад, андозаи ин таъминотро муайян намояд.

3. Ҳангоми бекор кардани ақди никоҳе, ки яке аз тарафҳо шаҳрванди хориҷӣ ё шахси бешаҳрванд мебошад, суд вазифадор аст таъмини иҷрои аҳдномаи никохро мавриди баррасӣ қарор дихад. (ҚҰТ аз 25.03.11с. №710)

4. Дар мавриде, ки агар тақсими молу мулки ба манфиатҳои шахсони сеюм даҳл кунад, суд метавонад тақозои тақсими молу мулкиро ба истеҳсолоти алоҳида чудо кунад.

Моддаи 25. Лаҳзай қатъ гардидани ақди никоҳ ҳангоми талоқ

1. Ақди никоҳ дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ аз рӯзи бақайдигирии давлатии бекор кардани ақди никоҳ дар китоби сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ва ҳангоми бекор кардани ақди никоҳ дар суд, аз рӯзи эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи суд қатъ мегардад. (ҚҰТ аз 29.04.2006 № 183)

2. Бекор кардани ақди никоҳ дар суд бояд дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ аз рӯзи эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи суд, мувофиқи тартиби барои сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ мұқарраргардида ба қайди давлатӣ гирифта шавад. Бекор кардани ақди никоҳ аз лаҳзай ба қайди давлатӣ гирифта шуданаш барои шахсони сеюм эътибори ҳуқүқӣ дорад. (ҚҰТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 26. Барқарор намудани ақди никоҳ дар сурати ҳозиршавии зан ё шавхаре, ки фавтида эълон шуда ё бедарак ғойбшуда дониста шудааст

1. Дар сурати ҳозиршавии зан ё шавхаре, ки суд фавтида эълоншуда ё бедарак гоибшуда эътироф кардааст ва бекор кардани ҳалномаҳои даҳлдори судӣ, мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ метавонад дар асоси аризаи якҷояи зану шавхар ақди никоҳро барқарор намояд.

2. Агар зан ё шавхар бо дигаре никоҳ карда бошад, ақди никоҳ барқарор карда намешавад. (ҚЧТ аз 25.03.11с. №710)

Моддаи 27. Бо ҚЧТ аз 29.04.06с., №183 хориҷ карда шуд

БОБИ 5. БЕЭЪТИБОРИИ АҚДИ НИКОҲ

Моддаи 28. Беэътибор донистани ақди никоҳ

1. Дар сурати вайрон кардани шартҳои дар моддаҳои 12 ва 14 ҳамин Кодекс, инчунин дар мавриди бастани ақди никоҳи қалбакӣ, яъне агар зану шавхар ё яке аз онҳо ақди никоҳро бе нияти бунёди оила сабт карда бошанд, ақди никоҳ беэътибор дониста мешавад. Ақди никоҳе, ки маҷбурий ё бо роҳи фиреб баста шудааст, тибқи аризаи ҷабрдида ё прокурор беэътибор дониста шуданаш мумкин аст (ҚЧТ аз 15.03.2016 с., №1290).

2. Ақди никоҳ аз ҷониби суд беэътибор дониста мешавад.

3. Суд вазифадор аст, ки дар мӯҳлати се рӯзи баъди эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи беэътибор донистани ақди никоҳ иқтибоси ин ҳалномаи судро ба мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрвандии маҳали бақайдигирии давлатии ақди никоҳ фиристад.

4. Ақди никоҳи ҳилоғи талаботи қисми 1 моддаи мазкур басташуда аз лаҳзай баста шуданаш беэътибор аст. (ҚЧТ аз 14.11.16 с., №1365)

Моддаи 29. Шахсоне, ки барои талаби беэътибор донистани ақди никоҳ ҳуқуқ доранд

1. Шахсони зерин барои талаби беэътибор донистани ақди никоҳ ҳуқуқ доранд:

– зан ё шавҳари ноболиғ, падару модари ў (шахсони онҳоро ивазкунанда), мақоми васоят ва парасторӣ ё прокурор - агар ақди никоҳ бо шахси ба синни ақди никоҳӣ нарасида ҳангоми мавҷуд набудани иҷозати ақди никоҳ то ба синни ақди никоҳӣ расиданаш (моддаи 13 ҳамин Кодекс) баста шуда бошад. Баъди ба синни ҳабдаҳсолагӣ расидани зан ё шавҳари ноболиғ барои талаби беэътибор донистани н ақди икоҳ танҳо ин зан ё шавхар ҳуқуқ дорад;

– зан ё шавхаре, ки ҳуқуқи ў ҳангоми ақди никоҳ поймол гардидааст, инчунин прокурор - агар ақди никоҳ дар сурати розӣ набудани зан ё шавҳар; дар натиҷаи маҷburkunӣ, фиреб, ба иштибоҳ андохтан ё вобаста ба вазъи ҳолати худ дар лаҳзай бақайдигирии ақди никоҳ дарк карда натавонистани моҳияти амали худ ё идора накарданӣ он ҳолат баста шуда бошад;

– зан ё шавхаре, ки дар ҳусуси мавҷуд будани ҳолатҳои монеаи ақди никоҳ огоҳӣ надошт, васии зан ё шавхаре, ки ғайри қобили амал эътироф шудааст, зан ё шавҳари аз ақди никоҳи қабли бекоркарданашуда, шахсони дигаре, ки дар асари ақди никоҳ бо вайрон кардани муқаррароти моддаи 14 ҳамин Кодекс басташуда ҳуқуқашон поймол гардидааст, инчунин мақоми васояту сарпаратӣ ва прокурор;

– прокурор, инчунин зан ё шавҳаре, ки ҳангоми бастани ақди никоҳи қалбакӣ дар ҳусуси қалбакӣ будани он огоҳӣ надошт (ҚЧТ аз 15.03.2016 с., №1290).

2. Ҳангоми баррасии парванда дар ҳусуси беэътибор донистани ақди никоҳи бо шахси ба синни никоҳӣ нарасида, инчунин бо шахси аз тарафи суд ғайри қобили амал эътироф гардида басташуда, барои иштирок дар парванда мақоми васояту парасторӣ ҷалб карда мешавад.

Моддаи 30. Эътиборнок донистани ақди никоҳ (санатсияи ақди никоҳ)

1. Суд метавонад ақди никоҳро эътиборнок ҳисоб кунад, агар дар лаҳзай баррасии парванда дар бораи беэътибор донистани ақди никоҳ ҳолатҳое, ки барои ақди никоҳ монеъ мешуданд, аз байн рафта бошанд.

2. Суд метавонад даъворо оид ба беэътибор донистани ақди никоҳе, ки бо шахси ба синни ақди никоҳӣ нарасида баста шудааст, рад кунад, агар инро манфиатҳои зан ё шавҳари ноболиғ талаб намояд.

3. Суд метавонад **ақди** никохи қалбакиро ҳақиқій әзтироф намояд, агар то лаҳзаи баррасии парванда байни шахсоне, ки **ақди** никоҳ бастаанд, муносибатҳои заноштый ба вучуд омада, онҳо барои идомаи ҳаёти оилавӣ розӣ бошанд, ба шарте, ки ҳақиқій донистани **ақди** никоҳ ба ҳуқуқҳои шахсони сеюм зарар нарасонад.

4. **Ақди** никоҳ пас аз бекор кардани он гайрихақиқій дониста шуда наметавонад, ба истиснои ҳолатҳои вучуд доштани дараҷаи хешии байни зану шавҳар, ки қонун манъ кардааст, ё ҳолате, ки зан ё шавҳар дар лаҳзаи бақайдигирии **ақди** никоҳ дар **ақди** никоҳи дигари бекорнашуда (моддаи 14 ҳамин Кодекс) қарор дошта бошанд.

Моддаи 31. Оқибати ақди никоҳи беэътибор донисташуда

1. **Ақди** никоҳе, ки суд беэътибор донистааст, ба истиснои ҳолатҳои дар қисмҳои 4 ва 5 ҳамин модда мұқарраргардида, ҳуқуқу ўхдадориҳои дар Кодекси мазкур пешбинигардидаи зану шавҳарро ба миён намеовараад.

2. Нисбати молу мулки якчоя бадастовардаи шахсоне, ки **ақди** никоҳашон беэътибор дониста шудааст, меъёрҳои Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи моликияти умумии саҳмӣ истифода мешавад. **Аҳдномаи ақди** никоҳе, ки зану шавҳар бастаанд (моддаҳои 41-43 Кодекси мазкур), беэътибор дониста мешавад. (ҚҖТ аз 14.11.16 с., №1365)

3. Беэътибор донистани **ақди** никоҳ ба ҳуқуқи кӯдаконе, ки аз ин **ақди** никоҳ таваллуд ёфтаанд ё дар давоми сесад рӯзи баъди беэътибор донистани **ақди** никоҳ ба дунъё омадаанд, таъсир намекунад (қисми 2 моддаи 49 ҳамин Кодекс).

4. Ҳангоми баровардани ҳалномаи дар бораи беэътибор донистани **ақди** никоҳ суд метавонад ҳуқуқи зан ё шавҳарро, ки баъди бастани чунин **ақди** никоҳ ҳуқуқаш поймол гардидааст, барои мутобиқи моддаҳои 90, 91 ҳамин Кодекс аз зан ё шавҳари дигар гирифтани таъминот әзтироф намояд, нисбати тақсими молу мулки то рӯзи беэътибор донистани **ақди** никоҳ бадастомада бошад, метавонад мұқаррароти дар моддаҳои 34, 38-39 ҳамин Кодекс муайянгардидаро татбиқ кунад, инчунин шартномаи **ақди** никоҳро пурра ё қисман беэътибор донад.

Зан ё шавҳаре, ки дар натиҷаи бастани **ақди** никоҳи аз ҷониби суд беэътибор донисташуда ҳуқуқаш поймол гардидааст, ҳуқуқ дорад мувофиқи қоидаҳои пешбининамудаи қонунгузории граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷуброни зарари моддӣ ва маънавии ба ўрасонидашударо талаб намояд. (ҚҖТ аз 24.02.17 с., №1395)

5. Зан ё шавҳари соғдил ҳангоми беэътибор донистани **ақди** никоҳ ҳуқуқ дорад *насаберо*, ки ҳангоми сабти **ақди** никоҳ интихоб намудааст, нигоҳ дорад. (ҚҖТ аз 26.11.15г., №1239)

ФАСЛИ III. ҲУҚУҚ ВА ӮХДАДОРИҲОИ ЗАНУ ШАВҲАР

БОБИ 6. ҲУҚУҚ ВА ӮХДАДОРИҲОИ ШАҲСИИ ЗАНУ ШАВҲАР

Моддаи 32. Баробарҳуқуқии зану шавҳар дар оила

1. Зану шавҳар ҳар қадомашон дар интихоби шуғл, *таҳсилот*, қасб, намуди фаъолият, *маҳалли истиқомат ва будубои* озод аст. (ҚҖТ аз 14.11.16 с., №1365; ҚҖТ аз 24.02.17 с., №1395)

2. Масъалаҳои падариву модарӣ, *таълимумарбияи фарзандон* ва масъалаҳои дигари ҳаёти оилавиро зану шавҳар якчоя, бо назардошти принсипи баробарҳуқуқии зану шавҳар ҳал менамоянд. (ҚҖТ аз 26.12.11с., №791; ҚҖТ аз 14.11.16 с., №1365)

3. Зану шавҳар вазифадоранд, ки муносибатҳои худро дар оила дар асоси әзтирому қўмаки яқдигарӣ ба роҳ монанд, барои таҳқими оила мусоидат намоянд, ба некӯаҳволӣ ва рушду камоли фарзандонашон ғамхорӣ кунанд.

Моддаи 33. Ҳуқуқи зану шавҳар дар интихоби *насаб*

1. Зану шавҳар ҳангоми *бастани* ақди никоҳ дар интихоби *насаб* баробарҳуқуқ мебошанд. (ҚҖТ аз 14.11.16 с., №1365)

2. Интихоби *насаби* зану шавҳар бо тартиби мұқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдигирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ» амалӣ карда мешавад. (ҚҖТ аз 29.04.2006 № 183)

БОБИ 7. ҲУҚУҚИ МОЛУМУЛКИИ ЗАНУ ШАВХАР

Моддаи 34. Моликияти муштараки зану шавхар

1. Молу мулкие, ки зану шавхар дар давраи заношӯй чамъ кардаанд, моликияти муштараки онҳо мебошад.

2. Даромаде, ки зану шавхар дар натиҷаи фаъолияти меҳнатӣ, соҳибкорӣ ва зехнӣ ба даст овардаанд, нафақа, ёрдампулӣ ва пардохтҳои дигари пулии гирифтаашон, *аишёҳои* харидашон, қоғазҳои қиматнок, саҳмия, пай ва ҳама гуна молу мулки манқул ва ғайриманкули дар давоми заношӯй чамъкардаашон, сарфи назар аз он, ки ба номи қадоме аз зану шавхар ҳаридаш шудааст (ё маблағ гузаронида шудааст), моликияти муштараки онҳо ҳисоб мешавад. (**ҚЧТ аз 14.11.16 с., №1365**)

3. Ҳуқуқ ба молу мулки муштарак ҳамчунин ба зан ё шавхаре низ тааллуқ дорад, ки дар давоми заношӯй ҳочатиро пеш мебурда, фарзандонро нигоҳубин мекард ё бо сабабҳои узрнок даромади мустакилона надоншт.

Моддаи 35. Ҳуқуқи соҳибӣ, истифода ва ихтиёрдорӣ кардани моликияти муштараки зану шавхар

1. Ҳуқуқи соҳибӣ, истифода ва ихтиёрдорӣ кардани молу мулке, ки дар моликияти муштараки зану шавхар қарор дорад, танҳо бо розигии мутақобилаи онҳо сурат мегирад. (**ҚЧТ аз 26.12.11с. №791**)

2. Ҳангоми аз ҷониби зан ё шавхар анҷом додани муомилоти вобаста ба ихтиёрдории молу мулки умумӣ ҷунун тасаввур мешавад, ки ў бо розигии ҳамсари ҳуд амал мекунад.

Муомилоте, ки аз ҷониби яке аз ҳамсарон оид ба ихтиёрдории молу мулки умумӣ анҷом дода шудааст, аз ҷониби суд қисман бо сабаби мавҷуд набудани розигии ҳамсари дигар танҳо ҳангоме, ғайриқонунӣ эътироф мегардад, ки агар яке аз онҳо бо ҷунун талаб муроҷиат намояд ва танҳо дар сурати сабаби гардиданӣ он, ки тарафи дигар аз муомилот оғоҳ буд ё пешакӣ бояд норозӣ будани тарафи дигарро барои анҷом додани ҷунун муомилот медонист.

3. Барои ба анҷом расонидани муомилот вобаста ба ихтиёрдорӣ кардани молу мулки ғайриманқул ва муомилоте, ки мувоғики тартиби муқаррарномудаи қонун тасдиқ ё қайди нотариалиро талаб мекунад, бояд розигии пешакии аз тарикӣ идораи нотариалии давлатӣ тасдиқшудаи зан ё шавхар гирифта шавад. (**ҚЧТ аз 26.12.11с. №791**)

Ҳамсаре, ки ризоияти дар идораи нотариалии давлатӣ тасдиқшудаи ҳудро барои иҷрои аҳд надодааст, ҳуқуқ дар ҳамсар ҳамчун ҳадъя ё мерос гирифтааст, моликияти ҳар қадоми онҳо мебошад.

2. Ашъёи истифодаи шахсӣ (либос поїафзол ва ғайра), ба истиснои ҷавоҳирот ва асбоби дигари зебу зинат, гарчанде дар давраи заношӯй аз ҳисоби маблағҳои умумии зану шавхар ба даст оварда шудаанд, моликияти шахсии ҳар қадоме аз зану шавхар ба ҳисоб мераванд.

3. Суд метавонад молу мулкиро, ки ҳар қадоме аз зану шавхар ҳангоми ҷудо зиндагӣ карданашон чамъ овардаанд, дар сурати воқеан қатъ гардиданӣ **аҳди никоҳ** моликияти ҳар қадоми онҳо эътироф намояд.

Моддаи 37. Моликияти муштараки зану шавхар донистани молу мулки ҳар қадоми онҳо

Молу мулки ба ҳар як ҳамсар тааллуқдоштаро метавон моликияти муштараки онҳо донист, агар муқаррар гардад, ки дар давоми заношӯй аз ҳисоби молу мулки умумии зану шавхар ё молу мулки шахсии зан ё шавхар ва ў меҳнати ў саҳме гузошта шудааст, (таъмири асосӣ, азнавсозӣ, азнавчиҳозонӣ ва ғайра), ки дар натиҷаи он арзиши молу мулки ба ҳар қадоме аз зану шавхар тааллуқдошта хеле афзудааст, агар дар аҳдномаи байни онҳо тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад.

Моддаи 38. Тақсими молу мулкие, ки моликияти муштараки зану шавхар мебошад

1. Тақсими молу мулкие, ки моликияти муштараки зану шавхар мебошад, чӣ дар давоми заношӯй ва чӣ баъди талок, бо талаби ҳар қадоме аз онҳо, инчунин дар ҳолати аз ҷониби қарзиҳонда талаб кардани тақсими моликияти умумии зану шавхар барои ситонидани маблағи қарз аз саҳми зан ё шавхар дар моликияти умумӣ сурат гирифта метавонад.

2. Дар сурати тақсими молу мулки умумии зану шавхар дар давраи заношӯй он қисми молу мулки умумие, ки тақсим нашуда буд, инчунин молу мулкие, ки зану шавхар дар давраи **ақди никоҳ** ҷамъ кардаанд, моликияти умумии онҳоро ташкил медиҳад.

3. Молу мулки умумии зану шавхар метавонад бо созишномаи зану шавхар дар байни онҳо тақсим карда шавад. Дар ҳолати ба миён омадани баҳс вобаста ба тақсими молу мулки муштараки зану шавхар, инчунин муайян намудани саҳми зану шавхар дар ин молу мулки он ба тартиби судӣ ҳал карда мешавад.

4. Зану шавхар ҳуқуқ доранд, ки тақсими пасандоз, саҳмия, ҳисса ва саҳми дар сармояи муассисаи кредитӣ ё ташкилотҳои дигари тиҷоратӣ ва ғайритиҷоратӣ ба номи яке аз онҳо гузаштаашонро талаб намоянд, агар ин пардохтҳо моликияти муштараки онҳо бошанд.

5. Пасандозҳо, ки зану шавхар аз ҳисоби молу мулки умумиашон ба номи фарзандони ноболиги худ гузаштаанд, молу мулки мутааллиқ ба фарзандон дониста шуда, ҳангоми тақсими молу мулкие, ки моликияти муштараки зану шавхар мебошад, ба инобат гирифта намешаванд.

6. Нисбати талаби зану шавхари ҷудошуда дар ҳусуси тақсими молу мулки муштараки онҳо, ки онҳо дар давраи заношӯй ҷамъ овардаанд, мӯҳлати сесолаи дъяво истифода мешавад.

Моддаи 39. Муайян намудани ҳисса ҳангоми тақсими молу мулкие, ки моликияти муштараки зану шавхар мебошад

1. Ҳангоми тақсими молу мулкие, ки дар моликияти муштараки зану шавхар мебошад ва муайян намудани ҳиссаи зану шавхар дар ин амал ҳиссаи онҳо баробар дониста мешавад, агар дар **аҳдномаи никоҳ** тартиби дигар пешбинӣ нагардида бошад. (**ҚҶТ** аз 14.11.16 с., №1365)

2. Суд метавонад ҳиссаи зан ё шавхарро дар молу мулки умумиашон бо дарназардошти манфиати фарзандони ноболиг, **инчунин фарзандони болиги корношоями эҳтиёҷманд** ё манфиати қобили таваҷҷӯҳи зан ё шавхар, зиёд қунад. Ҳиссаи зан ё шавхар бо назардошти корношоямии онҳо, инчунин агар яке аз онҳо бо сабабҳои узрнок даромад нағирифта бошад ё молу мулки умумиро бар зарари манфиати оила сарф карда бошад, инчунин дар сурати ҷой доштани ҳолатҳои дигари қобили таваҷҷӯҳ мумкин аст зиёд карда шавад. (**ҚҶТ** аз 14.11.16 с., №1365)

3. Ҳангоми тақсими молу мулки умумии зану шавхар суд бо талаби онҳо муайян менамояд, ки қадом ашъё бояд ба қадоме аз онҳо дода шавад. Агар ба зан ё шавхар ашёе дода шавад, ки арзиши он аз ҳиссаи барои ўмуайяншуда зиёд бошад, барои ҳамсари ў метавонад ҷубронпулӣ ё ҷуброни дигар муқаррар карда шавад.

4. Қарзи умумии зану шавхар ҳангоми тақсими молу мулки умумӣ дар байни зану шавхар баробар ба ҳиссаи ба ҳар яки онҳо муқарраршуда тақсим карда мешавад.

5. Ашёе, ки маҳсус барои қонеъ гардонидани талаботи фарзандони ноболиг ҳарида шудаанд (либос, пойафзол, лавозимоти мактаб ва варзиш, асбобҳои мусиқӣ, китобҳои қӯдакона ва ғайра) ба ихтиёри зан ё шавхар, ки фарзандон бо ўзиндагӣ мекунанд, бе ҷуброн гузашта мешаванд.

БОБИ 8. АҲДНОМАИ НИКОҲ

Моддаи 40. Аҳдномаи никоҳ

Аҳдномаи никоҳ- созишномаи шахсоне мебошад, ки **никоҳ** меқунанд ё созишномаи зану шавхар аст, ки ҳуқуқи молу мулкий ва ўҳдадориҳои онҳоро дар давраи заношӯй ва (ё) дар ҳолатҳои бекор кардани он муайян менамояд.

Моддаи 41. Бастани аҳдномаи ақди никоҳ

1. Аҳдномаи никоҳ метавонад ҳам то бақайдигирии давлатии ақди никоҳ ва ҳам дар ҳар вақти давраи заношӯй баста шавад.

Аҳдномаи никоҳ, ки то бақайдигирии давлатии ақди никоҳ баста шудааст, аз рӯзи бақайдигирии давлатии ақди никоҳ эътибор пайдо мекунад.

2. *Бастани аҳдномаи никоҳе, ки яке аз тарафҳои никоҳшаванди шаҳрванди хориҷӣ ё шахси бешаҳрванд мебошад, ҳаттмӣ буда, он бояд то ба қайд гирифтани ақди никоҳ баста шавад. (ҚҶТ аз 25.03.11с., №710)*

3. Аҳдномаи никоҳ дар шакли ҳаттӣ баста шуда, бояд аз ҷониби нотариус тасдиқ карда шавад. Риоя накардани ин расмиёт боиси беэътибор донистани аҳднома мегардад.

Моддаи 42. Мундариҷаи аҳдномаи никоҳ

1. Зану шавҳар ҳуқуқ доранд, ки бо аҳдномаи никоҳ низоми моликияти муштараки ба молу мулки умумӣ муқаррарнамудаи қонунро (моддаи 34 Кодекси мазкур) тағиیر дода, низоми моликияти саҳмиро ба тамоми молу мулки дар давоми **ақди** никоҳ ҷамъовардаашон ё ба намудҳои алоҳидай он ё ҳуд ҳама гуна низоми молу мулки умумиашонро, ки ба ҳар яки онҳо тааллук дорад, муқаррар намоянд.

Аҳдномаи никоҳ метавонад ҳам нисбати молу мулки мавҷуда ва ҳам нисбати молу мулки ояндаи зану шавҳар баста шавад.

Зану шавҳар ҳуқуқ доранд, ки дар аҳдномаи никоҳ ҳуқуқу ўҳдадориҳои ҳудро дар мавриди таъминоти яқдигар; тариқи иштирокро дар даромади ҳамдигар; тартиби ҳароҷоти оиларо аз ҷониби ҳар қадоми онҳо; ҳароҷоти тарафайни ҷаину маросимҳои оилавӣ ва молу мулкиро муайян намоянд, ки дар сурати бекор кардани **ақди** никоҳ ба ихтиёри ҳар қадоми онҳо гузошта мешавад, инчунин ҳама гуна муқаррароти дигари марбут ба муносибатҳои молу мулкиашонро доҳил намоянд. (ҚҶТ аз 20.03.08с., №382).

2. Ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои пешбининамудаи аҳднома метавонад бо мӯҳлатҳои муайян маҳдуд карда шавад ё бо шарти фаро расидан ё фаро нарасидани шароити алоҳидай вобаста карда шавад.

3. Аҳдномаи никоҳ наметавонад қобилияти ҳуқуқӣ ё амалии зану шавҳар; ҳуқуқи онҳоро барои муроҷиат ба суд ҷиҳати ҳифзи ҳуқуқҳояшон; танзими муносибатҳои шаҳсии ғайримолумулкӣ байнӣ зану шавҳар; ҳуқуқу ўҳдадориҳои шаҳсии зану шавҳарро нисбати фарзандон маҳдуд қунад; муқарраротро пешбинӣ намояд, ки ҳуқуқи ҳамсари корношоями эҳтиёҷмандро ба таъминот маҳдуд қунанд ва шартҳои дигаре дошта бошад, ки зан ё шавҳарро дар ҳолати ниҳоят ногувор гузоранд ё хилофи асосҳои умумӣ ва мазмуну мӯҳтавои қонунҳои оила бошанд.

4. *Дар аҳдномаи никоҳе, ки яке аз тарафҳои никоҳшаванди шаҳрванди хориҷӣ ё шахси бешаҳрванд мебошад, бояд шартҳои зерин ба таври ҳаттмӣ пешбинӣ карда шаванд:*

- муносибатҳои молумулкӣ тарафҳо, ҳуқуқу ўҳдадориҳои онҳо оид ба молу мулк;
- ўҳдадориҳои тарафҳо вобаста ба таъмини фарзандон;
- бо манзили истикоматии шаҳсӣ таъмин намудани ҳамсар ва фарзандон;
- нигоҳубини ҳамсари корношоями эҳтиёҷманд.

(ҚҶТ аз 25.03.11с., №710)

Моддаи 43. Тағиир додан ё бекор кардан аҳдномаи ақди никоҳ

(ҚҶТ аз 24.02.17 с., №1395)

1. Аҳдномаи никоҳро дар ҳар давра бо мувофиқаи зану шавҳар тағиир додан ва ё **бекор кардан** мумкин аст. Созишнома дар бораи тағиир додан ё **бекор кардан** аҳдномаи **ақди** никоҳ дар ҳамон шакле, ки аҳдномаи никоҳ баста мешавад, ба имзо мерасад. (ҚҶТ аз 24.02.17 с., №1395)

Ба якҷониба рад намудани иҷрои аҳдномаи никоҳ иҷозат дода намешавад.

2. Бо талаби зан ё шавҳар аҳдномаи никоҳ бо ҳалномаи суд тибқи асос ва тартиби муқаррарнамудаи Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон тағиир дода ё бекор карда шуданаш мумкин аст.

3. Амали аҳдномаи никоҳ аз лаҳзаи қатъ кардан ақди никоҳ (моддаи 25 ҳамин Кодекс) ба гайр аз ҳолатҳое, ки дар аҳдномаи никоҳ барои давраи баъди қатъи ақди никоҳ пешбинӣ шудааст, қатъ мегардад.

4. *Шартҳои аҳдномаи никоҳро, ки дар қисми 4 моддаи 42 ҳамин Кодекс пешбинӣ шудаанд, тағиир додан манъ аст. (ҚҶТ аз 26.12.11с., №791)*

Моддаи 44. Беэътибор донистани аҳдномаи ақди никоҳ

1. Аҳдномаи никоҳ бо асосхое, ки дар Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон барои беэътибории аҳдҳо пешбинӣ гардидаанд, аз тарафи суд пурра ё қисман беэътибор дониста мешавад. (ҚҖТ аз 14.11.16 с., №1365)

2. Аҳдномаи никоҳ дар сурати вайрон кардани талаботи қисми 3 моддаи 42 ҳамин Кодекс дар асоси даъвои зану шавҳар (яке аз онҳо), агар шартҳои аҳднома ин ҳамсарро дар вазъияти ниҳоят ногувор гузорад, инчунин дар асоси даъвои қарздиҳандагон ҳангоми вайрон кардани талаботи моддаи 47 Кодекси мазкур метавонад аз тарафи суд пурра ё қисман беэътибор дониста шавад.

Моддаи 45. Шартномаҳои дигар доир ба молу мулки

(ҚҖТ аз 14.11.16 с., №1365)

Зану шавҳар, инчунин дигар аъзои болиги оила ҳуқуқ доранд байни худ *шартномаи ҳадя*, хариду фурӯш ва ҳама гуна *шартномаҳои дигаре* банданд, ки хилофи қонун нестанд. Муносибатҳое, ки дар асоси ин гуна *шартномаҳо* байни зану шавҳар ва аъзоёни дигари оила ба миён меоянд, тавассути *қонунгузории граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон* танзим мегарданд. (ҚҖТ аз 14.11.16 с., №1365; ҚҖТ аз 24.02.17 с., №1395)

БОБИ 9. МАСЪУЛИЯТИ ЗАНУ ШАВҲАР АЗ РӮИ ӮҲДАДОРИҲО

Моддаи 46. Ситонидани маблағ аз молу мулки зану шавҳар

1. Аз рӯи ӯҳдадориҳои яке аз ҳамсарон маблағ танҳо аз молу мулки ё зан ё шавҳар ситонида мешавад. Дар сурати нокифоя будани ин молу мулки кредитор ҳақ дорад ҷиҳати ситонидани қарз ҷудо кардани ҳиссаи зан ё шавҳари қарздорро аз молу мулки умумии онҳо талаб кунад.

2. Ситонидани маблағ аз молу мулки умумии зану шавҳар аз рӯи ӯҳдадориҳои умумии зану шавҳар, инчунин он аз рӯи ӯҳдадориҳои яке аз онҳо сурат мегирад, агар суд муқаррар намояд, ки ҳамаи ҷизҳои мувофиқи ӯҳдадорӣ гирифтани зан ё шавҳар барои эҳтиёҷоти оила масраф шудаанд.

3. Агар бо ҳуқми суд муқаррар гардад, ки молу мулки умумии зану шавҳар аз ҳисоби маблаги бо роҳи ҷиноят бадастовардаи зан ё шавҳар харида шудааст ё афзун гардидааст, маблағ мувофиқан аз молу мулки умумии зану шавҳар ё як қисми он ситонида мешавад. (ҚҖТ аз 14.11.16 с., №1365)

4. Масъулияти зану шавҳар барои зараре, ки фарзандони ноболигашон расонидаанд, тавассути *қонунгузории граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон* муайян карда мешаванд. (ҚҖТ аз 24.02.17 с., №1395)

Моддаи 47. Кафолати ҳуқуқи кредиторон ҳангоми бастан, тағиیر додан ва бекор кардани аҳдномаи никоҳ

(ҚҖТ аз 14.11.16 с., №1365)

1. Ҳамсар ӯҳдадор аст, ки кредитори (кредиторони) худро дар ҳусуси бастан, тағиир додан ё бекор кардани аҳдномаи никоҳ огоҳ созад. Дар сурати иҷро накардани ин ӯҳдадорӣ, ҳамсар аз рӯи ӯҳдадориҳои худ, новобаста ба мӯҳтавои аҳдномаи никоҳ, масъул мебошад.

2. Кредитори (кредиторони) ҳамсари қарздор ҳуқуқ дорад бинобар моҳиятан тағиир ёфтани вазъият бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон тағиир додани шартҳо ё бекор кардани аҳдномаи никоҳи байни ҳамсарон басташударо талаб намояд. (ҚҖТ аз 14.11.16 с., №1365)

ФАСЛИ IV. ҲУҚУҚ ВА ӮҲДАДОРИҲОИ ПАДАРУ МОДАР ВА ФАРЗАНДОН

БОБИ 10. МУҚАРРАР НАМУДАНИ АСЛУ НАСАБИ ФАРЗАНДОН

Моддаи 48. Асосҳои ба миён омадани ҳуқуқу ӯҳдадориҳои падару модар ва фарзандон

Ҳуқуқу ӯҳдадориҳои падару модар ва фарзандон ба аслу насиби фарзандон, ки мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонун тасдиқ шудааст, асос меёбанд.

Моддаи 49. Муқаррар намудани аслу насиби кӯдак

1. Аслу наасби құдакро аз модар (модарі) мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрвандй дар асоси асноди тасдиқкунандаи зодани құдакро дар муассисаи тиббй таваллуд кардана модар ва дар сурати берун аз муассисаи тиббй таваллуд ёфтани құдак бошад, дар асоси асноди тиббй, гувохии шоҳидон ва далелхой дигар муқаррар менамояд.

2. Агар құдак аз шахсоне, ки бо ҳам **ақди** никохи *дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандй ба қайд гирифташуда доранд, инчунин дар давоми сесад рўзи пас аз қатъи ақди никох ё беэътибор донистани ақди никох ё вафоти шавхари модараи таваллуд ёфта бошад, падари құдак шавхари (шавхари собыки) модар эътироф мегардад, ба шарте, ки акси он исбот нашуда бошад (моддаи 53 ҳамин Кодекс). (ҚЧТ аз 26.12.11с., №791)*

3. Агар модар арз қунад, ки падари құдак шавхари (шавхари собыки) ў нест, падари құдак мувофиқи қоидахой мұқаррар намудай кисми 4 моддаи мазкур ё моддаи 50 ҳамин Кодекс мұқаррар карда мешавад.

4. Падар будани шахсе, ки бо модари құдак **ақди** никох надорад, бо рохи аз ҷониби падару модари құдак ба мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрвандй додани ариза; дар сурати фавти модар, гайри қобили амал эътироф гардидани ў, имконнозазирии муайян намудани маҳали буду боши модар ё аз ҳуқуқи падару модарі маҳрум шудани ў бошад, дар асоси аризаи падари кудак, бо мувофиқаи мақоми васояту парасторија ва ҳангоми набудани чунин аҳднома бо ҳалномаи суд мұқаррар карда мешавад.

Ҳангоми мавчуд будани ҳолатхое, ки асос медиҳанд чунин таҳмин карда шавад, ки додани аризаи муштарақ дар бораи мұқаррар намудани падарі пас аз таваллуди құдак ғайриимкон ё мушкил мебошад, падару модари құдаки оянда, ки **ақди** никох надоранд, ҳақ доранд ҳангоми ҳомиладории модар ба мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрвандй бо чунин ариза муроциат кунанд. Сабти падару модар баъди таваллуди құдак сурат метирад.

5. Мұқаррар намудани падари шахси ба синни балогат расида танҳо бо розигии ў ва агар ин шахс ғайри қобили амал дониста шавад, бо розигии васиј ё мақоми васояту парастории ў мумкин аст.

Моддаи 50. Ба тартиби судй мұқаррар намудани падарі

1. Дар сурати аз падару модари **ақди** никохнадошта таваллуд ёфтани құдак ва набудани аризаи муштарақи падару модар ё аризаи падари құдак, аслу наасби құдак аз шахси мушахас (падар) дар асоси аризаи яке аз падару модар ё васии (парастори) құдак, аризаи шашхе, ки құдак дар таъминоташ мебошад, инчунин ҳангоми ба балогат расидан дар асоси аризаи худи құдак ба тарики судй мұқаррар карда мешавад.

2. Ҳангоми мұқаррар намудани падарі суд зиндагий ва пешбуруди ҳочагии якжо бо модари құдак ё тарбияи муштарақ ё таъмини құдак ё далелхой дигари боэътиможеро, ки аз ҷониби шахси мушахас таваллуд шудани құдак, далелхой саҳех тасдиқкунандаи аз ҷониби ҷағобгар эътироф гардидани падариро сиббит месозад, ба назар мегирад.

Моддаи 51. Аз ҷониби суд мұқаррар намудани далели эътирофи падарі

Дар ҳолати фавти шахсе, ки худро падари құдак эътироф мекард, vale бо модари құдак **ақди** никох надошт, далели падар эътироф шудани ў метавонад аз рўи қоидахой мұқаррарнамудай қонунгузории мурофиавии граждании Ҷумхурии Тоҷикистон ба тартиби судй мұқаррар карда шавад. (ҚЧТ аз 24.02.17 с., №1395)

Моддаи 52. Бо ҚЧТ аз 29.04.06с, №183 хориҷ карда шуд

Моддаи 53. Баҳси муайянкунии падарі (модарі)

1. Сабти падару модар дар дафтари сабти таваллуди құдак, ки мутобиқи Қонуни Ҷумхурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдигирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандй» сурат гирифтааст, событкунандаи аслу наасби құдак аз шахсони дар он зикргардида буда он танҳо ба тартиби судй бо талаби шахси ҳамчун падар ё модари құдак сабтёфта ё шахсе, ки воқеан падар ё модари құдак мебошад, инчунин аз ҷониби васии падару модари құдак, инчунин худи құдак ҳангоми расидан ба синни балогат, васии падар ё модари аз тарафи суд ғайри қобили амал эътирофгардида мавриди баҳс қарор гирифта метавонад. (ҚЧТ аз 29.04.2006 № 183)

2. Талаби шахсе, ки дар асоси Қонуни Ҷумхурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдигирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандй» падари құдак сабт шудааст, дар мавриди баҳси падарі қонеъ гардонида намешавад, агар дар лаҳзай сабт ин шахс медонист, ки ў воқеан падари құдак намебошад. (ҚЧТ аз 29.04.2006 № 183)

3. Шахсе, ки ба сифати падар ё модари күдак сабт шудааст, ё шахсе, ки воқеан падари күдак аст, дар сурати фавти модар ё аз хуқуки падару модар маҳрум кардани ўхуқук дорад дар давоми як сол аз он вақте, ки ба ў сабти гузаронидашуда маълум гардидаст ё мебоист маълум гардад, баҳс кунад. Агар то ин муддат шахси падар ё модар сабтгардида шахси ноболиг ҳисоб шавад, мӯҳлати як сол аз рӯзи ба синни ҳаждаҳсолагӣ расидани ў ба ҳисоб гирифта мешавад.

Моддаи 54. Ҳуқуқу ўҳдадориҳои фарзандоне, ки аз шахсони бо ҳам никоҳ надошта таваллуд ёфтаанд

Агар муқаррар намудани ҳуқуқи падарӣ мувофиқи тартиби пешбининамудаи моддаҳои 50 ва 51 Кодекси мазкур сурат гирифта бошад, фарзандон нисбат ба падару модар ва хешу ақрабояшон дорои ҳуқуқу ўҳдадориҳо мебошанд, ки күдакони аз шахсони бо ҳам ақди никоҳбаста доранд. (ҚЧТ аз 26.12.11с., №791)

БОБИ 11. ҲУҚУҚИ КҮДАКОНИ НОБОЛИФ

Моддаи 55. Ҳуқуқи күдак барои зиндагӣ ва тарбия дар оила

1. Күдак шахсе эътироф карда мешавад, ки ба синни ҳаждаҳсолагӣ (ба синни балогат) нарасидааст.

2. Ҳар күдак ҳуқуқ дорад, ки дар оила зиндагӣ кунад ва тарбия гирад. Күдак ба ғамхории падару модар, таъмини манфиатҳояш, рушду такомули ҳамаҷониба, эҳтироми шаъни инсонии худ ҳуқуқ дорад.

Дар сурати набудани падару модар, аз ҳуқуқи падару модар маҳрум кардани онҳо ва дар ҳолатҳои дигари аз даст додани васояти падару модар, ҳуқуқи күдак барои тарбия дар оила мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи боби 18 ҳамин Кодекс аз ҷониби мақомоти васояту парасторӣ таъмин карда мешавад.

Моддаи 56. Ҳуқуқи күдак барои муошират бо падару модар ва дигар хешу ақрабо

1. Күдак ҳуқуқи муоширатро бо падару модар, бобо, бибӣ (модаркалон), бародарону хоҳарон ва дигар хешу ақрабо дорад. Бекор кардани ақди никоҳ аз ҷониби падару модар, беэътибор донистани он ё зиндагии ҷудогонаи падару модар ба ҳуқуқи күдак таъсир намерасонад.

Дар сурати чудо зиндагӣ кардани падару модар күдак ҳуқуқ дорад, ки бо ҳар қадоми онҳо муошират кунад. Күдак инчунин ҳуқуқ дорад дар сурати дар давлатҳои мухталиф зиндагӣ кардани падару модар ва баъди bekor кардани ақди никоҳ низ бо онҳо муошират кунад.

2. Фарзанде, ки дар ҳолати фавқулода қарор дорад (ҳангоми дастгир кардан, ба ҳабс гирифтан, дар маҳбас нигоҳ доштан, дар муассисаи тиббӣ будан ва ғайра) мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонун барои муошират бо падару модар ва дигар хешу ақрабои худ ҳуқуқ дорад. (ҚЧТ аз 26.12.11с., №791)

Моддаи 57. Ҳуқуқи күдак ба ҳимоя

1. Күдак ба ҳимояи ҳуқуқу манфиатҳои қонунии худ ҳуқуқ дорад.

Ҳуқуқу манфиатҳои қонунии күдакро падару модар (шахсоне, ки онҳоро иваз мекунанд) ва дар ҳолатҳои пешбининамудаи ҳамин Кодекс, мақомоти васояту парасторӣ, прокурор ва суд ҳимоя мекунанд. (ҚЧТ аз 26.12.11с., №791)

2. Күдак ҳуқуқ дорад аз сўиистифодаи падару модар (шахсони ивазқунандай онҳо) ҳифз карда шавад.

Ҳангоми вайрон кардани ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии күдак, аз ҷумла ичро накардан ё ба таври номатлуб ичро намудани ўҳдадориҳо аз ҷониби падару модар (яке аз онҳо) оид ба тарбияю таълими күдак ё сўиистифода аз ҳуқуқҳои падару модарӣ күдак ҳуқуқ дорад ба мақоми васоят ва парасторӣ ва пас аз расидан ба синни ҷордаҳсолагӣ ҷиҳати ҳимоя аз ҷониби онҳо ба суд муроҷиат кунад. (ҚЧТ аз 26.12.11с., №791)

3. Шахсони мансабдори ташкилотҳо ва дигар шаҳрвандоне, ки аз таҳдид ба ҳаёт ё саломатии күдак ё поймол гардидаи ҳуқуқу манфиатҳои күдак дар оила огоҳӣ пайдо мекунанд, вазифадоранд дар ин ҳусус ба мақоми васояту парастори маҳали воқеии истиқомати күдак маълумот диханд. Ҳангоми гирифтани чунин маълумот мақоми васояту парасторӣ вазифадор аст барои ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии күдак ҷораҳои зарурӣ андешад.

Мақоми васояту парасторй ҳуқуқ доранд, дар ҳолатҳои зарурӣ бо ҷалби намояндағони мақомоти *корхон* доҳилӣ ба оилаҳое, ки дар онҳо зиндагӣ кардан қўдакон ба ҳаёту саломатии онҳо хатарнок аст, бемонеа ворид шаванд. (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

Моддаи 57¹. Ҳуқуқи қўдак барои озодона изҳор намудани фикри худ

(ҚҶТ аз 29.04.2006 № 183)

1. Қўдак ҳуқуқ дорад дар ҳалли ҳама гунна масъалаҳои оиласи ӯ даҳл доранд, фикри худро озодона изҳор намояд, ҳамчунин дар рафти мурофиҳаҳои судӣ ва маъмурӣ иштирок кунад. Ба инобат гирифтани фикри қўдаки аз сини даҳсола боло ҳатмӣ мебошад. Дар ҳолатҳои пешбининамудаи Кодекси мазкур мақомоти васоят ва парасторй ё суд метавонанд танҳо бо ризоияти қўдаки аз синни даҳсола боло қарор қабул намояд.

2. *Муассисаҳои таълимии томактабӣ ва муассисаҳои таълимии таҳсилоти умумӣ, мақомоти давлатӣ, мақомоти ҳудидоракуни шаҳрак ва деҳот, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва падару модар бояд барои озодона изҳор намудани фикри қўдак дар ҷомеа ва оила шароит фароҳам оваранд.* (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

Моддаи 58. Ҳуқуқи қўдак ба доштани наасаб, ном ва номи падар

1. Қўдак ба доштани наасаб, ном ва номи падар ҳуқуқ дорад.

2. Тартиби номгузорӣ ва сабти наасаб, ном ва номи падари қўдак дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар барои бақайдигирӣ давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ» амалӣ мегардад. (ҚҶТ аз 26.11.15 с., №1239)

Моддаи 59. Бо ҚҶТ аз 29. 04. 06с., №183 ҳориҷ карда шуд

Моддаи 60. Ҳуқуқи молумулкии қўдак

1. Қўдак мувофиқи тартиб ва андозаи муқаррарнамудаи ҳамин Кодекс аз падару модари худ ва аъзои дигари оила ба гирифтани таъминот ҳуқуқ дорад.

2. Қўдак ба даромади бадастоварда, молу мулки ҳадя ё меросгирифта ва ҳама гуна молу мулки дигаре, ки тибқи қонун ба ӯ тааллуқ дорад, дорои ҳуқуқи моликият мебошад.

Ҳуқуқи қўдак барои ихтиёрдории молу мулки таҳти моликияташ қарордошта тибқи меъёрҳои даҳлдори қонунгузории граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Дар сурати ваколати идоракуни молу мулки қўдакони ноболигро анҷом додани падару модар нисбат ба онҳо қоидаҳое татбиқ мегарданд, ки дар қонунҳои гражданий қонунгузории граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавриди ихтиёрдории молу мулки шахси таҳти парасторй гирифташуда пешбинӣ шудаанд. (ҚҶТ аз 24.02.17 с., №1395)

3. Ҳангоми дар қайди ҳаёт будани падару модар, қўдак ҳуқуқи моликият ба молу мулки онҳо ва падар ё модар ҳуқуқи моликият ба молу мулки қўдакро надоранд. Фарзандон ва падару модар, ки якҷоя зиндагӣ мекунанд, молу мулки ҳамдигарро бо мувофиқаи муштарақ соҳибӣ мекунанд ва истифода мебаранд.

4. Дар сурати ба миён омадани ҳуқуқи моликияти умумии падару модар ва қўдак ҳуқуқи онҳо дар мавриди соҳибӣ, истифода ва ихтиёрдории молу мулки умумӣ тибқи қонунгузории граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад. (ҚҶТ аз 24.02.17 с., №1395)

БОБИ 12. ҲУҚУҚ ВА ӮХДАДОРИҲОИ ПАДАРУ МОДАР

Моддаи 61. Баробарии ҳуқуқу ӯҳдадориҳои падару модар

1. Падару модар нисбати фарзандонашон ҳуқуқу ӯҳдадориҳои баробар доранд (ҳуқуқи падару модар).

2. Ҳуқуқҳои падару модар, ки дар ҳамин боб пешбинӣ шудааст, ҳангоми ба синни ҳаждаҳсолагӣ (синни балоғат) расидани қўдакон, инчунин ҳангоми **ақди** никоҳ бастани қўдакони ноболиг ва дигар ҳолатҳои муқаррарнамудаи қонун дар мавриди аз ҷониби қўдакон то ба синни балоғат расиданашон ба даст овардани қобилияти *пурраи амал*, қатъ мегардад. (ҚҶТ аз 26.12.11с., №791)

Моддаи 62. Ҳуқуқи падару модари ноболиг

1. Падару модари ноболиг ҳуқуқ доранд бо қўдак мустақилона зиндагӣ кунанд ва дар тарбияи ӯ иштирок намоянд.

2. Падару модари ноболиг, ки **ақди** никоҳ набастаанд, дар сурати таваллуд шудани күдак ҳақ доранд пас аз расидан ба синни шондахсолагй мустақилона ҳуқуқи падару модарии худро татбиқ намоянд. То ба синни шондахсолагй расидани падару модари ноболиг ба күдак васй таъин шуданаш мумкин аст, ки якчоя бо падару модари ноболиг тарбияи күдакро анчом медиҳад. Ихтилофе, ки байни васии күдак ва падару модари ноболиг ба миён меоянд, аз чониби мақоми васояту парасторӣ ҳал карда мешаванд.

3.Падару модари ноболиг ҳуқуқдоранд бо асосҳои умумӣ барои эътироф намудани падарӣ ва модарии худ баҳс намоянд, инчунин то расидан ба синни шондаҳ онҳо ба тартиби муқаррарнамудаи судӣ ҳуқуқи талаби муқаррар намудани падарӣ ва модариро нисбати фарзандонашон доранд.

Моддаи 63. Ҳуқуқу ўҳдадориҳои падару модар дар тарбия ва таълими фарзандон

1. Падару модар барои тарбияи фарзандони худ дорои ҳуқуқу ўҳдадорӣ мебошанд.

Падару модар барои тарбия ва рушду камоли фарзандонашон масъулият дошта, вазифадоранд, ки дар бораи саломатӣ, такомули ҷисмонӣ, рӯҳӣ, маънавӣ ва ахлоқӣ, таълим, қасбомӯзии фарзандонашон ғамхорӣ намоянд.

Падару модар дар тарбияи фарзандони худ нисбат ба ҳамаи шахсони дигар ҳуқуқи афзалиятнок доранд.

2. Падару модар вазифадоранд, ки барои гирифтани таҳсилоти умумии асосӣ, ба фарзандонашон имконият фароҳам оваранд.

Падару модар ҳуқуқдоранд, ки бо назардошти фикру ҳоҳиши фарзандонашон муассисаҳои таълимиӣ ва шаклаҳои таҳсилоти онҳоро то давраи аз чониби онҳо гирифтани маълумоти умумии асосӣ интиҳоб намоянд.

3. *Падару модар дар таълиму тарбияи фарзандони худ дорои дигар ҳуқуқу ўҳдадорӣ ва масъулияте мебошанд, ки Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудаанд. (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)*

Моддаи 64. Ҳуқуқу ўҳдадориҳои падару модар ба ҳимояи ҳуқуқу манфиатҳои фарзандон

1. Ҳифзи ҳуқуқу манфиатҳои күдакони ноболиг ба зиммаи падару модари онҳо гузошта мешавад. *Падару модар намояндагони қонунии фарзандони худ бўда, ҳуқуқу манфиатҳои онҳоро дар муносибат бо мақомоти давлатӣ, судӣ, мақомоти худидоракуни шаҳрак ва деҳот, инчунин шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, бе ваколатҳои маҳсус ҳимоя менамоянд. (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)*

2. Падару модар наметавонанд аз ҳуқуқи фарзандони худ намояндагӣ кунанд, агар мақоми васоят ва парасторӣ муқаррар карда бошад, ки байни манфиатҳои падару модар ва фарзандон ихтилоф вучуд дорад. Дар сурати ихтилофот байни падар ё модар ва күдакон мақоми васоят ва парасторӣ вазифадоранд ҷиҳати ҳифзи ҳуқуқу манфиатҳои күдакон намоянда таъин кунанд.

Моддаи 65. Татбиқи ҳуқуқу ўҳдадориҳои падару модар

1. Ҳуқуқу ўҳдадориҳои падару модар набояд бар ҳилофи манфиатҳои фарзандон татбиқ шаванд. Таъмини манфиатҳои фарзандон бояд мавзӯи асосии ғамхории падару модар бошад.

2. Ҳангоми истифодаи ҳуқуқи падару модар он набояд ба саломатии ҷисмонию рӯҳии күдак ва такомули маънавии ўзарар расонанд. Усулҳои тарбияи күдакон бояд ба муомилаи бераҳмона, дағалона ва пасткунандаи шаъни инсонии күдак ё суистифода ва истисмори күдакро аз чониби падару модар истисно қунанд.

Падару модаре, ки ҳуқуқу ўҳдадориҳои худро бар зарари ҳуқуқу манфиатҳои күдак татбиқ менамоянд, мувоғиқи тартиби муқаррарнамудаи қонун ба ҷавобгарӣ қашид мешаванд.

3. Тамоми масъалаҳои марбут ба тарбияи фарзандонро падару модар бо ризоияти ҳамдигар ва бо назардошти манфиати күдакон ва фикру ақидаи онҳо ҳал менамоянд. Дар сурати ҷой доштани ихтилофот, падару модар (яке аз онҳо) барои ҳалли ин ихтилофотҳо метавонанд ба мақоми васояту парасторӣ ё суд муроҷиат кунанд.

4. Ҷои истиқомати күдак дар сурати чудо зиндагӣ қардан падару модар бо мувоғиқаи байни онҳо муқаррар карда мешавад. Дар сурати набудани мувоғиқа, баҳси падару модарро суд дар асоси манфиати күдакон ва бо назардошти фикру ҳоҳиши онҳо ҳал менамояд. Зимнан суд дилбастагии (мехри) күдакро нисбат ба падар ё модар, бародару ҳоҳарон, синну соли күдак, сифати маънавӣ ва дигар сифатҳои хосаи падару модар, муносибате, ки байни падар ва модар ва күдак мавҷуд аст, имконоти ба күдак фароҳам овардани

шароити тарбия ва рушду камоли он (навъи фаъолият, низоми кори падару модар, вазъи моддӣ ва оилавии падару модар ва гайраро) ба инобат мегирад.

Моддаи 66. Татбиқи ҳуқуқу ўҳдадориҳои падару модар аз ҷониби падар ё модаре, ки аз фарзандаш чудо зиндагӣ меқунад

1. Падар ё модаре, ки аз фарзанд чудо зиндагӣ меқунад, барои муошират бо қӯдак ҳуқуқ дорад ва вазифадор аст дар тарбияи ў ва ҳалли масъалаи **гирифтани таҳсилоти қӯдак иштирок намояд**.

Падар ё модаре, ки фарзанд бо ў зиндагӣ меқунад, набояд монеи муоширати фарзанд бо падар ё модар бошад.

2. Падару модар метавонанд дар хусуси тартиби татбиқи ҳуқуқу ўҳдадориҳои худ аз ҷониби падар ё модаре, ки чудо зиндагӣ меқунад, созишномаи ҳаттӣ банданд.

Агар падару модар мувофиқа карда натавонанд, баҳсро суд бо талаби падару модар (яке аз онҳо), бо иштироки мақоми васояту парасторӣ, ҳал менамояд.

3. Дар сурати ичро накардани ҳалномаи суд, нисбати падар ё модари гунахкор чораҳои пешбининамудаи **қонунгузории мурофиавии граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон** татбиқ мешаванд. Ҳангоми қасдан ичро накардани ҳалномаи суд, бо дарназардошти манфиати қӯдак ва фикру ҳоҳиши ў, суд метавонад бо талаби падар ё модаре, ки чудо зиндагӣ меқунад, дар хусуси ба ў додани қӯдак ҳалнома қабул намояд. (**ҚЧТ аз 24.02.17 с., №1395**)

4. Падар ё модаре, ки аз қӯдак чудо зиндагӣ меқунад, ҳуқуқ дорад аз муассисаҳои тарбиявӣ, табобатӣ ва гайра дар хусуси фарзанди худ маълумот гирад. Ин гуна маълумот он гоҳ дода намешавад, ки ба ҳаёт ва саломатии қӯдак аз тарафи падар (модар) таҳдид мавҷуд бошад. Оид ба дода нашудани маълумот ба суд шикоят кардан мумкин аст.

Моддаи 67. Ҳуқуқи бобо, бибӣ (модаркалон), бародарону ҳоҳарон ва дигар хешовандони барои муошират бо қӯдак

1. Бобою бибӣ (модаркалон), бародарону ҳоҳарон ва хешовандони дигар барои муошират бо қӯдак ҳуқуқ доранд.

2. Дар сурате, ки агар падару модар (яке аз онҳо) барои муоширати хешовандони наздик бобою бибӣ (модаркалон), бародару ҳоҳарон бо қӯдак имконият надиҳанд, мақоми васояту парасторӣ метавонад падару модарро (яке аз онҳоро) вазифадор созанд, ки монеи ин муошират нашаванд.

3. Агар падару модар (яке аз онҳо) ба қарори мақомоти васояту парасторӣ итоат нақунанд, бобою бибӣ (модаркалон), бародару ҳоҳарон ё мақомоти васояту парасторӣ метавонанд ҷиҳати рафъи монеаи муошират бо қӯдак ба суд бо даъво муроҷиат намоянд. Суд баҳсро бо назардошти манфиати қӯдак ва фикру ҳоҳиши ў ҳал менамояд.

Дар сурати ичро накардани ҳалномаи суд нисбати падар ё модари гунахкор чораҳои пешбининамудаи **қонунгузории мурофиавии граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон** татбиқ мешаванд.

Моддаи 68. Ҳимояи ҳуқуқи падару модар

1. Падару модар ҳуқуқ доранд баргардонидани фарзандонашонро аз ҳар шахсе, ки бе асоси қонунӣ ё ҳалномаи суд онҳоро дар наздаш нигоҳ медорад, талаб намоянд. Дар сурати ба миён омадани баҳс падару модар метавонанд барои ҳимояи ҳуқуқашон ба суд муроҷиат намоянд.

Ҳангоми баррасии ин талабот суд бо назардошти фикру ҳоҳиши қӯдак метавонад даъвои падару модарро қонеъ нагардонад, агар ба хулоса ояд, ки ба падару модар баргардонидани қӯдак ба манфиати қӯдак нест.

2. Агар суд муқаррар намояд, ки на падару модар ва на шахсоне, ки қӯдак дар наздашон мебошад, ба тарбияи сазовори ў қодир нестанд, он гоҳ суд қӯдакро барои бо таълиму тарбия фаро гирифтан ба мақомоти васояту парасторӣ медиҳад.

Моддаи 69. Маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ

1. Падару модар (яке аз онҳо) метавонанд аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум карда шаванд, агар онҳо: - аз ичрои ўҳдадориҳои падару модарӣ, аз ҷумла додани алимент қасдан саркашӣ кунанд;

- бе сабабхой узрнок аз таваллудхона (таваллудгох) ё муассисай дигари тиббї ё тарбиявй, муассисай хифзи ичтимоии аҳолїй ва ё дигар муассисаҳои монанди он гирифтани фарзанди худро рад намоянд;
- аз ҳуқуқи падару модарии худ сунистифода намоянд;
- ба фарзандон муносибати бераҳмона кунанд, аз ҷумла нисбати онҳо зӯроварии чисмонӣ ё рӯҳиро раво бинанд, ба даҳлопазирии ҷинсии онҳо сӯйқасд намоянд;
- майзада ё нашъаманди ашаддӣ бошанд;
- бар зидди ҳаёт ва саломатии фарзандони худ ё саломатии ҳамсари худ қасдан ҷиноят содир карда бошанд.

Моддаи 70. Тартиби маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ

1. Маҳрум сохтан аз ҳуқуқи падару модарӣ ба тартиби судӣ ба амал бароварда мешавад.

Парвандаи оид ба маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ дар асоси аризаи яке аз падару модар (шахсони онҳоро ивазкунанда), прокурор, инчунин мақомоту муассисаҳои давлатӣ, ки вазифаи ҳимояи ҳуқуқи қӯдакони ноболиг ба зиммаашон гузашта шудааст (мақомоти васояту парасторӣ, муассисаҳо барои қӯдакони ятим ва қӯдакони аз ғамхории падару модар маҳруммонда ва ғайра), баррасӣ мегардад.

2. Парвандаҳои оид ба маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ бо иштироки прокурор ва мақомоти васояту парасторӣ баррасӣ мешаванд.

3. Ҳангоми баррасии парвандаҳо дар ҳусуси маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ суд масъалаи барои қӯдак ситонидани алиментро аз падару модари (яке аз онҳо) аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрумгашта ҳал мекунад.

4. Агар суд ҳангоми баррасии парвандаи маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ дар амалҳои падару модар (яке аз онҳо) аломатҳои кирдори сазовори ҷазои ҷиноятиро ошкор намояд, он гоҳ суд вазифадор аст, ки дар ин ҳусус прокурорро огоҳ созад.

Моддаи 71. Оқибати маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ

1. Падару модаре, ки аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум карда шудаанд аз тамоми ҳуқуқҳое, ки дар асоси далели ҳешӣ бо қӯдак муайян шудаанд, аз ҷумла ҳуқуқи гирифтани таъминот (моддаи 88 ҳамин Кодекс аз қӯдаке, ки нисбати вай аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум гардидаанд, инчунин аз ҳуқуқи имтиёзоту ёрдампулиҳои давлат, ки барои шаҳрвандони фарзанддор мӯқаррар шудаанд, маҳрум мегарданд).

2. Маҳрум кардани падару модар аз ҳуқуқи падару модарӣ онҳоро аз вазифаи таъмин кардани фарзандашон озод намекунад.

3. Масъалаи минбаъд якҷоя зиндагӣ кардани фарзандон ва падару модарро (яке аз онҳоро), ки аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум шудаанд, суд мувофиқи тартиби мӯқаррарнамудаи қонунҳои манзил ҳал мекунад.

4. Қӯдаке, ки нисбати ў падару модар (яке аз онҳо) аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум шудаанд, ҳуқуқи моликиятро ба манзили истиқоматӣ, ё ҳуқуқи истифодаи манзили истиқоматӣ, инчунин ҳуқуқи молумулкии дар асоси далели ҳешӣ бо падару модар ва ҳешевандони дигар муайяншуда, инчунин ҳуқуқи гирифтани меросро нигоҳ медорад.

5. Дар сурати имконнопазирии ба падар ё модар додани қӯдак ё дар сурати аз ҳуқуқи падару модар маҳрум шудани падару модар қӯдак ба тарбияи мақомоти васояту парасторӣ супорида мешавад.

6. Ба фарзандҳои гирифтани қӯдак дар сурати аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум кардани падару модар (яке аз онҳо) танҳо пас аз гузаштани мӯҳлати на камтар аз шаш моҳ баъди баровардани ҳалномаи суд дар ҳусуси маҳрум кардани падару модар (яке аз онҳо) аз ҳуқуқи падару модарӣ мумкин аст. (ҚҶТ аз 26.12.11с., №791)

Моддаи 72. Барқарор намудани ҳуқуқи падару модарӣ

1. Ҳуқуқи падару модарӣ (яке аз онҳо) дар сурате барқарор шуда метавонад, ки агар рафттору кирдор, тарзи зиндагӣ ва муносибати онҳо нисбат ба тарбияи қӯдак ба тарафи мусбӣ тағиیر ёфта бошад.

2. Ҳуқуқи падару модарӣ ба тартиби судӣ дар асоси аризаи падар ё модари аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрумгардида, бо иштироки мақомоти васояту парасторӣ, инчунин прокурор барқарор карда мешавад.

3. Ҳамзамон бо даъвои падару модар (яке аз онҳо) дар ҳусуси барқарор намудани ҳуқуқи падару модарӣ мумкин аст талаби баргардонидани қӯдак ба падару модар баррасӣ карда шавад.

4. Суд метавонад бо назардошти фикри қӯдак даъвои падару модарро (яке аз онҳоро) барои барқароркунии ҳуқуқи падару модарӣ рад кунад, агар он хилофи манфиатҳои қӯдак бошад.

Барқарор намудани хуқуқи падару модарй нисбати күдаки ба синни даҳсолагй расида танҳо бо назардошти фикри ўмумкин аст.

Агар күдак фарзандхонд шуда бошад ва фарзандхондй беэътибор дониста нашуда бошад (моддаи 140 ҳамин Кодекс) барқарор намудани хуқуқи падару модарй мумкин нест.

Моддаи 73. Гирифтани күдак бе маҳрум кардани падару модар аз хуқуқи падару модарй

1. Суд метавонад бо назардошти манфиати күдак дар бораи гирифтани күдак аз падару модар (яке аз онҳо) бе маҳрум кардани онҳо аз хуқуқи падару модарй (маҳдуд кардани хуқуқи падару модарй) ҳалнома қабул намояд.

2. Гирифтани күдак бе маҳрум кардани падару модар аз хуқуқи падару модарй дар ҳолате мумкин аст, ки агар бо падару модар (яке аз онҳо) гузоштани күдак ба сабабҳои ба онҳо вобаста набуда (дар асари ноқисии рӯйх ё дигар бемории кӯҳна, шароити вазнин ва ғайра) барои күдаки ноболиг хатарнок бошад. (**ҚЧТ аз 26.12.11с., №791**)

Гирифтани күдак инчунин дар ҳолате мумкин аст, ки агар гузоштани күдак бо падару модар (яке аз онҳо) ба сабаби бадрафториашон барои күдак хатарнок буда, vale барои маҳрум кардани падару модар (яке аз онҳо) аз хуқуқи падару модарй асоси кофӣ вучуд надорад. Агар падару модар (яке аз онҳо) дар давоми шаш моҳи баъди аз ҷониби суд гирифтани күдак рафтори худро ислоҳ накунанд, мақомоти васояту парасторӣ вазифадоранд, ки дар хусуси аз хуқуқи падару модарй маҳрум кардани ў даъво пешниҳод намоянд. Мақомоти васоят ва парасторӣ хуқуқ доранд ба манфиати күдак то гузаштани ин мӯҳлат дар мавриди маҳрум кардани падар ё модар (яке аз онҳо) аз хуқуқи падару модарй даъво пешниҳод кунанд.

3. Даъво дар хусуси гирифтани күдак аз тарафи мақомоту муассисаҳои давлатие, ки қонун вазифаи ҳимояи хуқуқи күдакони ноболигро ба зиммаашон гузоштааст (қисми 1 моддаи 70 ҳамин Кодекс), муассисаҳои тарбиявӣ, тиббӣ, муассисаҳои хифзи иҷтимоии аҳолӣ ва дигар муассисаҳо, хешовандони наздики күдак, инчунин прокурор пешниҳод шуда метавонад.

4. Парвандаҳо оид ба маҳдуд кардани хуқуқи падару модарй бо иштироки прокурор ва мақомоти васояту парасторӣ баррасӣ мешаванд.

5. Ҳангоми баррасии парванда оиди маҳдуд кардан аз хуқуқи падару модарй суд масъалаи барои күдак аз падару модар (яке аз онҳо) ситонидани алиментро ҳал мекунад.

6. Суд вазифадор аст, ки дар мӯҳлати 3 рӯзи баъди эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи судӣ оид ба маҳдуд кардани хуқуқи падарию модарй, иқтибоси онро ба мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандии ҷои бақайдгирии давлатии таваллуди күдак фиристад.

Моддаи 74. Оқибати маҳдуд кардани хуқуқи падару модарй

1. Падару модаре, ки суд хуқуқи падару модариашонро маҳдуд кардааст, хуқуқи шахсан тарбия кардани күдак, инчунин хуқуқи имтиёзу ёрдампулии давлатии барои шаҳрвандони күдакдор муқарраргардида аз даст медиҳанд.

2. Аз падару модар гирифтани күдак падару модарро аз ўҳдадории таъминоти ўзод намекунад.

3. Күдаке, ки нисбати вай хуқуқи падару модар (яке аз онҳо) маҳдуд карда шудааст, хуқуқи моликиятии худро ба манзили истиқоматӣ, ё хуқуқи истифодаи манзили истиқоматӣ, инчунин хуқуқи молумулкиеро, ки дар асоси далели хешӣ бо падару модар ва хешовандони дигар муайян шудаанд, аз ҷумла хуқуқи гирифтани меросро нигоҳ медорад.

4. Күдаке, ки аз падару модар гирифта шудааст, барои бо таълиму тарбия фаро гирифтан ба мақомоти васояту парасторӣ супорида мешавад. (**ҚЧТ аз 26.12.11с., №791**)

Моддаи 75. Муоширати күдакон бо падару модаре, ки хуқуқашонро суд маҳдуд кардааст

Ба падару модаре, ки суд хуқуқи падару модариашонро маҳдуд кардааст, мумкин аст барои муошират бо күдак иҷозат дода шавад, ба шарте, ки он ба күдак таъсири зарарнок надошта, ба ҳаёту саломатии күдак хатарнок набошад. Муоширати падару модар бо күдак бо розигии мақомоти васояту парасторӣ ё васӣ (парастор) ва ё маъмурияти муассисае, ки күдак дар он мебошад, мумкин аст.

Моддаи 76. Бекор кардани маҳдудияти ҳуқуқи падару модарӣ

1. Агар асосҳои барои маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модарӣ сабаб шуда, аз байн раванд, суд мувофиқи даъвои падару модар (яке аз онҳо) метавонад дар ҳусуси ба падару модар (яке аз онҳо) баргардонидани кӯдак ва бекор кардани маҳдудиятҳои дар моддаи 74 ҳамин Кодекс пешбинишуда ҳалнома қабул намояд.

2. Суд бо назардошти фикру ҳоҳиши кӯдак метавонад даъворо қонеъ нагарданад, агар ба падару модар (яке аз онҳо) баргардонидани кӯдак хилофи манфиатҳои кӯдак бошад.

Моддаи 77. Гирифтани кӯдак ҳангоми таҳдиҳи бевосита ба ҳаёт ё саломатии ў

1. Дар сурати чой доштани таҳдиҳи бевосита ба ҳаёт ё саломатии кӯдак, мақоми васояту парасторӣ ҳуқуқ дорад дар ҳусуси бетаъхир гирифтани кӯдак аз падару модар (яке аз онҳо) ё дигар шахсоне, ки ў таҳти васояташон мебошад, қарор қабул намояд.

2. Дар сурати бетаъхир гирифтани кӯдак мақоми васояту парасторӣ вазифадор аст, ки фавран прокурорро огоҳ сохта, мувақаттан ҷойгир намудани кӯдакро таъмин намояд ва дар мӯҳлати ҳафт рӯзи пас аз тартиб додани санади санчиш ва хулоса дар бораи гирифтани кӯдак бо даъвои маҳрум сохтан аз ҳуқуқи падару модарӣ ё маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модарӣ ба суд муроҷиат намояд.

Моддаи 78. Иштироки мақомоти васояту парасторӣ ҳангоми дар суд баррасӣ намудани баҳсҳои вобаста ба тарбияи кӯдакон

1. Ҳангоми дар суд баррасӣ намудани баҳсҳои вобаста бо тарбияи кӯдакон сарфи назар аз он ки даъвои ҳимояи онҳоро кӣ пешниҳод кардааст, мақоми васояту парасторӣ бояд ҷиҳати иштирок дар баррасии парванда ҷалб карда шавад.

2. Мақоми васояту парасторӣ вазифадор аст шароити зиндагии кӯдак ва шахсеро (шахсонеро), ки даъвои тарбия кардани ўро дорад, санчиш намуда, ба суд санади санчиш ва хулосаи ба он асосёфтари доир ба моҳияти баҳс пешниҳод кунад.

Моддаи 79. Ичрои ҳалномаи суд оид ба парвандаҳои вобаста бо тарбияи кӯдакон

1. Ичрои ҳалномаҳои судҳо оид ба парвандаҳои вобаста бо тарбияи кӯдакон мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи истеҳсолоти ичро» аз ҷониби ичроҷии суд, бо иштироки ҳатмии мақомоти васояту парасторӣ ба амал бароварда мешавад.

2. Ичрои маҷбурии ҳалномаҳои вобаста бо гирифтани кӯдакон ва ба шахси (шахсони) дигар додани онҳо бояд бо иштироки ҳатмии мақоми васоят ва парасторӣ ва шахсе (шахсоне), ки кӯдак ба ў дода мешавад ва дар ҳолатҳои зарурӣ бо иштироки намояндагони мақомоти *корҳои дихолӣ* ба амал бароварда мешавад. (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

3. Ҳангоми ғайриимкон будани ичрои ҳалномаи суд дар мавриди ба дигар кас додани кӯдак бе расонидани зарар ба манфиати кӯдак, ў тибқи таъиноти суд мувақаттан дар муассисаи тарбиявӣ, муассисаи табобатӣ, муассисаи хифзи иҷтимоии аҳолӣ ё дигар муассисаи ба ин монанд ҷойгир карда шуданаш мумкин аст.

4. Агар падар ё модар (шахси дигар, ки кӯдак таҳти парастории ў қарор дорад) барои амалӣ кардани ҳалномаи суд монеагӣ намояд, нисбати ў чораҳое, ки дар қонунгузории мурофиавии гражданӣ пешбинӣ гардидаанд, татбиқ карда мешаванд. (ҚҶТ аз 29.04.2006 № 183)

ФАСЛИ V. ӮҲДАДОРИҲОИ АЛИМЕНТДИҲИИ АЪЗОИ ОИЛА

БОБИ 13. ӮҲДАДОРИИ АЛИМЕНТДИҲИИ ПАДАРУ МОДАР ВА ФАРЗАНДОН

Моддаи 80. Ӯҳдадориҳои алиментдиҳии падару модар барои таъминоти фарзандони ноболиғ

1. Падару модар вазифадоранд, ки фарзандони ноболиги худро таъмин намоянд. Тартибу шаклҳои таъминоти фарзандонро падару модар мустақилона муайян менамоянд.

2. Падару модар ҳуқуқ доранд дар мавриди таъминоти фарзандони ноболиги худ созишнома (созишнома дар хусуси пардохти алимент) мувофиқи боби 16 ҳамин Кодекс банданда.

3. Агар падару модар фарзандони худро таъмин нақунанд, маблағ барои таъминоти онҳо (алимент) аз падару модар тибқи тартиби **муқаррарнамудаи судӣ ситонида мешавад**. (ҚҶТ аз 29.04.2006 № 183)

4. Ҳангоми набудани созишномаи падару модар дар мавриди пардохти алимент, ҳангоми таъмин накардани фарзандони ноболиг ва ҳангоми ба суд пешниҳод накардани даъво мақоми васоят ва парасторӣ ҳақ дорад нисбат ба падару модар (яке аз онҳо) дар хусуси ситонидани алимент барои фарзандони ноболиг даъво пешниҳод қунад.

Моддаи 81. Андозаи алименте, ки барои қӯдакони ноболиг тибқи тартиби судӣ ситонида мешавад

1. Ҳангоми мавҷуд набудани созишнома дар хусуси пардохти алимент барои фарзандони ноболиг суд аз падару модари онҳо ҳар моҳ ба андозаи зерин алимент мерӯёнанд барои як фарзанд чоръяқ, барои ду фарзанд сеяқ, барои се фарзанд ва зиёда аз он - нисфи музди меҳнат ва даромади дигари падару модар.

2. Ҳаҷми ин саҳм бо назардошти вазъи моддӣ ва оилавии тарафҳо ва дигар ҳолатҳои қобили таваҷҷӯҳ аз ҷониби суд кам ё зиёд карда шуданаш мумкин аст.

3. Агар қӯдакон таҳти таъминоти пурраи давлат ё ташкилоти ҷамъиятӣ қарор гирифта бошанд, суд ҳуқуқ дорад андозаи алиментро кам қунад ё аз пардохти он озод намояд. Маблағҳое, ки аз падару модар барои таъминоти қӯдакони дар муассисаҳои қӯдаконаи давлатӣ ҷойгиркардашуда пардохта мешаванд, дар ҳаҷми муқаррарнамудаи қисми якуми ҳамин модда ба ҳисобномаҳои шахсии тарбиятгирандагон дар бонкҳои амонатӣ гузаронида мешавад.

Моддаи 82. Навъҳои музди меҳнат ва дигар даромаде, ки аз онҳо барои қӯдакони ноболиг алимент ситонида мешавад

Навъи музди меҳнат ва (ё) дигар даромаде, ки падару модар бо асьори миллий ва (ё) асьори хориҷӣ метиранд ва аз онҳо барои таъминоти қӯдакони ноболиг тибқи моддаи 81 ҳамин Кодекс бояд алимент ситонида шавад, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад. (ҚҶТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 83. Ба маблағи устувор ситонидани алимент барои қӯдакони ноболиг

1. Ҳангоми набудани созишномаи падару модар дар хусуси пардохти алимент ба қӯдакони ноболиг ва дар ҳолате, ки агар падар ё модари алиментдиҳанда музди кор ва ё даромади дигари номунтазам ё тағъирёбанд душта бошад, ё агар ин падар ё модар музди меҳнату даромади дигарро пурра ё қисман дар шакли асл (натура) ё асьори хориҷӣ гирад, инчунин ҳангоми нагирифтани музди меҳнат ва (ё) даромади дигар, инчунин дар ҳолатҳои дигаре, ки ситонидани алимент вобаста аз ҳиссаи музди меҳнат ва даромади дигари падар ё модар имконнопазир, мушкил ё манфиати яке аз тарафҳоро моҳиятан ҳалалдор созад, суд метавонад андозаи алименти ҳармоҳа ситонидашавандаро ба маблағи устувор ва ё ҳамзамон дар шакли ҳисса (мутобиқи моддаи 81 ҳамин Кодекс) ва бо маблағи устувор муайян намояд.

2. Андозаи маблағи устувор аз тарафи суд дар асоси имконияти нигоҳ доштани сатҳи ҳадди аксари дараҷаи пештараи таъминоти қӯдак бо назардошти вазъи моддию оилавии тарафҳо ва ҳолатҳои дигари қобили таваҷҷӯҳ муайян карда мешавад.

3. Агар дар назди ҳар қадоме аз падару модар фарзандон монда бошанд, андозаи алимент аз ҳар як падар ё модар ба падар ё модаре, ки камтар таъмин мебошад, бо маблағи устувори пулий, ки онро суд мутобиқи қисми ҳамин модда муқаррар намудааст, ҳар моҳ ситонида мешавад.

Моддаи 84. Ситонидан ва истифодаи алимент барои қӯдаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд

1. Барои қӯдаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд, алимент мутобиқи моддаҳои 81-83 ҳамин Кодекс ситонида шуда, ба васии (парастори) қӯдак пардохта мешавад.

2. Алименте, ки аз падару модар барои кӯдакони бе парастории падару модар монда ва дар муассисаҳои даҳлдори тарбияйӣ, табобатӣ, ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ ва муассисаҳои дигари ба ин монанд қарордошта ситонида мешавад, ба ҳисобномаҳои ин муассисаҳо гузаронида шуда, дар онҳо вобаста ба ҳар кӯдак алоҳида ба ҳисоб гирифта мешавад.

Муассисаҳои мазкур метавонанд ин маблағро ба бонкҳо ва муассисаҳои дигари кредитӣ гузаронанд. Панҷоҳ фоизи даромаде, ки аз муомилоти маблағи воридгардидаи алимент ба даст меояд, барои таъминоти кӯдакон дар ин муассисаҳо истифода мешавад. Ҳангоми муассисаи мазкурро тарк кардани кӯдак, маблағи алименти барои ў гирифташуда ва панҷоҳ фоизи даромад аз муомилоти он дар шӯъбаи бонки амонатгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба суратҳисоби шахсии кӯдак гузаронида мешавад.

Моддаи 85. Ҳуқуқи фарзандони болиги ғайри қобили меҳнат ба алимент

1. Падару модар вазифадоранд, ки фарзандони болиги ғайри қобили меҳнати ба қўмак эҳтиёчманди худро таъмин намоянд.

2. Дар сурати мавҷуд набудани созишномаи пардохи алимент суд ҳаҷми алиментро, ки барои кӯдакони болиги ғайри қобили меҳнат ҳар моҳ бо пули устувор ситонида мешаванд, бо назардошти вазъи моддию оилавӣ ва дигар манфиатҳои қобили таваҷҷӯҳи тарафҳо муайян менамояд.

Моддаи 86. Ҳуқуқи фарзандони болиги таҳсилкунанда ба алимент

1. Суд метавонад барои фарзандони ба синни балоғат расида, ки донишҷӯёни таҳсили рӯзонаи муассисаҳои таълимии *таҳсилоти миёна ва олии қасбӣ мебошанд*, мутаносибан то ба синни бистсолагӣ ва бистучорсолагӣ расиданашон аз падару модар алимент ситонад. (ҚЧТ аз 26.12.11с., №791)

2. Андозаи алименти ҳар моҳ бо пули устувор ситонидашаванда аз тарафи суд бо назардошти вазъи моддию оилавӣ ва манфиатҳои қобили таваҷҷӯҳи тарафҳо муайян карда мешавад.

Моддаи 87. Иштироки падару модар дар ҳарочоти иловагӣ барои фарзандон

1. Дар сурати мавҷуд набудани созишнома ва дар ҳолатҳои истисной (бемории вазнин, маиб шудани кӯдакони ноболиг ё болиги ғайри қобили меҳнати эҳтиёчманд, зарурати пардохи маблағ ба бегонагон барои нигоҳубин ва ғайра) ҳар яке аз падару модар аз ҷониби суд барои иштирок намудан дар ҳарочоти иловагӣ вобаста ба чунин ҳолатҳо ҷалб шуданаш мумкин аст.

Тартиби иштироки ҳар қадоме аз падару модарро дар ҳарочоти иловагӣ аз тарафи суд, бо назардошти вазъи моддиӣ ва оилавии падару модару фарзандон ва дигар манфиатҳои қобили таваҷҷӯҳи тарафҳо бо маблағи устуворе, ки бояд ҳар моҳ пардохта мешавад, муайян мегардад.

2. Суд ҳуқуқ дорад падару модарро барои иштирок намудан дар ҳарочоти иловагии воқеан суратгирифта ва ҳамчунин ҳарочоти иловагие, ки бояд дар оянда сурат гирад, вазифадор созад.

Моддаи 88. Ӯҳдадории фарзандони болиг барои нигоҳубини падару модар

1. Фарзандони болиги қобили меҳнат ўҳдадоранд, ки падару модари ғайри қобили меҳнати ба қўмак мӯҳточи худро нигоҳубин намоянд ва нисбат ба онҳо ғамхор бошанд.

2. Дар сурати набудани созишномаи пардохи алимент барои падару модари ғайри қобили меҳнати мӯҳтоҷ, аз фарзандони болиги қобили меҳнат барои онҳо ба тартиби судӣ алимент ситонида мешавад.

3. Андозаи алименте, ки ҳар моҳ аз ҳар фарзанд ба тартиби судӣ ситонида мешавад, аз тарафи суд бо назардошти вазъи моддиӣ ва оилавии падару модару фарзандон ва манфиатҳои қобили таваҷҷӯҳи тарафҳо бо маблағи устувор муайян карда мешавад.

4. Бо талаби ҷавобгар суд ҳангоми муайян намудани андозаи алимент ҳамаи фарзандони **болиги** қобили меҳнати падар ё модари мазкурро, сарфи назар аз он, ки талабот нисбати ҳамаи фарзандон ё танҳо ба як нафар ё якчанд нафари онҳо пешниҳод гардидааст, бояд баҳисоб гирад. (ҚЧТ аз 26.12.11с. №791)

5. Фарзандон аз үхдадорихои таъмини падару модари ғайри қобили меҳнати мӯҳточи худ озод буда метавонанд, агар суд муқаррар созад, ки падару модар аз ичрои вазифаҳои падарию модарии худ саркашӣ мекарданд.

Фарзандон аз пардохти алимент ба падару модаре, ки аз ҳукуқи падару модарӣ маҳрум гардидаанд, озод карда мешаванд.

Моддаи 89. Иштироки фарзандони болиг дар пардохтани ҳарочоти иловагӣ барои падару модар

1. Дар ҳолатҳое, ки фарзандони болиг нисбати падару модари ғайри қобили меҳнат ғамхорӣ накунанд ва дар ҳолатҳои истиснӣ (бемории вазнин, маибашавии падару модар, зарурати пардохти маблағи нигоҳубин барои бегонагон ва ғайра) суд метавонад фарзандони болиги қобили меҳнатро барои иштирок намудан дар пардохтани ҳарочоти иловагие, ки вобаста ба ин ҳолатҳо ба миён омадаанд, ҷалб намояд.

2. Андоза ва тартиби пардохти ҳарочоти иловагӣ аз ҷониби ҳар фарзанди болиги қобили меҳнат аз тарафи суд бо назардошти вазъи моддию оилавии падару модар ва фарзандон ва манфиатҳои қобили таваҷҷӯҳи тарафҳо, бо риояи қоидаҳои қисмҳои 4 ва 5 моддаи 88 ҳамин Кодекс муайян карда мешавад.

3. Тартиби пардохти ҳарочоти иловагӣ ва андозаи ин ҳарочотро бо созишномаи тарафҳо муайян кардан мумкин аст.

БОБИ 14. ӮҲДАДОРИҲОИ АЛИМЕНТДИҲИИ ЗАНУ ШАВҲАР ВА ЗАНУ ШАВҲАРИ СОБИҚ

Моддаи 90. Вазифаи зану шавҳар дар бобати таъминоти яқдигар

1. Зану шавҳар вазифадоранд яқдигарро аз ҷиҳати моддӣ дастгирий намоянд.

2. Дар сурати саркашӣ намудан аз чунин дастгирий ва набудани созишнома оид ба пардохти алимент дар байни зану шавҳар инҳо ҳукуқ доранд аз ҳамсари худ, ки барои ин мақсад маблағи зарурӣ дорад, ба тартиби судӣ пардохти алиментро талаб кунанд:

- зан ё шавҳари ғайри қобили меҳнати эҳтиёҷманд;
- зан дар давраи ҳомиладорӣ ва дар давоми се соли пас аз таваллуди фарзанди умумӣ;
- зан ё шавҳари мӯҳточе, ки фарзанди умумии маъюби то ҳаждаҳсолаги расидан ва фарзанди умумии маъюби модарзоди гурӯҳи якумро нигоҳубин мекунад.

Моддаи 91. Ҳукуқи зан ё шавҳари собиқ барои гирифтани алимент пас аз бекор кардани ақди никоҳ

1. Шахсони зерин ҳукуқ доранд ба тартиби судӣ аз зан ё шавҳари собиқи худ, ки маблағи заруриро доранд алимент талаб кунанд:

- занси собиқ дар давраи ҳомиладорӣ ва дар давоми се соли пас аз таваллуди фарзанди умумӣ;
- зан ё шавҳари собиқи мӯҳточе, ки фарзанди умумии маъюби то ба синни ҳаждаҳсолаги расидан ва фарзанди умумии маъюби модарзоди гурӯҳи якумро нигоҳубин мекунад;
- зан ё шавҳари собиқи ғайри қобили меҳнати мӯҳточе, ки қобилияти меҳнатро то бекор кардани ақди никоҳ ё дар давоми як соли пас аз бекор кардани ақди никоҳ аз даст додааст;
- зан ё шавҳари мӯҳточе, ки на дертар аз панҷ соли пас аз лаҳзаи бекор кардани ақди никоҳ ба синни нафақа расидааст, агар зану шавҳар дар муддати панҷ сол дар ақди никоҳ буда бошанд.

2. Андозаи алимент ва тартиби судӣ бекор кардани ақди никоҳ тибқи созишномаи байни зан ва шавҳари собиқ муайян кардан мумкин аст

Моддаи 92. Андозаи алименте, ки тибқи тартиби судӣ барои таъминоти зану шавҳар ва зану шавҳари собиқ ситонида мешавад

Дар сурати мавҷуд набудани созишнома байни зану шавҳар (зану шавҳари собиқ) оиди пардохти алимент андозаи алименте, ки ба тартиби судӣ ҳар моҳ барои таъминоти зан ё шавҳар (зан ё шавҳари собиқ) ситонида мешавад, аз тарафи суд дар шакли маблағи устувор бо назардошти вазъи моддию оилавии зану шавҳар (зану шавҳари собиқ) ва манфиатҳои қобили таваҷҷӯҳи тарафҳо муайян мегардад.

Моддаи 93. Аз ўхдадории таъмини ҳамсари худ озод намудани зан (шавҳар) ё маҳдуд кардани мӯҳлати ўхдадорӣ

Суд метавонад зан ё шавҳарро ҳам дар давраи ақди никоҳ ва ҳам пас аз бекор кардани он дар ҳолатҳои зерин аз ўхдадории таъмини ҳамсари худ озод кунад ё мӯҳлати ин ўхдадориро ба таври муайян маҳдуд созад:

- сущистеъмол намудан аз машруботи спиртӣ, воситаҳои нашъадор, моддаҳои психотропӣ ва прекурсорҳо ё дигар моддаҳои мадҳушикунанд (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)
 - агар хонадории зану шавҳар камтар аз панҷ сол давом карда бошад;
 - агар зан ё шавҳаре, ки пардохти алиментро талаб мекунад дар оила рафтори ношоиста дошта бошад.

Моддаи 94. Қатъ гардидани хуқуқи таъминоти ҳамдигарии зан ё шавҳар

Хуқуқи зан ё шавҳар барои гирифтани таъминот (алимент) аз ҳамсари худ дар мавридҳои зерин қатъ мегардад:

- агар зан ё шавҳари мӯҳточи корношоям вафот кунад;
- агар шартҳое, ки мутобики моддаҳои 90 ва 91 ҳамин Кодекс барои гирифтани алимент асос буданд, аз миён бардошта шаванд;
- агар зан ё шавҳари мӯҳточи корношоям аз нав хонадор шуда бошад.

БОБИ 15. ЎХДАДОРИҲОИ АЛИМЕНТДИҲИИ АЪЗОИ ДИГАРИ ОИЛА

Моддаи 95. Ўхдадории бародарону хоҳарон оиди таъминоти бародарону хоҳарони ноболиг ва болиги корношоями худ

Бародарону хоҳарони ноболиги мӯҳточи ёрӣ дар сурати аз падару модари худ гирифта натавонистани таъминоти хуқуқ доранд, ба тартиби судӣ аз бародарону хоҳарони болиги қобили меҳнати худ, ки маблаги заруриро доранд, алимент гиранд. Чунин хуқуқ инчунин ба бародарону хоҳарони корношоями болиги мӯҳточе дода мешавад, ки агар онҳо аз фарзандони болиги худ зан ё шавҳар (зан ё шавҳари собиқ) ё падару модарашон таъминотпулӣ гирифта натавонанд.

Моддаи 96. Ўхдадории бобою бибӣ (модаркалон) оид ба таъминоти набераҳои худ

Набераҳои ноболиги мӯҳточи ёрӣ дар сурати аз падару модари худ гирифта натавонистани таъминоти хуқуқ доранд ба тартиби судӣ аз бобою бибии (модаркалони) худ, ки дорои маблаги зарурӣ мебошанд, алимент гиранд.

Чунин хуқуқ инчунин ба наберагони корношоями болиги мӯҳточе дода мешавад, ки агар онҳо аз ҳамсари (ҳамсари собиқ) ё падару модарашон таъминот гирифта натавонанд.

Моддаи 97. Ўхдадорихои набера оид ба таъминоти бобою бибӣ (модаркалон)

Бобою бибии (модаркалони) мӯҳточи корношоям дар сурати аз фарзандони болиги қобили меҳнат ё ҳамсари (ҳамсари собиқи) худ гирифта натавонистани таъминоти хуқуқ доранд ба тартиби судӣ аз наберагони болиги қобили меҳнати худ, ки дорои маблаги зарурӣ мебошанд, алимент талаб кунанд.

Моддаи 98. Ўхдадории писарандар ва духтарандар оиди таъминоти падарандар ва модарандар

1. Падарандар ва модарандари корношоями мӯҳточе, ки писарандар ва духтарандари худро тарбия ва нигоҳбин кардаанд, агар онҳо аз фарзандони болиги қобили меҳнат ё ҳамсари (ҳамсари собиқи) худ

таъминот гирифта натавонанд, хукуқ доранд аз писарандар ё духтарандари болиги қобили меҳнат, ки маблаги зарурӣ доранд, ба тартиби судӣ таъминот талаб намоянд.

2. Суд хукуқ дорад писарандар ва духтарандарро аз вазифаи таъмин кардани падарандар ё модарандар озод кунад, агар падарандар ё модарандар онҳоро на камтар аз се сол тарбия ва таъмин карда бошанд, инчунин агар онҳо ўҳдадориҳои худро вобаста ба тарбияи писарандар ва духтарандар номатлуб анҷом дода бошанд.

Моддаи 99. Андозаи алименте, ки барои аъзои дигари оила ба тартиби судӣ ситонида мешавад

1. Андоза ва тартиби пардохти алимент барои шахсоне, ки дар моддаҳои 95-98 ҳамин Кодекс зикр шудаанд, тибқи созишномаи тарафҳо муайян карда мешаванд.

2. Дар сурати мавҷуд набудани созишномаи тарафҳо андозаи алимент, ки барои таъмини аъзои оилаи дар ҳамин боб зикргардида ба тартиби судӣ ситонида мешавад, аз тарафи суд бо назардошти вазъи моддию оилавии пардохткунанда ва гирандаи алимент ва манфиатҳои дигари қобили таваҷҷӯҳи тарафҳо дар шакли маблаги устувори ҳар моҳ пардохтшаванда муқаррар карда мешавад.

3. Агар барои таъмини аъзои оила, ки алимент талаб мекунад, ҳамзамон якчанд нафар ўҳдадор бошанд, он гоҳ суд бо назардошти вазъи моддию оилавии онҳо андозаи иштироки ҳар яки онҳоро дар иҷрои ўҳдадории алиментдехӣ муайян менамояд. Бо талаби ҷавобгар суд вазифадор аст, ки ҳамаи шахсонеро ки барои пардохтани алимент ўҳдадоранд, ба ҳисоб гирад, сарфи назар аз он ки даъво нисбати ҳамаи ин шахсон ё фақат як нафар ё якчанд нафари онҳо пешниҳод шудааст.

БОБИ 16. Созишномаи пардохти алимент

Моддаи 100. Бастани созишномаи пардохти алимент

Созишномаи пардохти алимент (андоза, шарт ва тартиби пардохти алимент) дар байнин шахсе, ки алимент месупорад ва шахсе, ки онро мегирад, ва дар сурати гайриқобили амал будани шахсе, ки вазифадор аст алимент супорад ва (ё) гирандаи алимент - дар байнин намоянданагони қонунии онҳо, баста мешавад. Шахсони қобилияти амалашон маҳдуд созишномаи пардохти алиментро бо розигии намоянданагони қонуниашон имзо мекунанд.

Моддаи 101. Шакли созишномаи пардохти алимент

1. Созишномаи пардохти алимент дар шакли хаттӣ баста шуда, аз тарафи идораи нотариалии давлатӣ тасдиқ карда мешавад. (**ҚҶТ** аз 29.04.2006 № 183)

Риоя накардани шакли созишномаи пардохти алимент, ки қонун муқаррар кардааст, боиси оқибатҳое мегардад, ки меъёрҳои қонунгузории гражданий пешбинӣ намудааст.

2. Созишномаи пардохти алимент, ки дар **идораи нотариалии давлатӣ** тасдиқ шудааст, дорои эътибори варакаи иҷро мебошад.

Моддаи 102. Тартиби бастан, иҷро намудан, тағиyr додан, бекор кардан ва беэътибор донистани созишномаи пардохти алимент

1. Бастан, иҷро намудан, тағиyr додан, бекор кардан ва беэътибор донистани созишномаи пардохти алимент аз рӯи меъёрҳои Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад, ки бастан, иҷро намудан, тағиyr додан, бекор кардан ва беэътибор донистани аҳҷои гражданию хукуқӣ тавассути онҳо танзим мегарданд.

2. Созишномаи пардохти алимент ҳар гоҳ бо мувофиқаи тарафҳо тағиyr дода ё бекор шуда метавонад. Тағиyr додан ё бекор кардани созишномаи пардохти алимент ба ҳамон шакле, ки шартномаи пардохти алимент баста шудааст, бояд сурат гирад.

3. Якҷониба иҷро накардани созишномаи пардохти алимент ё якҷониба тағиyr додани шартҳои он мумкин нест.

4. Дар сурати ҷиддӣ тағиyr ёфтани вазъи моддӣ ё оилавии тарафҳо ва ҳангоми тағиyr додан ё бекор кардани созишномаи пардохти алимент ба мувофиқа нарасидани тарафҳо манфиатдор хукуқ дорад

дар хусуси тағиیر додан ё бекор кардани созишномаи пардохти алимент ба суд даъво пешниҳод кунад. Ҳангоми баррасии масъалаи тағиир додан ё бекор кардани созишномаи пардохти алимент суд ҳуқук дорад ҳама гуна манфиати қобили таваҷҷӯҳи тарафҳоро ба инобат гирад.

Моддаи 103. Беэътибор донистани созишномаи пардохти алимент, ки манфиатҳои алиментгирандаро поймол меқунад

Агар шарти пешбининамудаи созишномаи пардохти алимент оид ба таъминоти қӯдакони ноболиг ё аъзои болиги гайриқобили амали оила манфиати онҳоро поймол кунад, аз ҷумла дар ҳолатҳои риоя накардани талаботи қисми дуюми моддаи 104 ҳамин Кодекс чунин созишномаро мувофиқи талаби намояндаи қонунии қӯдаки ноболиг ё қӯдаки аъзои болиги гайриқобили амали оила, инчунин мақоми васояту парасторӣ ё проқурор ба тартиби судӣ беэътибор донистан мумкин аст.

Моддаи 104. Андозаи алименте, ки тибқи созишномаи пардохти алимент пардохта мешавад

1. Андозаи алименте, ки тибқи созишномаи пардохти алимент пардохта мешавад, аз ҷониби тарафҳо дар ин созишнома муайян карда мешавад.

2. Андозаи алименте, ки мувофиқи созишномаи пардохти алимент барои қӯдакони ноболиг муқаррар карда мешавад, аз андозаи алименте, ки онҳо ҳангоми ба тартиби судӣ ситонидани алимент гирифта метавонистанд (моддаи 81 ҳамин Кодекс) камтар буда наметавонад.

Моддаи 105. Усул ва тартиби пардохти алимент тибқи созишномаи пардохти алимент

1. Усул ва тартиби пардохти алимент тибқи созишномаи пардохти алимент, тавассути ҳамин созишнома муайян карда мешавад.

2. Алимент ҳамчун ҳисса аз маоп ва (ё) дигар даромади шахсе, ки бояд алимент супорад, бо маблаги устувори пулӣ вақт-вақт ё яқдафъяина, бо усули додани молу мулки ва дигар усулҳо, ки дар бораи он созиш баста шудааст, пардохта шуда метавонад.

Дар созишномаи пардохти алимент якчанд усулҳои пардохти алиментро пешбинӣ намудан мумкин аст.

Моддаи 106. Индексацияи андозаи алимент, ки тибқи созишномаи пардохти алимент сурат мегирад

Индексацияи андозаи алимент, ки тибқи созишномаи пардохти алимент пардохта мешавад, мувофиқи ҳамин созишнома сурат мегирад. Агар дар созишномаи пардохти алимент тартиби дигари индексатсияи андозаи алимент пешбинӣ нашуда бошад, индексация мутобиқи моддаи 118 ҳамин Кодекс сурат мегирад. (ҚҶТ аз 19.03.13с., №952)

БОБИ 17. ТАРТИБИ ПАРДОХТ ВА СИТОНИДАНИ АЛИМЕНТ

Моддаи 107. Бо ҳалномаи суд ситонидани алимент

Дар сурати набудани созишномаи пардохти алимент аъзои оилаи дар ҳамин фасли Кодекс зикргардида ҳуқук доранд, ки бо талаби ситонидани алимент ба суд муроҷиат намоянд.

Моддаи 108. Мӯҳлати муроҷиат барои гирифтани алимент

1. Шахсе, ки барои гирифтани алимент ҳуқук дорад, сарфи назар аз мӯҳлате, ки аз лаҳзаи пайдо кардани ҳуқуқи алиментгирӣ гузаштааст, метавонад дар хусуси ситонидани алимент ба суд бо ариза муроҷиат кунад.

2. Алимент барои давраи бъяди муроҷиат намудан ба суд муқаррар карда мешавад. Алимент барои давраи гузашта метавонад дар ҳудуди мӯҳлати сесола аз лаҳзаи муроҷиат кардан ба суд ситонида шавад, агар суд муқаррар кунад, ки то муроҷиат кардан ба суд барои гирифтани таъминот саъю қӯшиш карда шудааст, вале бинобар сабаби саркашии шахси алиментдиҳанд аз пардохти он, алимент гирифта нашудааст.

Моддаи 109. Мувақатттан ситонидани алимент

1. Аз рӯи парвандаҳо дар бораи ситонидани алимент суд ҳуқук дорад, ки то эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи суд дар бораи ситонидани алимент ва дар сурати барои қӯдакони ноболиг ситонидани алимент - то қабул гардидан ҳалнома дар бораи ситонидани алимент оиди мувақатттан ситонидани алимент қарор барорад.

2. Андозаи алименти муваққатан ситонидашавандаро суд бо назардошти вазъи моддӣ ё оиласии тарафҳо муайян менамояд. Андозаи алименти муваққатан барои таъминоти қӯдакони ноболиг ситонидашаванда мутобики моддаи 81 ҳамин Кодекс муайян карда мешавад.

Моддаи 110. Ӯҳдадории маъмурияти ташкилот дар бораи доштани алимент

Маъмурияти ташкилоти чои кори шахсе, ки ӯҳдадор аст алимент диҳад, вазифадор мебошад, ки дар асоси созишномаи аз ҷониби нотариус тасдиқшудаи тарафҳо ё варакаи иҷро ҳар моҳ аз музди меҳнат ва (ё) даромади дигари алиментдиҳанда, ки ӯҳдадор аст алимент супорад, ё аз ҳисбномаи шахси алиментдиҳанда на дертар аз се рӯзи пас аз санаи ба алиментдиҳанда додани музди меҳнат ва (ё) даромади дигари вай алиментро нигоҳ дошта, ба шахси алиментгиранда супорад.

Моддаи 111. Нигоҳ доштани алимент дар асоси созишномаи пардохти алимент

Нигоҳ доштани алимент дар асоси созишномаи аз ҷониби нотариус тасдиқшуда оид ба пардохти алимент дар ҳолатхое сурат метирад, ки агар маблаги умумии нигоҳдошташаванда дар асоси созишнома ва варакаҳои иҷро аз панҷоҳ фоизи маош ва (ё) дигар даромади шахси алиментдиҳанда бештар бошад.

Моддаи 112. Ӯҳдадории додани маълумот дар хусуси тағири чои кори шахси алиментдиҳанда

1. Маъмурияти ташкилоте, ки бо ҳалномаи суд ё созишномаи аз ҷониби идораи наториалии давлатӣ тасдиқшудаи пардохти алимент алиментро нигоҳ медошт, вазифадор аст, ки дар муддати се рӯз ба иҷроии суди маҳали иҷрои ҳалнома дар бораи ситонидани алимент ва ба шахси алиментгиранда дар хусуси аз кор озод шудани шахси алиментдиҳанда ва агар маълум бошад, дар хусуси чои нави кор ё истиқомати ӯ ҳабар диҳад.

2. Шахсе, ки барои додани алимент ӯҳдадор аст, бояд дар мӯҳлати муқаррарнамудаи қисми 1 ҳамин модда ба иҷроии суд ва ба алиментгиранда дар хусуси дигар шудани чои кор ё истиқоматаш ва дар сурати додани алимент ба қӯдакони ноболиг инчунин дар хусуси музди кор ё даромади дигари иловагӣ ҳабар диҳад.

3. Дар сурати бо сабабҳои беасос ҳабар надодани маълумоти дар қисмҳои 1 ва 2 ҳамин модда зикргардида, шахсони мансабдор ва шаҳрвандони дигаре, ки дар ин кор гунаҳгоранд, мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонун ба ҷавобгарӣ қашида мешаванд.

Моддаи 113. Ситонидани маблағ аз ҳисоби молу мулки алиментдиҳанда ҳангоми додани алимент

1. Алимент ба андозаи муқаррарнамудаи созишномаи пардохти алимент ё ҳалномаи суд, инчунин қарзи пардохти алимент аз ҳисоби музди меҳнат ва (ё) даромади дигари алиментдиҳанда ситонида мешавад, вале дар сурати кам будани музди меҳнат ва (ё) даромади дигар, алимент аз ҳисоби маблаги алиментдиҳанда, ки дар ҳисбномаҳояш дар бонкҳо ё муассисаҳои дигари кредитӣ мебошанд, инчунин аз маблағҳои тибқи қарордод дар ташкилотҳои тиҷорати ғайритиҷоратӣ гузошта шудаанд, ба ғайр аз қарордодҳое, ки боиси гузаштани ҳуқуқи моликият мегардад, ситонида мешавад.

Дар сурати нокифоя будани ин маблағ алимент аз ҳисоби ҳама гуна молу мулки алиментдиҳанда, ки мувофиқи қонун аз ҳисоби он маблағ ситонидан мумкин аст, ситонида мешавад.

2. Ситонидани алимент аз ҳисоби маблаги дар ҳисбномаҳо будаи алиментдиҳанда ва молу мулки дигари ӯ мувофиқи тартиби пешбининамудаи қонунҳои Ҳумхурии Тоҷикистон сурат мегирад.

Моддаи 114. Муайян намудани қарзи вобаста ба алимент

1. Алимент дар асоси созишномаи пардохти алимент ё дар асоси варақаи ичро барои мӯҳлати гузашта то давраи се сола ситонида мешавад, ки то пешниҳоди варақаи ичро ё созишномаи аз ҷониби нотариус тасдиқгардидаи тарафҳо барои ситонидани алимент гузаштааст.

2. Дар ҳолатҳое, ки алимент дар асоси варақаи ичро ё созишномаи аз ҷониби нотариус тасдиқгардидаи тарафҳо оид ба ситонидани алимент бо айби шахсе, ки ӯҳдадор аст алимент супорад, пардохта нашуда бошад, алимент сарфи назар аз мӯҳлати сесолаи дар қисми 2 моддаи 108 ҳамин Кодекс муқарраргардида барои тамоми давра ситонида мешавад.

3. Андозаи қарзро иҷроҷии суд дар асоси андозаи алименти бо ҳалномаи суд ё созишномаи пардохти алимент таъиншуда муайян менамояд.

4. Андозаи қарзи алименти мутобики маддаи 81 ҳамин Кодекс барои қӯдаки ноболиғ додашаванда бо назардошти музди воқеии меҳнат ва даромади дигари қарздор дар давоми даврае, ки алимент ситонида нашудааст, муайян карда мешавад. Агар қарздор дар ин давра кор накарда бошад ё асноди тасдиқунандаи музди меҳнат ва даромади дигари ӯ пешниҳод нагарданд, қарз дар асоси музди миёнаи меҳнат дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар лаҳзаи ситонидани қарз муайян карда мешавад.

5. Агар чунин муайянкунии қарз манфиати яке аз тарафҳоро ҷиддӣ поймол қунад, тарафе, ки манфиаташ поймол шудааст, ҳуқук дорад ба суд муроҷиат намояд ва суд метавонад бо назардошти вазъи маддӣ ё оилавии тарафҳо ва дигар ҳолатҳои қобили таваҷҷӯҳ қарзро бо маблағи устувори пули муайян қунад.

6. Ҳангоми розӣ набудан бо муайянкунии қарзи алимент аз ҷониби иҷроҷии суд ҳар яке аз тарафҳо метавонад тибқи тартиби пешбининамудаи қонунгузории муроҷиавии граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон аз амали иҷроҷии суд шикоят қунад. (ҚЧТ аз 26.12.11с., №791)

Моддаи 115. Озод кардан аз додани қарзи алимент

1. Ҳангоми додани алимент барои қӯдакони ноболиғ бо мувофиқаи тарафҳо озод кардан аз пардохти қарз ё кам кардан он мумкин нест.

2. Суд ҳуқук дорад бо даъвои алиментдиҳанда ӯро пурра ё қисман аз пардохти қарзи алимент озод намояд, агар муқаррар қунад, ки қарз бо сабаби бемории ин шахс ё бо дигар сабабҳои узрнок пардохта нашудааст ва вазъи моддию оилавии ӯ имконият намедиҳад, ки қарзашро пӯшонад.

Моддаи 116. Масъулият барои сари вақт напардохтани алимент

1. Ҳангоми ба миён омадани қарз бо гуноҳи шахсе, ки ӯҳдадор аст тибқи созишномаи пардохти алимент супорад, шахси гунаҳгор мувофиқи тартиби пешбининамудаи ҳамин созишнома ҷавобгар мебошад.

2. Ҳангоми ба миён омадани қарз бо гуноҳи шахсе, ки тибқи ҳалномаи суд бояд алимент супорад, шахси гунаҳгор ба алименттиранда аз маблағи напардохтаи алимент барои ҳар рӯзи гузаронидашуда дар ҳаҷми 0,1 фоиз ҷаримаи аҳдшиканӣ месупорад. (ҚЧТ аз 26.12.11с., №791)

Алименттиранда инчунин ҳуқук дорад аз гунаҳгоре, ки ба пардохти алимент ӯҳдадор аст, барои сари вақт напардохтани алимент тамоми зарареро, ки вобаста ба сари вақт анҷом надодани ӯҳдадориҳои пардохти алимент дар қисми ҷаримаи аҳдшиканӣ расонида шудааст, ситонад.

Моддаи 117. Нораво будани ба ҳисоб гирифтани ва пас талаб карда руёнидани алимент

1. Пардохтҳои алиментӣ аз ҳисоби талаботи дигари мутақобила сурат гирифта наметавонад.

2. Пас талаб карда гирифтани маблағи пардохташудаи алимент, мумкин намебошад ба истиснои ҳолатҳои зерин:

- бекор кардан ҳалномаи суд ба сабаби мақсади индексатсияи пардохти алимент ё асноди қалбакиро пешниҳод кардан шахси алименттиранда; (ҚЧТ аз 26.12.11с., №791)

- беэътибор донистани созишномаи пардохти алимент дар сурати бо роҳи фиреб, таҳдид ё зӯроварии алименттиранда ба имзо расонидани он;

- бо ҳуқми суд ошкор гардидана далели сохтакории ҳалномаи созишномаи пардохти алимент ё варақаи иҷро, ки дар асоси онҳо алимент пардохта шудааст.

3. Агар кирдори дар қисми 2 ҳамин модда зикргардида аз ҷониби намояндаи кӯдаки ноболиг ё аъзои болиги ғайри қобили амали алименттиранда содир шуда бошад, алимент пас талаб карда гирифта намешавад ва маблағи пардохтшудаи алимент тибқи даъвои шахси барои пардохти алимент ӯҳдадоршуда аз намояндаи гунахгор ситонида мешавад.

Моддаи 118. Индексацияи пардохтҳои алимент

1. Маблағи алименти бо ҳалномаи суд дар шакли пули устувор ситонидашаванда аз ҷониби маъмурияти ташкилоти маҳали нигоҳ доштани алимент мутаносибан бо зиёдшавии андозаи ҳадди ақалли музди меҳнатӣ тибқи қонун муқарраргардида индексация карда мешавад.

2. Ба **мақсади индексатсияи пардохти алимент** суд метавонад андозаи алиментро бо маблағи устувори пулий, ки ба андозаи муайян ҳадди ақали музди меҳнат мувофиқ аст, муқаррар намояд. (ҚЧТ аз 26.12.11с., №791)

Моддаи 119. Пардохти алимент дар сурати барои сукунати доимӣ ба давлати дигар рафтани алиментдиҳанда

1. Шахсоне, ки барои сукунати доимӣ ба давлате мераванд, ки Чумхурии Тоҷикистон бо он шартномаи байнамилалии пешбиникунандай эътирофи мутақобила ва иҷрои ҳалномаҳои судро дар хусуси ситонидани алимент ба имзо нарасонидааст, вазифадоранд бо аъзои оилаашон дар бораи пардохти алимент созишномаи хаттӣ ба имзо расонанд ва он бояд аз ҷониби нотариус тасдиқ арда шавад. (ҚЧТ аз 29.04.2006 № 183)

2. Дар сурати ҳосил нашудани мувофиқа, шахси манфиатдор ҳуқуқ дорад ба суд муроҷиат карда, дар шакли маблағи устувор муайян намудани алимент ва пардохти яквақтаи алимент ё ба ҳисоби маблағи алимент додани молу мулки мушаххас ё бо тариқи дигар додани алиментро талаб намояд.

Моддаи 120. Тағийир додани андозаи алименти муқаррарнамудаи суд ва озод кардан аз додани алимент

1. Агар ҳангоми набудани созишномаи тарафҳо оид ба пардохти алимент баъди тибқи тартиби судӣ муқаррар намудани андозаи алимент вазъи моддӣ ва оиласии алиментдиҳанда ё алименттиранда тағийир ёфта бошад, суд ҳуқуқ дорад бо талаби ҳар яки онҳо андозаи муқарраргардидаи алиментро кам қунад ё алиментдиҳандаро аз додани он озод намояд. Ҳангоми тағийир додани андозаи алимент ё озод кардан аз додани он суд метавонад инчунин ҳар гуна манфиати дигари қобили таваҷҷӯҳи тарафҳоро ба инобат гирад.

2. Агар муқаррар гардад, ки шахси ба балоғатрасидаи қобили амал нисбати шахси барои додани алимент ӯҳдадоршуда қасдан ҷиноят содир кардаааст ё ҳангоми рафтори ношоистаи аъзои болиги қобили амал дар оила суд метавонад ситонидани алиментро барои шахси болиги қобили амал рад намояд.

Моддаи 121. Қатъ гардидани ӯҳдадориҳои алимент

1. Ӯҳдадориҳои алиментӣ, ки тибқи созишномаи пардохти алимент муқаррар карда шудаанд, бо фавти яке аз тарафҳо, гузашти мӯҳлати амали ҳамин созишнома ё тибқи дигар асосҳои пешбининамудаи ҳамин созишнома қатъ мегарданд.

2. Пардохти алименти тибқи тартиби судӣ ситонидашаванда дар ҳолатҳои зерин қатъ мегардад:

- дар сурати ба балоғат расидани кӯдак ё дар ҳолати то ба балоғат расиданашон қобили амал ҳисоб шудани кӯдакони ноболиг;

- баъди фарзандҳондӣ шудани кӯдаке, ки барои таъминоти ў алимент ситонида мешуд;

- пас аз таҳсилро дар муассисаҳои таълимии *таҳсилоти миёна ё олии қасбӣ* хатм кардани кӯдакони ба балоғатрасида ё ба синну соли дар моддаи 86 ҳамин Кодекс мұқарраргардида расидани онҳо; (ҚЧТ аз 14.11.16 с., №1365)

- ҳангоми аз ҷониби суд эътироф гардидани барқарор шудани қобилияти меҳнатӣ ё қатъи мӯҳтоҷии алименттиранда;

- дар сурати аз нав никоҳ кардани зан ё шавҳари собиқи мӯҳтоҷи корношоями алименттиранда (моддаи 94 ҳамин Кодекс);

- вафот кардани шахси алименттиранда ё шахсе, ки ба додани алимент ӯҳдадор аст.

**БОБИ 18. ОШКОР ВА ҶОБАҶОКУНИИ КЎДАКОНЕ, КИ БЕ ПАРАСТОРИИ
ПАДАРУ МОДАР МОНДААНД**

**Моддаи 122. Ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои кўдаконе, ки бе парастории
падару модар мондаанд**

1. Ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои кўдакон дар ҳолатҳои фавти падару модар, аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум кардани онҳо, маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модарӣ, ғайри қобили амал эътироф шудани онҳо, беморӣ ва муддати тӯлонӣ ғайриҳозир будани падару модар, саркашии падару модар аз тарбияи фарзандон ё аз ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои онҳо, аз чумла ҳангоми аз ҷониби падару модар рад кардани гирифтани кўдакони худ аз муассисаҳои тарбиявӣ, муассисаҳои табобатӣ ва муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ ва дигар муассисаҳои ба ин монанд, инчунин ҳолатҳои дигари набудани парастории падару модар, ба зимиа мақомоти васояту парасторӣ гузошта мешавад.

Мақомоти васояту парасторӣ кўдаконеро, ки бе парастории падару модар мондаанд, ошкор намуда, баҳисобигирии онҳо ва бо назардошти ҳолатҳои мушаххаси маҳрум шудан аз парастории падару модар усули ҷобаҷосозии кўдакони бе парастории падару модар мондаро (моддаи 124 ҳамин Кодекс) интихоб менамоянд ва ҳамчунин назорати минбаъдаи шароити таъминот, тарбия ва таълими онҳоро амалий менамоянд.

Ба ғайр аз мақомоти васояту парасторӣ ба дигар шахсони ҳуқуқӣ ва воқеӣ барои ошкор намудан ва ҷобаҷокуни кўдакони бе парастории падару модар монда, иҷозат дода намешавад.

2. Мақомоти васояту парасторӣ мақомоти иҷрои маҳаллии ҳокимияти давлатӣ мебошанд. Масъалаҳои ташкил ва фаъолияти мақомоти иҷрои маҳаллии ҳокимияти давлатӣ барои амалий намудани васояту парастории кўдакони бе парастории падару модар монда аз ҷониби мақомоти зикргардида, тибқи тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур, Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи ҳуқуқҳои кўдак» ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад. (ҚҶТ аз 26.12.11с., №791; ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

**Моддаи 123. Ошкоркуниӣ ва баҳисобигирии кўдакони бе парастории
падару модар монда**

1. Шахсони мансабдори муассисаҳо (муассисаҳои таълимии томактабӣ, муассисаҳои *таълимии маҳсилоти умумӣ*, муассисаҳои табобатӣ ва дигар муассисаҳо) ва дигар шаҳрвандоне, ки оид ба кўдакони дар қисми 1 моддаи 122 ҳамин Кодекс зикргардида маълумот доранд, ўҳдадоранд ба мақомоти васояту парастории маҳали воқеии зисти кўдакон хабар диханд. (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1365)

Мақоми васояту парасторӣ дар мӯҳлати се рӯз аз лаҳзаи гирифтани чунин хабар ўҳдадор аст шароити зисти кўдакро санҷида, дар сурати муқаррар намудани далели аз парастории падару модар ё хешу ақрабо маҳрум будани ў, то ҳал гардидан масъалаи ҷобаҷокуни кўдак ҳимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои ўро таъмин намояд.

2. Роҳбарони муассисаҳои тарбиявӣ, муассисаҳои табобатӣ, муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ ва дигар муассисаҳои ба ин монанд, ки дар онҳо кўдакони бе парастории падару модар монда ҷойгир карда шудаанд, вазифадоранд дар мӯҳлати ҳафт рӯз аз рӯзи барояшон аён гардидан он, ки кўдак метавонад барои тарбия ба оила супурда шавад, дар ин бора ба мақоми васояту парастории маҳали ҷойгиршавии муассисаи мазкур хабар диханд.

3. Барои иҷро накардани ўҳдадориҳои пешбининамудаи қисми 2 ҳамин модда, барои дидою дониста пешниҳод намудани маълумоти бардуруғ, инчунин барои дигар кирдоре, ки ҷиҳати пинҳон кардани кўдак аз супоридан ба тарбияи оила нигаронида шудааст, роҳбарони муассисаҳои дар қисми 2 ҳамин модда зикргардида ва мақомоти васояту парасторӣ тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонун ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд.

4. Тартиби ошкоркуниӣ ва баҳисобигирии кўдаконе, ки бепарастории падару модар мондаанд, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад. (ҚҶТ аз 26.11.15 с., №1239)

Моддаи 124. Ҷобачокуний құдаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд

1. Құдаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд, бояд барои тарбия ба оила (барои фарзандхонді), таҳти васоят (парастор) супурда шаванд ва дар сурати мавчуд набудани чунин имконият «чунин имконият» *калимаҳои «тибқи шартнома барои тарбия ба оилаҳои (мураббии) паастор дода шаванд* ё дар муассисаҳои құдакони ятим ё ҳар навъи муассисаҳо барои құдакони бе парастории падару модар монда (муассисаҳои тарбияві, муассисаҳои табобаты, хифзи ичтимои ахолі ва дигар муассисаҳои ба ин монанд) өткізу қарда шаванд. (ҚЧТ аз 14.11.16 с., №1365)

Хантоми өткізу қарда шаванд құдак бояд баромади этникии құдак, мансубияти мазхабай ва фархангі, забони модар, имконияти таъмини идомати тарбия ва таълим ба назар гирифта шавад.

2. То лаҳзаи дар оила ё дар муассисаҳои дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида ҷобачокуний құдаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд, ичрои вазифаи васй (паастор) муваққатан ба зиммаи мақоми васояту паастор ғузашта мешавад.

БОБИ 19. ФАРЗАНДХОНДІ

Моддаи 125. Құдаконе, ки онҳоро ба фарзандхонді қабул кардан мумкин аст

(ҚЧТ аз 29.04.2006 № 183)

1. *Фарзандхонді шакли афзалиятноки ҷобачокунии құдакони бе паастории падару модармона мебошанд.*

2. Фарзандхонді нисбати құдакони ноболиг танҳо манфиатҳои онҳо бо риояи талаботи моддаи 124 Кодекси мазкур, ҳамчунин бо дарназардошти имконияти инкишофи пурраи ҷисмонӣ, рӯҳӣ, маънавӣ ва ахлоқии құдак ичозат дода мешавад.

3. *Фарзандхондии бародарону хоҳарон аз ҷониби шахсони гүногүн, ба истиснои ҳолатҳое, ки фарзандхонді ба манфиати құдак мебошад, ичозат дода намешавад.* (ҚЧТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 126. Тартиби ба фарзандхонді қабул кардан

1. Фарзандхонді дар асоси аризаи шахсоне (шахсе), ки құдакро ба фарзанді қабул кардан меҳоҳанд, аз тарафи суд расмий карда мешавад. Парвандаҳои фарзандхондиро суд ба тартиби мурофиаи маҳсус баррасӣ менамояд.

Парвандаҳои фарзандхонді дар суд бо иштироки мақомоти васояту паастор ғирифтани құдак мегардад. (ҚЧТ аз 29.04.2006 № 183)

2. Шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон бо интихоби худ ба суди маҳали истиқомати құдаки ба фарзандхонді қабулшаванда ё ба суди маҳали истиқомати худ барои ба фарзандхонді ғирифтани құдак ариза медиҳанд.

3. То аризаи фарзандхондиро баррасӣ намудани суд мақомоти васояту паастор ғазифадоранд шароити зиндагии шахсеро, ки ҳоҳиши ба фарзандхонді қабул кардан құдакро дорад, санчида, муайян қунанд, ки фарзандхонді ба манфиати құдак аст ё не, оё барои фарзанд хондан монеаे ҳаст, инчунин муносибати құдак ба фарзандхонді ва фикри ўро барои ба фарзандхонді қабул шуданаш муайян намуда, ҳулосаҳояшонро дар хусуси имконияти фарзандхонді ба суд пешниҳод намоянд.

Мақомоти васоят ва паастор ғазифадоранд ба шахсоне(шахсе), ки құдакро ба фарзандхонді қабул мекунанд, дар бораи саломатии құдак маълумот диханд. (ҚЧТ аз 29.04.2006 № 183)

4. *Тартиби пешниҳоди ҳулосаи мақомоти васояту паастор ғирифтани құдак мебошад.* (ҚЧТ аз 26.11.15 с., №1239)

5. Ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои фарзандхонда ва фарзандхондишуда аз лаҳзаи эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи суд дар бораи фарзандхонді оғоз меёбад.

Фарзандхонд шудани құдак бояд мувоғиқи тартибе, ки барои сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ муқаррар гардидааст, дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ба қайди давлатӣ ғирифта шавад.

Суд ғазифадор аст, ки дар давоми се рӯзи баъди эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалнома дар бораи фарзандхонді ба мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрвандии маҳалли қабули ҳалнома иқтибоси ин ҳалномаро фиристад.

Моддаи 126¹. Манъ будани фаъолияти миёнаравӣ дар фарзандхондии кӯдак

(ҚЧТ аз 29.04.2006 № 183)

1. Фаъолияти миёнаравӣ оид ба фарзандхондии кӯдак, яъне тамомифаъолияти шахсони дигар бо мақсади интихоб кардан ва додани кӯдак барои фарзандхондӣ аз ном ва ба манфиати шахсоне, ки хоҳии ба фарзандхондӣ гирифтани кӯдакро доранд, манъ мебошад.

2. Фаъолияти мақомоти васояту паасторӣ оид ба иҷрои ўҳдадориҳои ба зиммаашон гузошташуда, барои ошкоркуни ҷаҳонӣ ва ҷобаҷоиини кӯдакони бе паастории падару модармонда фаъолияти миёнаравӣ ба ҳисоб намеравад ва мақсади ба даст даровардани ғоидаро надорад.

3. Ҷавобгарӣ барои фаъолияти миёнаравӣ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад.
(ҚЧТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 127. Шахсоне, ки хуқуки ба фарзандхондӣ қабул карданро доранд

1. Ба фарзандхондӣ қабул кардан танҳо аз тарафи шаҳрвандони ба балоғатрасидаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба истиснои шахсони зерин сурат мегирад:

- шахсоне, ки ҷои муайяни истиқомат надоранд;

- шахсоне, ки ҳангоми фарзандхондӣ барои содир кардани ҷинояти қасдана доги судӣ доранд;

- шахсоне, ки суд барои содир намудани ҷиноят нисбати онҳо ҷораи маҷбурии дорои ҳусусияти тиббӣ таъин кардааст; (ҚЧТ аз 29.04.2006 № 183)

- шахсоне, ки суд онҳоро ғайриқобили амал ё қобилияти амалашон маҳдуд эътироф намудааст;

- зану шавҳаре, ки суд яке аз онҳоро ғайриқобили амал ё қобилияти амалаш маҳдуд эътироф намудааст;

- шахсоне, ки суд онҳоро аз хуқуки падару модар маҳрум соҳтааст ё хуқуки падару модарро маҳдуд кардааст;

- шахсоне, ки ба сабаби иҷрои ғайриқаноатбахши ўҳдадориҳои бо қонун ба зиммаашон гузошташуда аз вазифаи васӣ ё паасторӣ дур карда шудаанд;

- шахсоне, ки қаблан фарзандхонд доштанду vale фарзандхондӣ бо гуноҳи онҳо аз ҷониби суд бекор карда шудааст;

- шахсоне, ки аз сабаби беморӣ наметавонанд хуқуки падару модарро амалӣ намоянд. Номгӯи бемориҳое, ки дар сурати мубтало будан ба онҳо шаҳс наметавонад кӯдакро ба фарзандхондӣ қабул кунад, таҳти васоят (паасторӣ) гирад, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад.

2. Муқаррароти сарҳати якуми қисми 1 ҳамин модда нисбат ба падарандар ва модарандар татбиқна мегардад.

(ҚЧТ аз 26.11.15 с., №1239)

3. Шахсоне, ки байнин худ никоҳ надоранд, наметавонанд ҳамон як кӯдакро муштаракан ба фарзандхондӣ қабул кунанд.

Моддаи 128. Фарқияти синну соли шахси ба фарзандхондӣ қабулкунанда ва фарзандхондшаванда

1. Фарқияти синну соли шахси ба фарзандхондӣ қабулкунанда, ки оиладор нест ва фарзандхондшаванда бояд аз шонздаҳ сол кам набошад.

2. Дар сурати ба фарзандхондӣ қабул кардани кӯдак аз ҷониби падарандар (модарандар) фарқияти синну соли дар қисми 1 ҳамин модда муқарраргардида зарур нест.

Моддаи 129. Розигии падару модар барои фарзандхондии кӯдак

1. Барои фарзандхондии кӯдак розигии падару модари кӯдак зарур аст. Дар сурати фарзандхондии кӯдаки падару модари ноболиги ба синни шонздаҳсолагӣ нарасида инчунин розигии падару модар, висиён ва паасторони онҳо ва дар сурати набудани падару модар ё висиён (паасторон) розигии мақоми васояту паасторӣ зарур аст.

Розигии падару модар барои фарзандхондии кӯдаконашон бояд дар аризаи тасдиқнамудаи идораи наториалии давлатӣ ё маъмурияти муассисае, ки кӯдаки бе паастории падару модар монда дар он қарор

дорад, мақоми васояту парастории маҳалли фарзандхондӣ сурат мегирад ё маҳалли истиқомати падару модар ифода ёбад ё бевосита дар суд ҳангоми фарзандхондӣ баён карда шавад.

2. Падару модар ҳукуқ доранд розигии додаи худро дар бораи ба фарзандхондӣ додани кӯдакашон то баровардани ҳалномаи суд оид ба фарзандхонӣ бозпас талаб кунаанд.

3. Падару модар метавонанд барои фарзандхондии кӯдак ба шахси мушаххас ё бе зикр кардани шахси мушаххас розигӣ диханд. Мақомоти васояту парасторӣ дар мавриди мутобиқати фарзандхондӣ ба манфиати кӯдак хулосаи худро ба суд пешниҳод менамоянд. Дар сурати аз ҷониби падарандари (модарандари) кӯдак ба фарзандхондӣ қабул кардани ӯ чунин хулоса талаб карда намешавад.

Моддаи 130. Фарзандхондии кӯдак бе розигии падару модар

Дар ҳолатҳои зерин розигии падару модар барои фарзандхондии кӯдак талаб карда намешавад, агар:

- онҳо маълум набошанд ё суд онҳоро бедарак ғоибшуда эътироф намояд;
- суд онҳоро гайри қобили амал эътироф карда бошад;
- суд онҳоро аз ҳукуқи падару модар маҳрум соҳта бошад (бо риояи талаботи қисми 6 моддаи 71 ҳамин Кодекс);

- бо сабабҳое, ки суд беасос эътироф намудааст, онҳо зиёда аз шаш моҳ бо кӯдак якҷоя зиндагӣ накарда, аз тарбия ва таъминоти ӯ саркашӣ карда бошанд.

Моддаи 131. Розигии васиён (парасторон), роҳбарони муассисаҳое, ки кӯдакони бепарастормонда дар онҷо қарор доранд, барои фарзандхондӣ

1. Барои фарзандхондии кӯдаконе, ки таҳти васоят (парасторӣ) қарор доранд, розигии хаттии васии (парасторӣ) онҳо зарур аст.

Барои фарзандхондии кӯдаконе, ки бе парастории падару модар монда, дар муассисаҳои даҳлдори тарбиявии тиббӣ, муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ ва муассисаҳои дигари ба ин монанд қарор доранд, розигии хаттии роҳбари ин муассиса зарур аст.

2. Суд ҳукуқ дорад ба манфиати кӯдак бе розигии шахсони дар қисми 1 ҳамин модда тазаккурӯфта дар ҳусуси фарзандхондӣ ҳалнома қабул намояд.

Моддаи 132. Фикри кӯдаки фарзандхондишуда оиди фарзандхондшавӣ

1. Барои фарзандхондӣ намудани кӯдаке, ки ба синни даҳсолатӣ расидааст, фаҳмидани фикри ӯ лозим аст.

2. Агар кӯдак то додани ариза дар бораи фарзандхонд шуданаш дар оилаи шахси ӯро ба фарзандхондӣ гиранда зиндагӣ карда, ӯро падар ё модари худ шуморад, фарзандхондӣ метавонад ба таври истисно, бе назардоши фикри фарзандхондшаванда сурат гирад.

Моддаи 133. Розигии ҳамсари шахсе, ки кӯдакро ба фарзандхондӣ мегирад

1. Ҳангоми кӯдакро ба фарзандхондӣ қабул кардани яке аз ҳамсарон, агар кӯдакро зану шавҳар якҷоя ба фарзандхондӣ қабул нақунанд, розигии ҳамсари дигар зарур аст.

2. Агар зану шавҳар муносибатҳои оиласвиро қатъ намуда, зиёда аз як сол ҳамроҳ зиндагӣ нақунанд ва ҷои истиқомати ҳамсари дигар маълум набошад, розигии ӯ барои фарзандхондӣ зарур нест.

Моддаи 134. Ном, номи падар ва *насаби кӯдаки фарзандхондшуда*

1. Ном, номи падар ва *насаби кӯдаки фарзандхондшуда* нигоҳ дошта мешавад.

2. Бо ҳоҳиши шахси фарзандхонда ба фарзандхондшуда *насаби* фарзандхонда, инчунин номе, ки фарзандхонда додааст, гузошта мешавад. Ба кӯдаки фарзандхондшуда номи марди фарзандхондкарда, ҳамчун *насаб* гузошта мешавад, агар шахси фарзандхондкарда чинси зан бошад ба кӯдаки фарзандхондшуда номи касе, ки зан ӯро ба сифати падари кӯдаки фарзандхондшуда зикр намудааст, гузошта мешавад. Агар *насаби* зану шавҳари фарзандхондкарда гуногун бошад, бо мувофиқаи фарзандхондкардагон ба кӯдаки ба

фарзандхондй гирифтаашон *насаби* яке аз онҳо ё ба тартиби пешбининамудаи моддаи 58 ҳамин Кодекс *насаб дода мешавад*.

3. Ҳангоми қўдакро ба фарзандхондй қабул кардани зан (мард), ки дар ақди никоҳ нест, бо хоҳиши ў *насаб* ва номи падар (модар), инчунин номи падари (модари) кудаки фарзандхондшуда дар китоби сабти таваллуд бо нишондоди ин шахс (фарзандхонда) навишта мешавад.

4. Тағийир додани *насаб*, ном ва номи падари қўдаки фарзандхондшудаи ба синни даҳсолагӣ расида, ба истиснои ҳолатҳои дар қисми 2 моддаи 132 ҳамин Кодекс пешбинигардида, танҳо бо розигии ў мумкин аст.

5. Дар бораи тағийир додани *насаб*, ном ва номи падари фарзандхондшаванд дар ҳалномаи суд оид ба фарзандхондй зикр карда мешавад.

Моддаи 135. Тағийир додани сана ва маҳали таваллуди қўдаки фарзандхондшаванд

1. Барои таъмини сурри фарзандхондй бо хоҳиши фарзандхондкунандагон сана ва маҳали таваллуди қўдаки фарзандхондшаванд метавонанд тағийир дода шаванд.

Тағийир додани санаи таваллуди қўдак танҳо дар сурати фарзандхондкардан қўдаки навзод (то яксола) ва ба муддати на зиёда аз се моҳиҷозатдода мешавад.

2. Оид ба тағийирдодани сана ва маҳали таваллуди қўдаки фарзандхондшуда дар ҳалномаи суд дар бораи фарзандхондии қўдак зикр карда мешавад.

(ҚЧТ аз 26.11.15 с., №1239)

Моддаи 136. Сабти номи шахсони фарзандхондкарда ҳамчун падару модари қўдаки фарзандхондшуда

1. Бо хоҳиши шахсони фарзандхондкарда суд метавонад оиди дар дафтари сабти таваллуд ҳамчун падару модари қўдаки фарзандхондшуда сабт намудани номи онҳо ҳалнома қабул намояд.

2. Барои чунин сабт нисбати қўдаки фарзандхондшудаи ба синни даҳсолагӣ расида, ба истиснои ҳолатҳои пешбининамудаи қисми 2 моддаи 32 ҳамин Кодекс, розигии қўдак зарур аст.

3. Дар хусуси зарурати чунин сабт дар ҳалномаи суд дар бораи фарзандхондй нишон дода мешавад.

Моддаи 137. Оқибатҳои ҳуқуқии фарзандхондии қўдак

1. Қўдакони фарзандхондшуда ва авлоди онҳо нисбат ба фарзандхондагон ва хешовандонашон, фарзандхондагон ва хешовандони онҳо, нисбати фарзандхондшудагон ва авлоди онҳо дар ҳуқуқу ўҳдадориҳои молу мулкий ва гайримолумулкни шахсӣ аз рӯи аслу насаб ба хешовандон баробар карда мешаванд.

2. Қўдакони фарзандхондшуда нисбати падару модари худ ва хешовандони онҳо ҳуқуқи гайримолумулкӣ ва молумулкни шахсиро аз даст дода, аз ўҳдадориҳо нисбати онҳо озод мешаванд.

3. Ҳангоми ба фарзандхондй қабул кардани қўдак аз тарафи як шахс, агар фарзандхондкунанда мард бошад, ҳуқуқҳои гаримолу мулкий ва молумулкни шахсӣ ва ўҳдадориҳо бо хоҳиши модар ва агар фарзандхондкунанда зан бошад бо хоҳиши падар нигоҳ дошта шуда метавонад.

4. Агар яке аз падару модар вафот карда бошад, он тоҳу бо хоҳиши падару модари вафоткарда (бобою бибии қўдак) ҳуқуқу ўҳдадорӣ нисбат ба хешовандони волиди вафоткарда метавонанд нигоҳ дошта шаванд, агар инро манфиати қўдак талаб кунад. Ҳуқуқи падару модари падар ё модари фавтида барои муюшират бо қўдаки фарзандхондшуда мутобиқи моддаи 67 ҳамин Кодекс амалий мегардад.

5. Дар хусуси нигоҳ доштани муносабатҳои қўдаки фарзандхондшуда бо яке аз падару модар ё бо хешовандони падар ё модари вафоткарда дар ҳалномаи суд оид ба фарзандхондй зикр карда мешавад.

6. Оқибати ҳуқуқии ба фарзандхондй гирифтани қўдак, ки дар қисмҳои 1 ва 2 ҳамин модда пешбинӣ шудааст, сарфи назар аз сабти фарзандхондкардагон ба сифати падару модар дар санади сабти таваллуди қўдак фаро мерасад.

Моддаи 138. Нигоҳ доштани ҳуқуқи қўдаки фарзандхондашуда ба нафақа ва ёрдампулӣ

Қўдаке, ки дар вақти ба фарзандхондй гирифта шуданаш бинобар вафоти падару модараш ба нафақаю ёрдампулӣ ҳуқуқ дорад, ин ҳуқуқро дар сурати ба фарзандхондй қабул шуданаш низ нигоҳ медорад.

Моддаи 139. Сирри фарзандхондии кӯдак

1. Сирри фарзандхондии кӯдакро қонун муҳофизат мекунад. Судьяҳое, ки дар бораи фарзандхондӣ ҳалнома қабул кардаанд ё шахсони мансабдоре, ки сабти давлатии онро анҷом додаанд, инчунин шахсоне, ки ба ҳар тариқи дигар аз фарзандхондӣ оғоҳанд, бояд сирри фарзандхондиро нигоҳ доранд.

2. Шахсони дар қисми 1 ҳамин модда зикр гардида, ки сирри фарзандхондии кӯдакро бар хилофи иродай фарзандхондагон фош кардаанд, ба тартиби муқаррарнамудаи қонун ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд.

(ҚЧТ аз 26.11.15 с., №1239)

Моддаи 140. Бекор кардани фарзандхондии кӯдак

1. Фарзандхондии кӯдак ба тартиби судӣ bekor карда мешавад.

2. Парванда оид ба bekor кардани фарзандхондии кӯдак бо иштироки мақоми васояту парасторӣ, инчунин прокурор баррасӣ мешавад.

3. Фарзандхондӣ аз рӯзи эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи суд дар бораи bekor кардани фарзандхондии кӯдак қатъ мегардад.

Суд вазифадор аст дар давоми се рӯзи пас аз эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи суд дар мавриди bekor кардани фарзандхондии кӯдак иқтибоси ин ҳалномаи судро ба мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрвандии маҳалли бақайдгирии давлатии фарзандхондӣ фиристад.

Моддаи 141. Асосҳо барои bekor кардани фарзандхондии кӯдак

1. Фарзандхондии кӯдак дар мавридҳое bekor карда шуда метавонад, ки агар фарзандхондкардагон аз иҷрои вазифаҳои ба зиммаашон гузошташудаи падару модарӣ саркашӣ кунанд, аз ҳуқуқи падару модарии ҳуд сӯиистифода намоянд, бо кӯдакони фарзандхондкардаашон муносибати бераҳмона дошта, майзада ё нашъаманди ашаддӣ бошанд.

2. Суд ҳуқуқ дорад бо назардошти манфиат ва фикри кӯдак фарзандхондиро бо сабабҳои дигар низ bekor кунад.

Моддаи 142. Шахсоне, ки ҳуқуқи талаби bekor кардани фарзандхондии кӯдакро доранд

Ҳуқуқи талаби bekor намудани фарзандхондкуни кӯдакро падару модари ҳақиқии кӯдаки фарзандхондшуда, фарзандхондкардагони (яке аз онҳо) кӯдакони фарзандхондшуда, ки ба синни ҷордаҳсолагӣ расидаанд, мақоми васояту парасторӣ, инчунин прокурор доро мебошанд.

Моддаи 143. Оқибати bekor кардани фарзандхондии кӯдак

1. Дар сурати фарзандхондиро bekor кардани суд ҳуқуқу ўҳдадориҳои байни фарзандхондшуда ва фарзандхондаю хешовандонаш қатъ гардида, ҳуқуқу ўҳдадориҳои байни кӯдак ва падару модару хешовандонаш барқарор карда мешаванд, агар инро манфиати кӯдак тақозо кунад.

2. Дар сурати bekor кардани фарзандхондӣ, кӯдак бо ҳалномаи суд ба падару модарааш супурда мешавад. Дар сурати набудани падару модар, инчунин агар ба падару модар супурдани кӯдак хилофи манфиати ў бошад, кӯдак барои бо таълиму тарбия фаро гирифтан ба мақомоти васояту парасторӣ дода мешавад.

3. Суд ҳамчунин масъалаи нигоҳ доштан ё надоштани ном, номи падар ва *насаби кӯдакро*, ки бо сабаби фарзандхондӣ ба ў дода шудаанд, ҳал менамояд. Дигар кардани ном, *насаб* ё номи падари кӯдаки ба синни даҳсолагӣ расида танҳо бо розигии ў мумкин аст.

4. Суд бо назардошти манфиати кӯдак, ҳуқуқ дорад фарзандхондкардагони собиқро ўҳдадор созад, ки ба андозаи муқаррарнамудаи моддаҳои 81 ва 83 ҳамин Кодекс барои таъминоти кӯдак маблағ пардозанд.

Моддаи 144. Номумкинии bekor кардани фарзандхондӣ ба ба балоғат расидани кӯдаки фарзандхондшуда

Бекор кардани фарзандхондии кӯдак мумкин нест, агар кӯдаки фарзандхондшуда то лаҳзаи пешниҳоди талаби бекор кардани фарзандхондӣ ба балогат расида бошад, ба истиснои ҳолатҳое, ки ба ин гуна бекоркунӣ розигии байнни шахси фарзандхондкарда ва кӯдаки фарзандхондшуда, инчунин падару модари ў, агар онҳо дар қайди ҳаёт буда, аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум нашуда бошанд ва суд онҳоро гайри қобили амал эътироф накарда бошад.

Моддаи 145. Беэътибор донистани фарзандхондии кӯдак

Фарзандхондии кӯдак дар ҳолатҳое метавонад беэътибор дониста шавад, ки агар:

- ҳалномаи фарзандхондӣ ба ҳуҷҷатҳои қалбакӣ асос ёфта бошад;
- фарзандхондӣ қалбакӣ бошад;
- шахси ба балогатрасида ба фарзандхондӣ қабул шуда бошад;
- фарзандхондкарда шахсе бошад, ки суд ўро ғайриқобили амал ё қобили амалаш маҳдуд эътироф карда бошад;
- шахси фарзандхондкарда бо ҳалномаи суд аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрумшуда бошад;
- шахсоне, ки барои номатлуб ичро кардани ўҳдадориҳои қонунан ба зиммаашон гузошташуда аз ўҳдадориҳои васӣ ё парасторӣ бартараф карда шуда бошанд;
- фарзандхондӣ бинобар гуноҳи содиркардаи собиқ фарзандхондагон аз ҷониби суд бекор карда шуда бошад;
- шахсоне, ки бинобар вазъи саломатӣ наметавонанд ҳуқуқи падару модариро амалий намоянд. Номгӯи бемориҳое, ки ҳангоми ба онҳо мубтало будани шахс наметавонад кӯдакро ба фарзандхондӣ қабул қунад, таҳти васоят (парасторӣ) қарор дихад, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Моддаи 146. Оқибати беэътибор донистани фарзандхондии кӯдак

1. Фарзандхондии кӯдак аз лаҳзаи қабул гардидани ҳалномаи суд дар бораи фарзандхондӣ беэътибор дониста мешавад. Дар ин маврид тамоми ҳуқуқи ўҳдадориҳои фарзандхондаю хешовандони ў ва фарзандхонд, ки аз фарзандхондӣ бармеоянд, аз байн мераванд.

2. Суд вазифадор аст, ки дар муддати се рӯз дар ҳусуси эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалнома дар бораи беэътибор донистани фарзандхондӣ ба мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ, ки фарзандхондӣ дар он ба қайд гирифта шудааст, хабар дихад.

БОБИ 20. ВАСОЯТ ВА ПАРАСТОРИИ НОБОЛИГОН

Моддаи 147. Ноболигоне, ки таҳти васояту парасторӣ гирифта мешаванд

1. Васояту парасторӣ барои кӯдакони ноболиге, ки бе парастории падару модар мондаанд (моддаи 122 ҳамин Кодекс), бо мақсади таъминот, таълиму тарбия, инчунин барои ҳифзи ҳуқуқу манфиатҳои онҳо муқаррар карда мешавад. (ҚЧТ аз 24.02.17 с., №1395)

- 2. Васоят барои ноболигони то синии чордаҳсола муқаррар карда мешавад.
- 3. Парасторӣ барои ноболигони аз чордаҳсола то ҳаждаҳсола муқаррар карда мешавад.
- 4. Муқаррар ва қатъ намудани васоят ё парастории кӯдакони ноболиг тавассути Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Моддаи 148. Васиён ва парасторони ноболигон

- 1. Танҳо шахсони болиги қобили амал васӣ ва парастор таъин шуда метавонанд.
- 2. Шахсони зерин васӣ ва парастор таъин шуда наметавонанд:
 - шахсоне, ки аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум шудаанд;
 - шахсоне, ки қаблан кӯдакро ба фарзандхонда қабулкарда, агар фарзандхондкунӣ бо сабаби номатлуб ичро кардани ўҳдадориҳояшон бекор карда шуда бошад;
 - шахсоне, ки бо сабаби номатлуб ичро кардани ўҳдадориҳояшон аз вазифаи васӣ ё парасторӣ озод карда шудаанд;
 - шахсони мубталои майзадагӣ ва нашъамандӣ, инчунин шахсоне, ки вобаста ба вазъи саломатӣ (қисми 1 моддаи 127 ҳамин Кодекс) наметавонанд ўҳдадориҳояшонро оид ба тарбияи кӯдак анҷом диханд.
- 3. Мақомоти васояту парасториро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад.

Моддаи 149. Низомнома дар бораи мақомоти васояту паасторӣ

Низомнома дар бораи мақомоти васояту паасторӣ аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда мешавад.

Моддаи 150. Маҳалли муқаррар намудани васояту паасторӣ

Васояту паасторӣ аз тарафи мақомоти иҷрои маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ҷамоатҳои шаҳрак ва ҷамоатҳои деҳот маҳали истиқомати шаҳсе, ки бояд таҳти васоят ва паасторӣ гирифта шавад ё маҳалли истиқомати васӣ ё паастор муқаррар мешавад. (ҚҰТ аз 29.04.2006 № 183)

Моддаи 151. Интихоби васӣ ва паастор

1. Ҳантоми ба қӯдак таъин намудани васӣ ё паастор бояд сифатҳои шахсии васӣ (паастор), ба иҷрои ўқдадориҳои васӣ (паасторӣ) қодир будани ў, муносибатҳои байни ў ва шахси мӯҳточи васоят ё паасторӣ, муносибати аъзои оилаи васӣ (паастор) нисбат ба қӯдак, инчунин дар сурати имкон ҳоҳиши худи қӯдак ба инобат гирифта мешавад.

2. Таъин намудани паастор ба шахси болиги қобили амал, ки бинобар аҳволи саломатиаш барои татбиқи мустақилонаи ҳуқуқ ва иҷрои ўқдадориҳояш имконият надорад, танҳо бо розигии шахси таҳти паасторӣ гирифташаванда сурат гирифта метавонад.

Моддаи 152. Восоят (паасторӣ) нисбат ба қӯдаконе, ки дар муассисаҳои тарбиявӣ, муолиҷавӣ ва муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ қарор доранд

1. Ба қӯдаконе, ки дар муассисаҳои тарбиявӣ, таълимӣ ва муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ ва дигар муассисаҳои ба ин монанд таҳти васояти пурраи давлат қарор доранд, васӣ (паастор) таъин карда намешавад. Иҷрои чунин ўқдадориҳо ба зиммаи маъмурияти ин муассисаҳо гузошта мешавад.

Аз ҷониби васӣ (паастор) дар чунин муассиса мувакқатан қарор додани қӯдак ҳуқуқ ва ўқдадориҳои васиро (паасторро) нисбат ба ин қӯдак қатъ намесозад.

2. Мақомоти васояту паасторӣ шароити таъминот, тарбия ва таълими қӯдакони дар ин муассисаҳо қарордоштаро, ки дар қисми 1 ҳамин модда зикр гардидаанд, назорат мекунанд.

3. Ҳимояи ҳуқуқи дастпарварони (хатмунандағони) муассисаҳои дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида ба зиммаи мақомоти васояту паасторӣ гузошта мешавад.

Моддаи 152¹. Восоят (паасторӣ) нисбат ба қӯдаконе, ки падару модари онҳо муддати тӯлонӣ ғоибанӣ

1. Восоят (паасторӣ) нисбат ба қӯдаконе, ки падару модари онҳо муддати тӯлонӣ (зиёда аз 3 моҳ) ғоибанӣ ё дар таълиму тарбияи хешу ақрабояшон қарор доранд, ки ин хешу ақрабо дорои ҳуҷҷати даҳлдор нестанд, аз ҷониби мақомоти васояту паасторӣ таъин карда мешавад.

2. Мақомоти васояту паасторӣ шароити таъминот ва таълиму тарбияи қӯдакони дар қисми 1 ҳамин модда зикргардидаро назорат мекунанд.

3. Ҳимояи ҳуқуқу манғиатҳои қонунии қӯдакони дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида ба зиммаи мақомоти васояту паасторӣ гузошта мешавад. (ҚҰТ аз 26.12.11с., №791)

Моддаи 153. Ҳуқуқи қӯдакони таҳти васоят (паасторӣ) қарордошта

1. Қӯдакони таҳти васоят (паасторӣ) қарордошта чунин ҳуқуқҳо доранд:

- ба тарбия дар оилаи васӣ (паастор), ғамхорӣ аз ҷониби васӣ (паастор), зиндагии дар як ҷо бо ў, ба ғайр аз ҳолатҳое, ки қонунгузории граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст;

- ба таъмини шароити зист, тарбия ва таълим, рушҷу такомули ҳамаҷониба ва эҳтироми шаъну өътибори инсонии онҳо;

- ба алимент, нафақа, ёрдампулӣ ва дигар пардохтҳои иҷтимоии ба онҳо тааллуқ дошта;

- ба нигоҳ доштани ҳуқуқи моликият ба манзили истиқоматӣ ё ҳуқуқи истифодаи манзили истиқоматӣ ва дар сурати мавҷуд набудани манзили истиқоматӣ ҳуқуқ доранд тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба манзил хонаи истиқоматӣ гиранд; (**ҚҖТ аз 26.12.11с., №791**)

- ба ҳимоя аз сунистифодаи васӣ (парастор) мутобики моддаи 57 ҳамин Кодекс.

2. Қӯдаконе, ки таҳти васоят (парасторӣ) қарор доранд, дорои ҳуқуқҳои пешбининамудаи моддаи 56 ҳамин Кодекс мебошанд.

Моддаи 154. Ҳуқуқи қӯдакони бе парастории падару модар монда, ки дар муассисаҳои тарбиявӣ, табобатӣ ва муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ қарор доранд

1. Қӯдакони бе парастории падару модар монда, ки дар муассисаҳои тарбиявӣ, табобатӣ ва муассисаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ ва дигар муассисаҳои ба ин монанд қарор доранд, ҷунин ҳуқуқҳо доранд:

- ба таъминот, тарбия, таълим, рушди такомули ҳамаҷониба, эҳтироми шаъну эътибори инсонӣ, таъмини манфиатҳояшон;

- ба алимент, нафака, ёрдампулӣ ва дигар пардохтҳои иҷтимоии ба онҳо тааллуқдошта;

- ба нигоҳ доштани ҳуқуқи моликият ба манзили истиқоматӣ ё ҳуқуқи истифодаи манзили истиқоматӣ ва ҳангоми мавҷуд набудани манзили истиқоматӣ ҳуқуқ доранд тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба манзил хонаи истиқоматӣ гиранд;

- пас аз ҳатми муассисаҳои зикргардида ба имтиёз барои ба кор даромадан мувоғиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба меҳнат (**ҚҖТ аз 26.12.11с., №791**)

2. Қӯдакони бе парастории падару модар монда, ки дар муассисаҳои дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида қарор доранд, инчунин дорои ҳуқуқҳои пешбининамудаи моддаҳои 55, 56 ҳамин Кодекс мебошанд.

Моддаи 155. Ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои васӣ ва парастори қӯдаки ноболиғ

1. Васӣ ва парастори қӯдаки ноболиғ ҳуқуқ доранд ва ўҳдадор ҳастанд, ки шаҳси ба парасторӣ гирифташонро тарбия кунанд, дар бораи саломатӣ, такомули ҷисмонӣ, рӯҳӣ, маънавӣ ва аҳлоқӣ, таҳсил ва қасбомӯзии ўғамхорӣ зоҳир намоянд. (**ҚҖТ аз 14.11.16 с., №1365**)

Васиёну парасторон метавонанд бо назардошти фикру ҳоҳиши қӯдакон ва тавсияи мақомоти васояту парасторӣ, инчунин ҳангоми риояи талаботи пешбининамудаи қисми якуми моддаи 65 ҳамин Кодекс тарбияи қӯдаконро, ки таҳти васояти (парастори) онҳо қарор доранд, мустақилона муайян намоянд.

Васӣ ва парастор бо назардошти фикру ҳоҳиши қӯдаки таҳти васояташон қарордошта ҳуқуқ доранд муассисаи таълимӣ ва шакли таълимиро барои гирифтани *таҳсилоти* асосии умумӣ мустақилона интиҳоб намоянд. (**ҚҖТ аз 14.11.16 с., №1365**)

2. Васӣ ва парастор ҳуқуқ доранд ба воситаи суд аз ҳар гуна шахсоне, ки бе асоси қонунӣ қӯдакро дар назди ҳуд нигоҳ медоранд, аз ҷумла аз ҳешованҷони наздики қӯдак баргардонидани қӯдаки дар таҳти васояташон (парасториашон) бударо талаб намоянд.

3. Васӣ ва парастор ҳуқуқ надоранд, ки барои муюширати қӯдаки таҳти васояташон (парасториашон) қарордошта бо падару модару ҳешованҷони дигараш, ба истиснои ҳолатҳое, ки ин муюшират ба манфиати қӯдак нест, монеъ шаванд.

4. Ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои васӣ ва парасторро Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад.

5. Ўҳдадории васоят (парасторӣ) нисбат ба қӯдаки таҳти васоят (парасторӣ) қарордошта аз ҷониби васӣ (парастор) бемузд анҷом дода мешавад.

6. Ба васӣ (парастор) барои таъминоти қӯдаки таҳти парасторӣ қарордошта ҳар моҳ тибқи андоза ва тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон маблағ дода мешавад.

Моддаи 156. Аз вазифа бартараф соҳтани васӣ ва парастор дар сурати номатлуб иҷро кардани вазифаашон

1. Агар васӣ ё парастор вазифаи ба зиммааш гузошташударо номатлуб иҷро кунад, мақоми васояту парасторӣ васӣ ё парасторро аз иҷрои ин вазифа **озод менамояд**.

2. Дар сурати васоятре (парасториро) ба мақсадҳои гаразнок истифода кардани васӣ (парастор), инчунин дар ҳолати бе назорат ва қӯмаки зарурӣ гузоштани шахсони таҳти парасторӣ қарордошта мақомоти васояту парасторӣ вазифадоранд, ки барои ҳалли масъалаи ба ҷавобгарии муқаррарнамудаи қонун кашидани ин шахс маводи заруриро ба прокурор пешниҳод намоянд.

Моддаи 157. Аз парастории шахси болиг өзод кардани парастор бо талаби шахси таҳти парасторӣ қарордошта

Парастори шахси болиги қобили амал, ки ба парасторӣ мӯҳтоҷ аст бо сабаби вазъи саломатӣ ва синну сол бояд бо талаби шахси таҳти парасторӣ қарордошта аз вазифа өзод карда шавад. Мақомоти васояту парасторӣ дар ин ҳолат метавонанд бо мувофиқаи шахси таҳти парасторӣ қарордошта шахси дигарро ба сифати парастор таъин намоянд.

Моддаи 158. Шикоят намудан оид ба қарорҳои мақомоти васояту парасторӣ

Нисбати қарорҳои мақомоти васояту парасторӣ дар хусуси таъин ва өзод намудани васиён ва парасторон, инчунин доир ба тамоми масъалаҳои васояту парасторӣ шахсони манфиатдор метавонанд аз рӯи тобеият ба мақомоти болой ё ба суд шикоят кунанд.

ФАСЛИ VII. АСНОДИ ҲОЛАТИ ШАҲРВАНДӢ

(ҚҶТ аз 29.04.2006 № 183)

БОБИ 21. МУҚАРРАРОТИ УМУМИЙ

Моддаҳои 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166 бо ҚҶТ аз 29.04.2006 с., №183 хориҷ карда шуданд

ФАСЛИ VIII. ИСТИФОДАИ ҚОНУНҲОИ ОИЛА ДАР МУНОСИБАТҲОИ ОИЛАВӢ БО ИШТИРОКИ ШАҲРВАНДОНИ ХОРИҶӢ ВА ШАҲСОНИ БЕШАҲРВАНДӢ

БОБИ 22. ИСТИФОДАИ ҚОНУНГУЗОРИИ АҚДИ НИКОҲ ВА ОИЛА НИСБАТ БА ШАҲРВАНДОНИ ХОРИҶӢ ВА ШАҲСОНИ БЕШАҲРВАНДӢ

Моддаи 167. Ақди никоҳ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Шаклу тартиби ақди никоҳ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

2. Шартҳои ақди никоҳ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ҳар як шахси никоҳшаванд дар асоси қонунҳои давлате, ки дар лаҳзаи ақди никоҳ ӯ шаҳрванди он давлат мебошад, бо риояи талаботи қисми 3 моддаи 12 ва моддаи 14 ҳамин Кодекс дар бобати ҳолатҳое, ки монеъи ақди никоҳ мегарданд, муайян карда мешаванд. (ҚҶТ аз 26.12.11с., №791)

3. Агар шахс дар баробари шаҳрванди давлати дигар будан шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта бошад, нисбати вай шартҳои ақди никоҳи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурда мешавад. Агар шахс дорои шаҳрвандии якчанд **давлати** хориҷӣ бошад, бо интихоби ин шахс қонунгузории яке аз ин давлатҳо истифода бурда мешавад.

4. Шартҳои ақди никоҳи шахси бешаҳрвандӣ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси қонунҳои давлате муайян карда мешаванд, ки ин шахс дар он ҷои истиқомати доимӣ дорад.

Моддаи 168. Ақди никоҳ дар намояндагиҳои дипломатӣ ва муассисаҳои консулий

1. Ақди никоҳи дар байни шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон зиндагӣ мекунанд, дар намояндагиҳои дипломатӣ ва муассисаҳои консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад.

2. Ақди никоҳ дар байни шаҳрвандони хориҷӣ, ки аз тарафи намояндагиҳои дипломатӣ ва муассисаҳои консулии кишварҳои хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом дода шудааст, агар ин шахсон дар лаҳзаи ақди никоҳ шаҳрвандони давлати хориҷие бошанд, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон сафир ё консул таъин кардааст, мутақобилан қобили эътибор дониста мешавад.

Моддаи 169. Эътирофи никоҳе, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон баста шудааст

1. Никоҳҳои шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон ва никоҳҳои байни шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон бо шаҳрвандони хориҷӣ ё шахсони бешаҳрвандӣ, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон бо риояи қонунҳои он кишвар баста шудаанд, агар барои эътироф *шартҳо ва монеаҳои дар қисми 3 моддаи 12 ва моддаи 14 ҳамин Кодекс пешбинигардида набошанд*, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон боэътибор дониста мешавад. (ҚҶТ аз 25.03.11с., №710)

2. Никоҳи шаҳрвандони хориҷӣ, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон бо риояи қонунҳои он кишваре баста шудаанд, ки дар он ақди никоҳ сурат гирифтааст, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон боэътибор дониста мешаванд.

Моддаи 170. Беэътибор донистани никоҳ

Ақди никоҳ тибқи тартиби муқаррарнамудаи моддаҳои 167 ва 169 Кодекси мазкур беэътибор дониста мешавад. (ҚҶТ аз 26.12.11с., №791)

Моддаи 171. Бекор кардани никоҳ

1. Бекор кардани никоҳи шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон бо шаҳрвандони хориҷӣ ё ашҳоси бешаҳрвандӣ, инчунин никоҳи байніҳамдигарии шаҳрвандони хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад.

2. Шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон истиқомат мекунанд, ҳуқук доранд никоҳро бо ҳамсари худ, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон зиндагӣ мекунад, сарфи назар аз шаҳрвандии ў, дар суди Ҷумҳурии Тоҷикистон бекор кунанд. Дар ҳолатҳое, ки тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба бекор кардани никоҳ дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ иҷозат дода мешавад, никоҳ дар намояндагиҳои дипломатӣ ё муассисаҳои консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон бекор карда мешавад. (ҚҶТ аз 26.12.11с., №791)

3. Бекор кардани никоҳи байни шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон ва шаҳрвандони хориҷӣ ё шахсони бешаҳрвандӣ, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо риояи қонунгузории давлати хориҷии даҳлдор салоҳиятнокии мақомоте, ки оиди бекор кардани никоҳ қарор қабул кардаанд ва қонунгузорие, ки ҳангоми бекор кардани никоҳ бояд истифода бурда шавад, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон боэътибор дониста мешавад.

4. Бекор кардани никоҳи байни шаҳрвандони хориҷӣ, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо риояи қонунгузории давлати даҳлдор салоҳияти мақоме, ки дар бораи никоҳ қарор баровардааст ва қонунҳое, ки бояд ҳангоми бекор кардани никоҳ истифода шаванд, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон боэътибор дониста мешавад.

Моддаи 172. Ҳуқуқҳои шаҳсии ғайри молу мулкию молу мулкий ва ўҳдадориҳои зану шавҳар

1. Ҳуқуқҳои шаҳсии ғайримолу мулкию молу мулкий ва ўҳдадориҳои зану шавҳар тибқи қонунҳои давлате, ки онҳо дар ҳудуди он иқоматгоҳи муштарак доранд ва дар сурати надоштани иқоматгоҳи муштарак бошад, тибқи қонунҳои давлате муайян карда мешаванд, ки онҳо дар қаламрави он иқоматгоҳи охирини муштарак доштанд. Ҳуқуқҳои шаҳсии ғайримолу мулкию молу мулкий ва ўҳдадориҳои зану шавҳаре, ки иқоматгоҳи муштарак надоранд, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешаванд.

2. Зану шавҳаре, ки шаҳрвандии умумӣ ё иқоматгоҳи муштарак надоранд, ҳангоми бастани аҳдномаи никоҳ ё созишинома дар бораи пардоҳти алимент ба ҳамдигар метавонанд қонунҳоеро интиҳоб намоянд, ки барои муайян намудани ҳуқуқу ўҳдадориҳояшон дар хусуси пардоҳти алимент аз рӯи ин аҳднома ё созишиномаи пардоҳти алимент мавриди истифода қарор мегиранд. Агар зану шавҳар дар мавриди интиҳоби

қонунҳо нисбати аҳдномаи никоҳ ё созишномаи зану шавҳар дар бораи пардохти алимент ба яқдигар ба мувофиқа наоянд, муқаррароти қисми якуми ҳамин модда истифода мешавад.

Моддаи 173. Муқаррар намудан ва рад кардани падархондӣ (модархондӣ)

1. Муқаррар намудан ва рад кардани падархондӣ (модархондӣ) тибқи қонунҳои давлате муайян карда мешавад, ки кӯдак аз рӯи таваллуд шаҳрванди он мебошад.

2. Тартиби муқаррар ва рад кардани падархондиро (модархондиро) дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад. Дар ҳолатҳое, ки агар мутобики қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудани падар (модар) дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ иҷозат дода шуда бошад, падару модари берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон истиқоматкунандай қӯдак, ки ақаллан якеашон шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд, ҳуқуқ доранд бо аризаи муқаррар намудани падар (модар) ба намояндагии дипломатӣ ё муассисаҳои консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон муроҷиат намоянд.

Моддаи 174. Ҳуқуқ ва ӯҳдадориҳои падару модар ва фарзандон

Ҳуқуқ ва ӯҳдадориҳои падару модар ва фарзандон, аз ҷумла ӯҳдадории падару модар дар бобати таъминоти фарзандон мутобики қонунҳои давлате муайян карда мешаванд, ки дар он давлат иқоматгоҳи муштарак доранд. Дар сурати иқоматгоҳи муштарак надоштани падару модар ва фарзандон, ҳуқуқу ӯҳдадориҳои онҳо тибқи қонунҳои давлате муайян карда мешаванд, ки кӯдак шаҳрванди он мебошад. Бо талаби даъвогар нисбати ӯҳдадориҳои алиментдииҳӣ ва дигар муносибатҳои байни падару модар ва фарзандон қонунҳои давлатеро истифодаи кардан мумкин аст, ки кӯдак дар қаламрави он истиқомати доимӣ дорад.

Моддаи 175. Ӯҳдадориҳои алиментдииҳии фарзандони болиг ва аъзои дигари оила

Ӯҳдадориҳои алиментдииҳии фарзандони болиг ба манғиати падару модараён, инчунин ӯҳдадориҳои алиментдииҳии аъзои дигари оила тибқи қонунҳои давлате муайян карда мешаванд, ки онҳо дар қаламрави он иқоматгоҳи доимӣ доранд. Дар сурати надоштани иқоматгоҳи муштарак чунин ӯҳдадориҳо тибқи қонунҳои давлате муайян карда мешавад, ки шахси даъвогари алимент шаҳрванди он мебошад.

Моддаи 176. Муқаррар намудани мазмуни меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҷӣ

1. Ҳангоми истифодаи меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҷӣ суд ё мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ва дигар мақомот мундариҷаи ин меъёрҳоро мувофиқи тафсири расмии он, амалияи истифода ва доктринаи он дар давлати даҳлдори хориҷӣ муқаррар менамоянд.

Ба мақсади муқаррар намудани мундариҷаи меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҷӣ суд, мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ва мақомоти дигар метавонанд тибқи тартиби муқарраршуда барои мусоидат ва тавзеҳ ба Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар мақомоти салоҳиятноки Ҷумҳурии Тоҷикистон муроҷиат кунанд ё коршиносонро (экспертҳоро) ҷалб намоянд.

2. Шаҳсони манғиатдор ҳуқуқ доранд асноди тасдиқкунандай мундариҷаи меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҷиеро, ки онҳо барои талаби худ ё эътиroz ба он истинод мекунанд, пешниҳод намоянд ё ба тарзи дигар ба суд ё мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ва дигар мақомот дар муқаррар соҳтани мундариҷаи меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҷӣ мусоидат кунанд.

3. Агар мундариҷаи меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҷӣ, сарфи назар аз ҷораҳои мутобики қисми якуми ҳамин модда дидашуда муқаррар нагардад, қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурда мешавад.

Моддаи 177. Маҳдудияти истифодаи ҳуқуқи оилавии хориҷӣ

Ҳуқуқи оилавии хориҷӣ дар ҳолатҳое истифода бурда намешавад, ки он хилоғи асосҳои тартиботи ҳуқуқии (тартиботи оммавӣ) Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад. Дар ин ҳолат қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурда мешаванд.

Моддаи 177¹. Ҷавобгарӣ барои риоя накардани талаботи Кодекси мазкур

Шахсони воқеъ ва ҳуқуқӣ барои риоя накардани талаботи Кодекси мазкур мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ қашида мешаванд.

(ҚЧТ аз 19.03.13с., №952)

Моддаи 178. Аз эътибор сокит донистани баъзе санадҳои қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон, бинобар мавриди амал қарор гирифтани ин Кодекс

Қонунҳои зерини Ҷумҳурии Тоҷикистон беэътибор дониста шаванд:

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 19 июни соли 1969 “Дар бораи тасдиқ кардани Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1969, № 12, моддаи 102);

Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 сентябри соли 1976 “Дар бораи даровардани тағйирот ба моддаи 185 Кодекси Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба никоҳ ва оила” (Ведомостҳои Советии Олии РСС Тоҷикистон, соли 1976, № 19, моддаи 244);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 ноябрьи соли 1976 “Дар хусуси тасдиқ намудани Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи даровардани тағйирот ба моддаи 185 Кодекси Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба никоҳ ва оила” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1976, № 23, моддаи 282);

Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 августи соли 1980 “Дар бораи даровардани тағйирот ва иловаҳо ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1980, № 18, моддаи 216);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 19 ноябряи соли 1980 “Дар хусуси тасдиқ намудани Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи даровардани тағйирот ва иловаҳо ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1980, № 23, моддаи 250);

Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 25 мартаи соли 1982 “Дар бораи даровардани тағйирот ва иловаҳо ба моддаи 35 Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1982, № 7, моддаи 51);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 17 маи соли 1982 “Дар хусуси тасдиқ кардани Указҳои Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи даровардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар қисмати тасдиқи Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 25 мартаи соли 1982 “Дар бораи даровардани тағйирот ба моддаи 35 Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1982, № 11, моддаи 130);

Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 10 феврали соли 1984 “Дар бораи даровардани тағйирот ба моддаи 27 Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1984, № 4, моддаи 40);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 17 февраляи соли 1984 “Дар бораи тасдиқ кардани Указҳои Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар хусуси дохил кардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон” дар қисмати тасдиқ намудани Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 10 февраляи соли 1984 “Дар бораи дохил кардани тағйирот ба моддаи 27-уми Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1984, № 4, моддаи 36);

Моддаи 9 Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 8 августи соли 1984 “Дар бораи дохил кардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1984, № 16, моддаи 168);

Фасли 1 Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 22 ноябряи соли 1984 “Дар бораи даровардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1984, № 23, моддаи 224);

Фасли 1 Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 февраляи соли 1985 “Дар бораи даровардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1985, № 5, моддаи 54);

Фасли 11 Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 22 ноябряи соли 1985 “Дар бораи баъзе тағйиротҳои тартиби рӯёниданӣ алимент барои нигоҳбини кӯдакони ноболиг” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1985, № 23, моддаи 230);

Фасли 1 Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 февраляи соли 1987 “Дар бораи баъзе тағйиротҳои тартиби рӯёниданӣ алимент барои фарзандони ноболиг” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1987, № 5, моддаи 76);

Укази Президиуми Совети Олии Чумхурии Тоҷикистон аз 23 феврали соли 1990 "Дар бораи даровардани тағйирот ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Чумхурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии Чумхурии Тоҷикистон, соли 1990, № 5., моддаи 42);

Қонуни Чумхурии Тоҷикистон аз 24 апрели соли 1990 "Дар хусуси тасдиқи Указҳои Президиуми Совети Олии Чумхурии Тоҷикистон «Дар бораи даровардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Чумхурии Тоҷикистон» дар қисмати тасдиқ намудани Укази Президиуми Совети Олии Чумхурии Тоҷикистон аз 23 феврали соли 1990 "Дар бораи даровардани тағйирот ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Чумхурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон соли 1990, № 9, моддаи 162);

Қонуни Чумхурии Тоҷикистон аз 24 апрели соли 1990 "Дар бораи даровардани тағйироту иловаҳо ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Чумхурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1990, № 9, моддаи 163);

Фасли III Қонуни Чумхурии Тоҷикистон аз 28 августи соли 1990 "Дар бораи доҳил кардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Чумхурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1990, № 16, моддаи 268);

Фасли VI Қонуни Чумхурии Тоҷикистон аз 12 декабря соли 1990 "Дар бораи ворид намудани тағйироту иловаҳо ба баъзе санадҳои қонунии Чумхурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Шӯрои Олии РСС Тоҷикистон, соли 1990, № 24, моддаи 410);

Фасли 1 Қонуни Чумхурии Тоҷикистон аз 27 июня соли 1991 "Дар хусуси даровардани тағйироту иловаҳо ба баъзе санадҳои қонунии Чумхурии Тоҷикистон" (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1991, № 14, моддаи 237);

Қонуни Чумхурии Тоҷикистон аз 23 ноябрини соли 1992 "Дар бораи даровардани тағйирот ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Чумхурии Тоҷикистон" (Ахбори Шӯрои Олии Чумхурии Тоҷикистон, соли 1992, № 21-22, моддаи 301);

Фармони Раёсати Шӯрои Олии Чумхурии Тоҷикистон аз 6 июня соли 1993 "Дар бораи ворид намудани тағйироту иловаҳо ба баъзе санадҳои қонунгузории Чумхурии Тоҷикистон" (Протоколи № 166 Маҷлиси Раёсати Шӯрои Олии Чумхурии Тоҷикистон);

Фармони Раёсати Шӯрои Олии Чумхурии Тоҷикистон аз 29 июля соли 1993 "Дар бораи даровардани тағйирот ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Чумхурии Тоҷикистон" (Ахбори Шӯрои Олии Чумхурии Тоҷикистон, соли 1993, № 13, моддаи 272);

Қонуни Кумхурии Тоҷикистон аз 28 декабря соли 1993 "Оид ба тасдиқ намудани Фармонҳои Раёсати Шӯрои Олии Чумхурии Тоҷикистон дар бораи доҳил намудани тағйироту иловаҳо ба баъзе қонунҳои Чумхурии Тоҷикистон" дар қисмати тасдиқи Фармони Раёсати Шӯрои Олии Чумхурии Тоҷикистон аз 29 июля соли 1993 "Дар бораи даровардани тағйирот ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Чумхурии Тоҷикистон" (Ахбори Шӯрои Олии Чумхурии Тоҷикистон, соли 1993, № 23-24, моддаи 509).

ҚОНУНИ ЧУМХУРИИ ТОҶИКИСТОН

ДАР БОРАИ ҚАБУЛИ КОДЕКСИ ОИЛАИ ЧУМХУРИИ ТОҶИКИСТОН

(Ахбори Маҷлиси Олии Чумхурии Тоҷикистон, соли 1998, №22, мод.304)

Маҷлиси Олии Чумхурии Тоҷикистон қарор мекунад:
Кодекси оилаи Чумхурии Тоҷикистон қабул карда шавад.

Президенти
Чумхурии Тоҷикистон

Э. РАҲМОНОВ

ш. Душанбе, 13 ноября соли 1998,
№ 682